

2043

DE BEGRIPPEN „WERKWIJZE”,
„STOF” EN „VOORTBRENGSEL” IN HET
NEDERLANDSCHE OCTROOIRECHT.

DE BEGRIPPEN „WERKWIJZE”,
„STOF” EN „VOORTBRENGSEL” IN HET
NEDERLANDSCHE OCTROOIRECHT.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN DOCTOR IN
DE TECHNISCHE WETENSCHAP, AAN DE TECHNISCHE
HOOGESCHOOL TE DELFT, OP GEZAG VAN DEN
RECTOR-MAGNIFICUS C. FELDMANN, HOOGLEERAAR
IN DE AFDEELING DER ELECTROTECHNIEK, VOOR
EEN COMMISSIE UIT DEN SENAAAT TE VERDEDIGEN
OP DONDERDAG 30 OCTOBER 1924, DES NAMIDDAGS
TE DRIE UUR

DOOR

WESSEL WESSEL,
SCHEIKUNDIG INGENIEUR
GEBOREN TE ROTTERDAM

GEDRUKT BIJ DEN TECHNISCHEN BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
J. WALTMAN JR. DELFT — 1924.

1020 247

Aan de nagedachtenis van mijn Broeder.

De voltooiing van dit proefschrift geeft mij, ruim negen jaren na het eindigen van mijn studie, de gelegenheid U, Hooggeleerden der Afdelingen „Chemische Technologie” en „Algemeene Wetenschappen” alsnog dank te zeggen voor het van U genoten onderwijs.

In het bijzonder geldt mijn dank U, Hooggeleerden Böeseke, onder wiens leiding ik het voorrecht genoot mijn studie aan de T.H.S. te mogen eindigen.

U, Hooggeleerde Ter Meulen, dank ik den aangenamen tijd, dien ik als Uw assistent voor de Analytische Chemie heb gehad.

Gij, Hooggeleerde Reinders, Steger en Van Iterson, hebt door Uw lessen mijn kennis in verschillende richtingen ontwikkeld, en belangstelling gewekt voor talrijke vraagstukken.

Mijn beroep, Hooggeleerde De Haas, brengt mij nog vaak Uw lessen over de Technische Warmteleer in herinnering, en in het bijzonder Uw slotopmerking, waarin U de hoop uitsprak, dat Delftsche ingenieurs zich in de toekomst nimmer zouden bezig houden met het oplossen van het **perpetuum mobile**.

Hooggeleerde Van Blom en Valckenier Kips; U dank ik voor een niet gering deel mijn belangstelling voor juridische vraagstukken, waarmede ik uit den aard van mijn beroep vaak in aanraking kom.

Niet het minst echter gaat mijn dank uit naar U, Hooggeleerden Veraart, Hooggeschatten Promotor, voor de sympathieke wijze, waarop U mij terzijde heeft gestaan bij de voltooiing van dit proefschrift, waarbij U mij toch de grootste vrijheid heeft gelaten.

INHOUD.

	Blz.
Inleiding	1
Hoofdstuk I. Octrooien vóór de 19e eeuw	4
Hoofdstuk II. De Wetgeving van 1817	11
Hoofdstuk III. Opvattingen uit de 19e eeuw	21
Hoofdstuk IV. De thans geldende bepalingen	31
Afdeeling 1. De Kamerstukken en eenige opmerkingen daarover	31
Afdeeling 2. „Algemeene beschouwingen”	38
Afdeeling 3. Critische beschouwing der thans geldende regeling	47
Afdeeling 4. Motiveering der uitsluiting van „stof- octrooien”. Waarde eener definitie voor „stof” .	56
Afdeeling 5. „Omkeering bewijslast”. Wat is „stof”? Eenige uitspraken van den Octrooiraad	63
Hoofdstuk V. Eenige opmerkingen over geschriften versche- nen nà het tot stand komen van de Octrooiwet, voor zoo- ver verband houdende met artt. 4 en 43, 4e lid van de O. W.	78
Hoofdstuk VI. Samenvatting en gevolgtrekking	102
Aanhangsel bij Hoofdstuk III. Oude litteratuur (tot 1909) .	105
Aanhangsel bij Hoofdstuk V. Litteratuuroverzicht (na 1909)	107

INLEIDING.

In de Memorie van Toelichting, behorende bij de Koninklijke Boodschap van 3 Mei 1905 (197) werd op blz. 10 opgemerkt, dat ten aanzien van „werkwijzen, die op het gebied der chemische nijverheid zijn gelegen” een bijzondere regeling noodig was. Inderdaad bestaat er een principieel verschil in het Octrooirecht al naar dit betrekking heeft op voorwerpen, of dat dit zich bezig houdt met procédé's. Dit zeer belangrijke verschil wettigt m.i. alleszins een nadere beschouwing, die aanleiding heeft gegeven tot deze studie. Geenszins wordt ontkend, dat men deze aangelegenheid reeds vóór schrijver dezes onder de ooggen heeft gezien; de nader aan te halen en te bespreken litteratuur zal hiervan kunnen getuigen. ¹⁾ Maar toch meen ik, dat een nadere critische behandeling van dit vraagstuk voor de toepassing van het Nederlandsche Octrooirecht, vooral in de Chemische Industrie, eenig nut zal kunnen hebben, terwijl m.i. enkele wijzigingen in de bestaande wet, hoewel niet gemakkelijk uitvoerbaar, toch wenschelijk mogen heeten.

Ik heb mij, behoudens enkele uitzonderingen, zeer streng gehouden aan de Nederlandsche Octrooiwet en de Nederlandsche litteratuur, omdat in de eerste plaats een vergelijking met het buitenlandsche recht een arbeid zou vereischen van een omvang, die voor een studie als de onderhavige, te uitgebreid zou zijn. Het doorwerken der Duitsche, Fransche, Britsche en Amerikaansche jurisprudentie (om slechts enkele der belangrijkste te noemen) zou jaren en jaren vorderen.

In de tweede plaats ben ik van meening, dat de beschouwing van de Nederlandsche wijze van regeling van dit onderwerp van voldoende waarde zal kunnen blijken, al hoop ik later een aan-

---

¹⁾ Na het beëindigen van mijn studie is mij gebleken, dat ook de Nederlandsche Vereeniging van Octrooigemachtigden in haar adres aan de Ministers (zie N. R. Ct. van 28 Juni 1914) reeds op het feit heeft gewezen, dat art. 4 onvoldoende is.

vulling te kunnen geven door een vergelijking te maken tusschen art. 4 juncto art. 43, 4^e lid der Nederlandsche Octrooiwet en de overeenkomstige of vergelijkbare bepalingen in buitenlandsche wetten, waarbij ook de Zwitsersche en Deensche Octrooiwetten niet mogen worden vergeten.

De indeeling van de stof was betrekkelijk eenvoudig: zij bestaat in een historisch overzicht, waartoe de studie van Prof. Mr. Drucker²⁾ mij veel materiaal heeft verschaft; de ontwikkeling van de thans geldende bepalingen omtrent „werkwijzen” in de Nederlandsche Octrooiwet; een critische beschouwing van de thans geldende regelingen, alsmede van de hierop betrekking hebbende Nederlandsche litteratuur.

Als uitgangspunt is aangenomen, dat een goede regeling van het Octrooirecht is in het algemeen belang. Immers, de tijdelijke bescherming, die de uitvinder geniet, brengt het bekend worden van procédés mede, die anders wel geheim zouden kunnen blijven. De gedrukte octrooischriften, die in de meeste landen worden uitgegeven, zullen anderen aansporen tot het verbeteren van de daarin beschreven uitvindingen; een argument, dat met vele andere in de Kamerstukken is terug te vinden.

Ook zijn er thans nog tegenstanders van octrooien en wat daarmee samenhangt. Sommigen hebben bezwaar tegen de wijze, waarop de Octrooiwet wordt toegepast; ³⁾ anderen achten het in strijd met het vrijheidsbegrip, zooals ook uit het „Voorloopig Verslag” kan blijken. De socialistische, althans communistische idee kan m.i. moeilijk tegen octrooien zijn gekant, waar de Sowjet-republiek op het punt staat, een octrooiwet af te kondigen.

Bij de bestudeering van de thans geldende bepalingen kan het uit een historisch oogpunt van waarde zijn, ook kennis te nemen van de opvattingen uit de 17^e en 18^e eeuw. Vandaar dat eenige der toen ter tijd verleende octrooien aan een ampele bespreking zijn onderworpen en ook een beschouwing is opgenomen over de Wet van 1817.

Als chemicus voelde ik mij uit den aard der zaak het meeste

²⁾ Handboek voor de studie van het Nederlandsche Octrooirecht door Mr. W. H. Drucker met medewerking van Mr. J. F. Lycklama à Nijeholt. Den Haag, Martinus Nyhoff, 1922.

³⁾ Zie b.v. Rutgers, „De Ingenieur” dd. 24 Mei 1924.

aangetrokken tot de artt. 4 en 43, 4e lid der Octrooiwet, waarin in hoofdzaak het octrooirecht van uitvindingen voor „Werkwijzen” en „Stoffen” is geregeld. Eenigszins wekt het den schijn, alsof de Octrooiwet een tegenstelling scheidt tusschen „voortbrengsel” en „stof”, hetgeen taalkundig ook niet juist zou zijn. Bedacht moet n.l. worden, dat een „werkwijze” zoowel aanleiding kan geven tot een „stof” als tot een „voortbrengsel”, dat niet als stof in den zin der Wet kan worden opgevat. Het op een bepaalde wijze persen van briketten is een werkwijze, waarbij eerder „voorwerpen” dan „stoffen” worden gevormd. Uit den inhoud van art. 4 der Octrooiwet zal het belang van dit onderscheid kunnen blijken.

HOOFDSTUK I.

Octrooien vóór de 19^e eeuw.

„Alleen aan Resius ⁴⁾ komt”, aldus Mr. Drucker (l.c. blz. 16), „de eer toe zich in zijn proefschrift eenige moeite gegeven te hebben, ook omtrent het oud-vaderlandsche recht eenige mededeelingen te doen.” Ook mijn studie zou niet volledig kunnen heeten (in zooverre van volledigheid dezer studie sprake kan zijn), indien niet in het kort het een en ander vermeld werd omtrent de Octrooien, die reeds vóór de 19e eeuw werden verleend. Het spreekt vanzelf, dat deze octrooien, behalve door den vorm, ook door de strekking van hun inhoud zich belangrijk onderscheiden van die, welke nà het jaar 1798 zijn verleend als gunst door de soevereine macht, en wel voor de meest uiteenlopende zaken. ⁵⁾ Voor deze studie zijn alleen van belang de octrooien, die verleend werden voor stoffen en werkwijzen, welke octrooien onder velen door Drucker worden genoemd. De oorspronkelijke stukken bevinden zich in de „Akten der Staten-Generaal”, welke bewaard worden in het „Algemeen Rijksarchief” te 's-Gravenhage, Bleyenburg 7. ⁶⁾ Van deze octrooien zijn de volgende aan een korte beschouwing onderworpen:

Octrooihouder	Datum	Akten Staten-Generaal	Folio
C. J. Wijtmans & Comp.	9-1-1614	3331	1
J. de Brunen e.a.	21-1-1615	3331	136
P. Brugman	23-9-1617	3332	36
J. Osborn	3-3-1618	3332	54
J. B. de Mont d'Or	31-3-1618	3332	61
J. de Carpentier c.s.	15-7-1619	3332	139
S. J. Planteyt	22-3-1624	3333	14

⁴⁾ J. C. Th. Resius „Uitvinding, Uitvinder en Octrooi”, diss. Leiden 1913.

⁵⁾ Drucker l. c. blz. 15 e. v.

⁶⁾ Een woord van dank zij h. t. p. gebracht aan den heer P. J. van Rosmalen, die behulpzaam is geweest bij het copieeren dezer vaak moeilijk te ontcijferen stukken.

Octrooihouder	Datum	Akten Staten-Generaal	Folio
W. Willemsz e.a.	9-9-1624	3333	187
A. Selarius	2-11-1626	3333	187
Ch. Gag�	27-1-1635	3334	322
Th. Ducket	16-4-1670	3345	266
Poupard de Beauburg	13-8-1786	3383	43

Het eerstgenoemde octrooi ten name van Wytmans is een invoeringsoctrooi ⁷⁾ voor het maken van glas. Het uitsluitende recht betreft het maken en doen maken, zonder dat de invoer van elders (glas) met name wordt aangeduid.

Het octrooi van J. de Brunes e.a. betreft het maken van gouden en zilverdraad, waarbij echter de import uit andere landen nadrukkelijk vermeld wordt en toegestaan blijft in weerwil van het octrooi.

Anders is het met het octrooi van Philips Brugman, betrekking hebbende op het persen en opmaken van wol en zijde. De tekst van dit octrooi luidt:

Die STAETEN GENERAEL DER VEREENICHDE NEDERLANDEN,
 Allen den geenen die dese jegenwoordige sullen werden gethoont, saluyt, doen te weten, dat wij ontfangen hebben de supplicatie aen ons gepresenteert van wegen Philips Brugman, inhoudende hoe dat hij suppl. hem nu eenigen tijt herwaerts geneert hadde met het perssen ende opmaecken van de wolle ende saye waeren, ende principalijck in de perssinghe ende opmaeckinge van de perpetuanen ende sayen als hem deselve ten hoochsten verstaen, gelijk dat was blijkende bij de verclaringe van verscheyden coopluyden deser landen, welcke handelinge tot nochtot noyt in dese landen en was geinventeert nochte gepractiseert ende alsoo hem den ijver ende lieffde tot sijn vaderlandt was drijvende, omme de voorss. inventien in dese landen in treyn te brengen, indien het ons soude gelieven hem voor deselve inventien te beneficieren met een octroy, in consideratie mede van de voordelen ende advantagie die dese landen ende deselver onderdanen dearvuyt sullen connen genieten, als namentlijck voor eerst dat de voorss. perpetuanen, die alsnu in Engelandt moeten geverff werden vermits dat alhyer te lande de voorss. invensie van perssinghe nyet en is, alhyer voortaan sullen geverff ende geperst werden, omme dat een yeder notoir kennelijck is, dat de verwe van dese landen ongel. beter is als de verwe in Engelandt daerover den Engelsman genootsaect sal sijn de perpetuanen in dese landen wit te brengen, waerdoor de verwerijen ende commertie van de voorss. perpetuanen ten meesten deele in dese landen sal werden getrocken ende den stapel van de selve alhyer te lande gestablieert werden, tot voordeel

⁷⁾ Onder invoeringsoctrooi wordt verstaan een octrooi, dat verleend is voor een reeds elders geoctrooieerde (en dus meestal reeds bekende) uitvinding. In de meeste landen wordt deze soort van bescherming tegenwoordig niet meer verleend; de Belgische Wet kent ze o.m. nog wel.

ende vermeerderinge van de licenten, verwerijen ende andere dependentien vandien die dese landen ende derselver onderdanen daervuyt sullen genieten versoeckende mits dien dat ons soude gelieven in consideratie van de redenen voors hem suppl. te beneficiëren met een acte van octroy voor den tijt van vijftien jaeren, inhoudende verboth dat nyemandt in dese landen hem de voors. perssingende ende opmaeckinge van de voors. perpetuanen ende dergelijcke andere stoffen sal mogen naerperssen ende opmaecken ofte naer doen perssen ende doen opmaecken directelijck noch indirectelijck opte pene van ses duysent gulden soo menichmael als bevonden sal werden ter contrarie van desen bij yemant gedaen te zijn. T' appliceren een vierendeel voor den aenbrenger ende een vierendeel voor den armen, een vierendeel voor den officier, ter plaetse daer de voors. faulte ofte contraventie sal gedaen sijn ende 't resterende vierendeel voor den suppl. Welcken aengemerckt Soo ist, dat wij gesien ende geexamineert hebbende de verclaeringe ende attestatie van een merckelijck getal cooplyuden van dese landen ende ons mits dien genegen vindende ter ootmoediger bede van de voors. Philips Brugman, wij denselven Philips Brugman geaccordeert, geconsenteert ende geoctroyeert hebben, accorderen, consenteren ende octroyeren mits desen, dat hij voor den tijt van seven jaeren naestcommende alleene in dese Vereenichde Nederlanden sal mogen perssen, doen perssen ende opmaecken, wolle ende saye waeren ende stoffen, principalijck van de perpetuanen volgende sijne voors. inventie, verbiedende alle ende eenen yegelijcken ingesetenen van dese landen de voors. des suppl. inventie van perssingende ende opmaeckinge van de perpetuanen sayen ende andere diergel. wolle ende saye waeren ende stoffen binnen den voors. tijt van seven jaeren naestcommende nae te perssen ende op te maecken, ofte naer te doen persen ende opmaecken, directelijck ofte indirectelijck ofte elders nageperst ende opgemaect in de voors. Vereenichde Nederlanden te brengen om vercocht te werden, sonder des voors. Philips Brugman consent, bij verbeurte van de . . selve soo dickwils ende menichmael als bevonden sal werden ter contrarien van desen gedaen te sijn ende daerenboven van de somme van twaelf hondert guldens eens, t' appliceren een derdendeel daarvan tot behoef van den officier die de calengie doen sal, het tweede derdendeel tot behoef van de armen ende het resterende derdendeel tot behoef van de voors. suppl. mits dat het sij eene nyeuwe inventie hyer te voorens in dese landen noyt gebruyckt ende sonder preiuditie van alle voorgaende generale ende particuliere consessien, Ontbieden ende bevelen daerom allen officieren justicieren, magistraten ende inwoonders van de voors. Vereenichde Nederlanden mitsgaders allen anderen dien dit eenichsents aengaen mach, dat sij den voors. suppl. doen ende laten genyeten ende gebruycken tvolkommen effect van desen onsen octroye, consent ende privilegie, cesserende alle beleth ende wederseggen ter contrarien want wij selve hebben bevonden te behooren. Gegeven onder onsen cachette, paraphure ende de signature van onsen greffier in 's-Gravenhage op den XXIIIen dach der maent van September XVIc ende seventhien, was gearapheert Maldere vt. onderstondt, ter ordonnantie van de hoochgemelte heeren Staeten Generael geteeckent C. Aerssen.

De formulering van het uitsluitende recht is hier zeer merkwaardig en omvat niet alleen het „perssen, doen perssen ende op-

maecken wolle ende saye waeren ende stoffen", doch verbiedt tevens „alle ende eenen yegelijcken ingezetenen van dese landen de voorss. des suppl. inventie" na te volgen, „of te elders nageperst ende opgemaect in de voorss. Vereenichde Nederlanden te brengen. . . ." Hier vindt men dus beschermd een werkwijze, alsmede de volgens deze werkwijze verkregen producten, zoodat op grond van dit octrooi tegen invoer kan worden opgetreden.

De strekking van art. 4 der thans geldende Octrooiwet is dus reeds ten deele in dit oude octrooi terug te vinden, voor zoover de volgens deze uitvinding geperste en opgemaakte „wolle ende saye waeren ende stoffen" op te vatten zijn als „stoffen" in den zin van art. 4 der Octrooiwet.

Eenzelfde bepaling vindt men in het Octrooi van Jan Osborn voor het praepareeren van walvischbaleinen. Echter ontbreekt een dergelijk verbod van invoer in het octrooi van de Mont D'Or.

In het octrooi van Jan de Carpentier c.s. tot het „verarbeiten van galloyeert silver tot alle stoffen van goud ende silvere bor-duurwerckerie" komt weer het invoerverbod voor.

Ook het octrooi van S. J. Planteyt voor het drogen van schol bevat een invoerverbod.

In het octrooi voor het maken van salpeter ten name van Van Lynschooten ontbreekt de clause, evenals in het octrooi van Selarius voor het maken van staal en, zooals ook uit den aard der uitvinding volgt, in het octrooi van C. Gagé c.s. betreffende een nieuwe zaaiwijze. Hetzelfde geldt voor het octrooi van Ducket c.s. voor het bereiden van leer.

Hieronder volgt de tekst van het

Octroy voor Poupard de Beaubourg q.q. tot het maken van een nieuw Metaal, en metaalvernis, mitsgaders een nieuw vertinsel etc.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; allen dengeenen die deezen sullen zien, ofte hooren leezen Saluut: doen te weeten, dat wij ontfangen hebben de oodmoedige supplicatie aan ons gepresenteert uyt den naam en van weegen Poupard de Beaubourg, geassocieerde en gevolmagtigde van een compagnie in Vrankrijk, welke bij arrest van den Raad des Konings van Vrankrijk op de opene brieven van Hoogstdenzelven Koning. geregistreerd in alle de parlementen van het zelve Koningrijk een exclusieff privilegie had verkreegen voor den tijd van vijftien jaeren, inhoudende dat des suppliants Compagnie met zeer groote kosten hebbende verkreegen het secreet om te maken een nieuw metaal hetgeen met alle soliditeit en

oeconomie kan dienen niet alleen om daar mede in plaats van koper de scheepen te doubleeren, maar ook om hetzelfde te gebruyken tot het bekleeden van sluysen en het paalwerk om het zelve te conserveeren en te bevrijden van het doorknaagen der wormen, mitsgaders metaalvernis, dienende om allerley soort van ijzerwerk voor de roest te bewaaren, als meede van een nieuw soort van vertinsel dienstig om alle keukengereedschappen, hetzij van ijzer of koper met meerder securiteit van kopergroen te bevrijden, van welke uytvindingen, de voorregten en gebruyk in het breede gedetailleerd waren in het prospectus en de memorie door den suppliant bij zijne requestie gevoegd. Dat den suppliant in zijne qualiteit wel geneegen was om even gelijk in Vrankrijck ook alhier in deze landen een manufactuur van de voorschreeve uytvindingen te etablisseeren dan bedugt was, dat baatzoekende menschen zouden trachten de voorsz. met groote kosten door des suppliants Compagnie gedaane uytvindingen na te maaken en te verkoopen om hetwelk te beletten dan ook in Vrankrijck aan des suppliants Compagnie een exclusieff privilegie was verleend geworden.

Dat den suppliant in zijn qualiteit zig vervolgens ook wel aan de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland bij requeste had geadresseerd en van hoogstdezelve had versogt octroy om voor den tijd van vijftien agtereenvolgende jaaren, binnen den lande van Holland en Westfriesland privatelijk en alleen te mogen doen maaken en verkopen het metaal en metaalvernis, mitsgaders het nieuw vertinsel, bij zijne Compagnie uytgevonden gelijk hoogstdezelve Heeren, Staaten van Holland en Westfriesland ook het voorschreeve versogte octroy aan den suppliant gracieuselijk hadden verleend. Dan dat den suppliant intusschen bedugt was, dat het effect van het aan hem door de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland gracieuselijk verleende octroy, hem onnut soude kunnen worden gemaakt, ingevalle baatzoekende menschen mogten goedvinden de voorschreeve gedaane uytvindingen in de Generaliteit en de verdere Provinciën der Vereenigde Nederlanden na te maken en te verkoopen, ten waare zulk door het gracieuselijk accordeeren van een gelijk octroy van ons wierde voorgekomen. Reedenen waarom den suppliant in zijn qualiteit zig keerde tot ons, oodmoediglijk verzoekende dat het ons behaagen moge aan den suppliant in zijn qualiteit te verleenen octroy, om voor den tijd van vijftien jaaren in de Generaliteit en de verdere Provinciën der Vereenigde Neederlanden privatelijk en alleen te mogen doen maaken en verkoopen het metaal en metaalvernis, mitsgaders het nieuwe vertinsel, bij zijne Compagnie uytgevonden en bij het prospectus breeder gedetailleerd, en aan een iegelijk te interdiceren en te verbieden, het zelve op eenigerhande wijze na te maken of doen namaaken, of elders nagemaakt zijnde, binnen de voorschreeve landen te brengen, en hetzelfde te verkoopen, of doen verkoopen, op zoodanige poenaliteiten als wij teegens de contraventeurs van dien souden gelieven te statueeren en daarvan aan den suppliant in zijn qualiteit te verleenen brieven van octroy in forma.

Welken aangemerkt, zoo is het, dat wij ons ter beede van den voornoemden suppliant geneegen vindende, denzelven in zijne qualiteit, mitsgaders deszelfs regtverkrijgende geconsenteert, geaccordeert en geoctroyeert hebben, consenteeren, accordeeren en octroyeeren, mits dezen, dat hij alleen en met seclusie van alle anderen gedurende den tijd van vijftien agtereenvolgende jaaren, binnen de landen van de Generaliteit territoir van onzen Staat het voor-

noemde metaal en metaalvernis, mitsgaders het nieuwe vertinsel bij zijne Compagnie uytgevonden zal mogen doen maaken en verkoopen, verbiedende overzulk allen en de eenen iegelijken ingezeetenen der voorschreeve Verenigde Neederlanden geassocieerde landschappen, steeden en leeden van dien, binnen den voorschreeve tijd van vijftien agtereenvolgende jaaren, het voorschreeven metaal en metaalvernis, mitsgaders het nieuwe vertinsel in het geheel ofte ten deele na te maken, practiseeren ofte elders nagemaakt, hier te lande te brengen, om verkogt of gebruykt te worden, op verbeurte van alle het nagemaakte metaal, metaalvernis en vertinsel, en daarenboven van eene somma van een duizend guldens (mits dat blijke dat de overtreeders daarvan vooraf gewaarschouwt zijn), dezelve boete te appliceeren, een derde deel ten behoeve van den officier die de calange doen zal het tweede derde deel ten behoeve van den armen en het resteerende derde deel ten behoeve van den voornoemden suppliant in zijne qualiteit of deszelfs regterverkrijgende; en dit alles mits dat hij of zijne geassocieerden, ten allen tijde des gerequireert zal zijn gehouden, om aan zoodaanige commissie, als wij zullen gelieven te benoemen, desselfs geheim te openbaaren, en de behandeling van hetzelfde ingeschrifte over te geeven, en zig zal houden aan, althans niet zal te boven gaan, de prijzen van het nieuw metaal en metaalvernis gelijk dezelve bij de memorie of prospectus aan zijne voornoemde equeste geannexeert zijn gefixeert, Ontbieden en beveelen daaromme allen officieren, justicieren, magistraten en inwoonders van de voorschreeve landen, mitsgaders allen anderen dien dit aangaan mag, dat zij den meergemelde suppliant of deszelfs regtverkrijgende doen en laten genieten en gebruycken het volkomen effect van deezen onzen octroye, consent en privilegie. cesseerende alle belet en weederzeggen ter contrarie; behoudelijk nogthans dat hij, suppliant in zijne qualiteit of desselfs recht verkrijgende gehouden blijve op deezen octroye te verzoeken, ook te obtineeren attaché van zoodanige Provincie of Provinciën, alwaar hij zijne voorschreeve inventie zal willen practiseeren en in het werk stellen.

Gegeeven in den Hage, onder het cachet van den Staat de Paraphuure van den Heer Presideerende in onze vergaderinge en de signature van onzen Griffier.

Op den 13 July 1786.

Behalve, dat in den titel sprake is van de nieuweheid van het „met zeer groote kosten verkreegen secret en dat de houder van het octrooi „ten allen tijde, des gerequireert, zal zijn gehouden, om aan zoodaanige commissie, als wij gelieven te benoemen, desselfs geheim te openbaaren, en de behandeling van hetzelfde ingeschrifte over te geeven”, is dit octrooi merkwaardig door de clause, waarin het uitsluitende recht wordt omschreven. De uitvinding heeft toch betrekking op een metaal, een metaalvernis en een vertinsel, terwijl het uitsluitende recht betreft het „doen maaken en verkoopen”, en verboden wordt: „het geheel of tendeele na te maken, practiseeren of te elders nagemaakt, hier te lande te brengen, om verkogt of gebruykt te worden.” Hier vindt men dus het

verbod om de stoffen in het land te bereiden, alsmede de buiten het territoir bereide stoffen in te voeren. Het uitsluitende recht betreft dus niet alleen de bereiding, maar strekt zich tevens uit tot de stoffen, die volgens de werkwijze, ook in het buitenland, zijn bereid. De in principe juiste gedachte, die in artikel 4 van de Nederlandsche Octrooiwet is neergelegd, vindt men dus ten deele ook reeds in dit octrooi terug.

HOOFDSTUK II.

De wetgeving van 1817.

Dit vaak — en terecht — becritiseerde wetje vindt men o.m. in zijn geheel afgedrukt in de, reeds genoemde, dissertatie van Resius. Daar, zooals mij van bevriende zijde werd medegedeeld, deze dissertatie, behalve in enkele bibliotheken, o.a. die van den Octrooi-raad, niet meer verkrijgbaar is, en ook de hieronder genoemde „officieele uitgave” waarschijnlijk moeilijk toegankelijk is, mag het niet overbodig worden genoemd, den tekst h.t.p. over te nemen.

WET van den 25 Januarij 1817, omtrent het verleenen van uitsluitende regten op uitvindingen en verbeteringen van voorwerpen van kunst en volksvljt.

Wij, WILLEM, bij de Gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, salut, doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben het belang om algemeene bepalingen vast te stellen omtrent het verleenen van uitsluitende regten op uitvindingen en verbeteringen van voorwerpen van kunst en volksvljt.

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I. Er zullen door Ons op nieuwe binnen het Rijk in eenigen tak van kunst of volksvljt gedane uitvindingen en wezenlijke verbeteringen, gelijk mede op de eerste invoering, of het in werking brengen hier te lande, van zoodanige buitenlands gedane of in werking zijnde uitvindingen of verbeteringen, uitsluitende regten voor eenen bepaalden tijd kunnen verleend worden en zulks bij open brieven, onder den naam van octrooijen, te verleenen nadat daartoe bij Ons aanzoek zal zijn gedaan.

ARTIKEL II. Deze octrooijen zullen worden verleend onverminderd een ieders regt of bezit, en alzoo van geene kracht zijn wanneer blijken mogt, dat de uitvinding of verbetering, het voorwerp van eenig octrooi uitmakende, reeds voor het verleenen van hetzelfde, door eenen anderen binnen het Rijk wierd uitgeoefend, gebruikt, of in het werk gesteld.

ARTIKEL III. De octrooijen zullen worden verleend voor den tijd van vijf, tien of vijftien jaren en daarvoor, naar evenredigheid van dien tijd, en naar mate van het belang der uitvinding of verbetering, ge-

ringere of meerdere regten betaald worden, welke echter nimmer de som van f 750.— zullen mogen overschrijden, noch beneden die van f 150.— gesteld worden.

ARTIKEL IV. Ook zal een voor vijf of tien jaren verleend octrooi bij het verstrijken van dien termijn kunnen verlengd worden, wanneer daartoe zeer gewigtige redenen voorhanden zijn, doch zich, in het geheel nimmer langer dan over vijftien jaren mogen uitstrekken.

ARTIKEL V. De octrooijen op de eerste invoering of het in werking brengen van buitenlands gedane, of in werking zijnde uitvindingen of wezenlijke verbeteringen, zullen, zoo verre zij aldaar reeds geotrooijeerd of gebreveteerd mogten zijn, voor geen en langeren tijd worden verleend dan waarvoor aan dezelve eenig uitsluitend regt buiten 's lands mogt zijn toegekend, en onder de uitdrukkelijke voorwaarde worden verleend, dat de geotrooijeerde voorwerpen binnen het Rijk zullen vervaardigd worden.

ARTIKEL VI. De octrooijen zullen aan derzelve bezitters, of regt-verkregen hebbende de bevoegdheid geven:

a. Om bij de uitsluiting door het geheele Rijk, gedurende den bepaalden tijd, de geotrooijeerde voorwerpen alleen te mogen vervaardigen en verkoopen, of met hunne toestemming te doen vervaardigen en verkoopen.

b. Om die genen, welke op het aan hun verleende uitsluitend regt zouden inbreuk mogen maken, in regten te vervolgen en tegen dezelve te procederen tot verbeurd-verklaring, ten hunnen behoeve, van de vervaardigde en nog onverkochte, en van den koopprijs der reeds verkochte geotrooijeerde voorwerpen; alsmede tot zoodanige verdere vergoeding van schade, winstderving of interesten, als waartoe er termen zijn mogten.

ARTIKEL VII. Bij het verzoekschrift ter verkrijging van eenig octrooi zal de verzoeker gehouden zijn eene nauwkeurige, uitvoerige, door hem eigenhandig geteekende, verzegelde beschrijving te voegen van de zaak of het geheim, het voorwerp van het octrooi uitmakende, met de daartoe behoorende plans, teekeningen, enz., welke beschrijving, na den afloop van den tijd van het oorspronkelijk of verlengde octrooi, of indien het vroeger om eenige der nader op te geven redenen, mogt komen te vervallen, wereldkundig zal gemaakt worden, tenzij het gouvernement om gewigtige redenen zoude vermeenen deze openbaarmaking te moeten uitstellen.

ARTIKEL VIII. Een octrooi zal worden vervallen verklaard, om de volgende redenen:

a. Wanneer blijken mogt, dat de verkrijger, in de door hem bij zijn verzoekschrift ingeleverde beschrijving, eenig gedeelte van de zaak, het voorwerp van het octrooi uitmakende, ter kwader trouw zoude hebben verzeerd, of verkeerdelijk voorgedragen.

b. Wanneer blijken mogt dat de zaak, het onderwerp van het octrooi uitmakende, reeds voor het verlenen van hetzelfde door den druk in eenig uitgegeven werk is beschreven.

c. Wanneer de bezitter binnen den tijd van twee jaren na de dagteekening van het aan hem verleende octrooi, geen gebruik van het-

zelve mogt gemaakt hebben, tenzij om gewigtige redenen ter beoordeeling van het gouvernement.

d. Wanneer de bezitter van een octrooi, na de verkrijging van hetzelfde, voor hetzelfde voorwerp, in een ander land een uitsluitend regt mogt hebben verkregen.

e. Wanneer blijken mogt dat het voorwerp, waarop een octrooi verleend is, in deszelfs aard of aanwending, strijdig ware met de veiligheid en zekerheid van het Rijk of van deszelfs ingezetenen.

ARTIKEL IX. Van de regten bij het verkrijgen van een octrooi te voldoen, zal eene afzonderlijke rekening worden gehouden, en het provenu zal worden aangewend tot aanmoediging van kunst en volksvlucht, door het toekennen van premiën, belooningen, enz.

ARTIKEL X. De nog in werking zijnde wetten en verordeningen omtrent octrooijen en soortgelijke uitsluitende regten op uitvindingen en verbeteringen, worden bij deze afgeschaft en buiten werking gesteld, zullende evenwel de tot heden uitgegevene en verleende octrooijen of brevetten van uitvinding, ten behoeve der regthebbenden, van kracht blijven in derzelve oorspronkelijke uitgebreidheid.

Lasten en bevelen dat deze in het STAATSBLAD zal worden gedrukt en dat alle ministeriële departementen en autoriteiten, kollegiën en ambtenaren, aan de naauwkeurige executie de hand zullen houden.

Gegeven te Brussel, den 25 January, des jaars 1817, het vierde van Onze Regering.

(Get.) WILLEM.

Van wege den Koning,

(Get.) A. R. FALCK.

Een officieele uitgave dezer Wet verscheen bij Gebrs. Belinfante te 's-Gravenhage en de tweede druk van 1867⁸⁾ werd geraadpleegd voor de volgende beschouwing:

In het algemeen kan gezegd worden, dat deze wet geen bepalingen bevat, die direct verband houden met de chemische industrie of met chemie in het algemeen. De considerans van de wet van 1817 spreekt van „uitvindingen en verbeteringen van voorwerpen van kunst en volksvlucht.” Er moet dus zijn, een uitgevonden voorwerp of een uitgevonden verbetering van een voorwerp. Het begrip „uitvinding” is hier dus onmiddellijk gekoppeld aan een „voorwerp”, zoodat een bepaalde serie van handelingen, die tezamen een werkwijze of een bereidingswijze vormen, m.i. niet valt onder de objecten, die volgens deze wet onder bescherming konden wor-

⁸⁾ Wetgeving en andere officieele stukken betr. de octrooijen van uitvinding, invoer en verbetering in Nederland en zijne overzeesche bezittingen, benevens regtspraak, aantekeningen en bibliographie nopens het onderwerp, 2e veel vermeerderde druk, 1867, 's-Gravenhage, Gebroeders Belinfante.

den gesteld. Indirect waren natuurlijk sommige werkwijzen ook beschermd; immers, indien b.v. octrooi werd verleend voor een werktuig, was het gebruik daarvan ook beschermd. Voor zoover het gebruik van een werktuig op te vatten is als een serie handelingen, was een dergelijk octrooi dus tevens een bescherming voor een werkwijze.

De Fransche tekst der wet geeft geen aanleiding tot een andere opvatting; de considerans spreekt op dezelfde wijze van „l'invention ou l'amélioration d'objets d'art et d'industrie”.

Artikel I (Nederlandsche en Fransche tekst) spreekt van uitvindingen in het algemeen, zonder dat het woord „voorwerp” wordt genoemd. Ook de overige woorden van dit artikel en in het bijzonder de woorden „het in werking brengen”, verzetten zich niet tegen de opvatting, dat werkwijzen, bereidingswijzen enz. voor octrooieering vatbaar zouden zijn.

Hetzelfde geldt voor artikel II. In dit artikel komt het woord „voorwerp” wel voor, maar uit het zinsverband blijkt, dat dit woord hier gebruikt is als aequivalent voor het woord „onderwerp”.

Artikel III spreekt alleen over den tijdsduur en de kosten van een octrooi en kan dus buiten beschouwing blijven. ⁹⁾ Evenzoo de artikelen IV en V.

Artikel VI geeft echter weer steun aan mijn opvatting omtrent den considerans der wet. Het genoemde artikel toch, regelende de bevoegdheid der octrooihouders, spreekt onder a. van „de ge-octrooieerde voorwerpen alleen te mogen vervaardigen en verkoopen of met hunne toestemming te doen vervaardigen en verkoopen.” Onder b. is geregeld de verbeurdverklaring „van de vervaardigde en nog onverkochte, en van den verkoopprijs der reeds verkochte ge-octrooieerde voorwerpen; enz.” M.i. sluiten ook deze bepalingen het octrooieeren eener bereidingswijze uit. Ook de producten volgens een bereidingswijze verkregen, zijn m.i. slechts gedrongen onder het begrip „voorwerpen” te brengen; aan den anderen kant zijn volgens mijn opvatting de voortbrengselen eener werkwijze (dit woord in den zin van bewerkingsmethode)

⁹⁾ Alleen zij opgemerkt, dat de genoemde bedragen geen jaartaxen zijn, doch een betaling in eens voor den geheelen duur van het octrooi. Dit kan o.m. blijken uit de registers van 1817 e.v. (bewaard in de bibliotheek van den Octrooiraad), waaruit blijkt, dat slechts één betaling, soms tot f 700,— voorkomt.

wel met deze bepalingen te dekken. Zoo kan ik mij voorstellen, dat op een bepaalde wijze bewerkte muren, edelgesteenten e.a.m. als voorwerpen kunnen worden opgevat. In het algemeen valt echter de werkwijze, die een stof tot resultaat heeft, niet onder deze bepalingen en behoorde dus onder deze wet niet te worden geoctrooieerd.

Ook artikel VIII onder d. verzette zich m.i. tegen octrooiverleening voor werkwijzen, op grond van de bovenstaande overwegingen.

Het „Reglement ter uitvoering der wet van den 25 January 1817 op het uitgeven van octrooijen voor uitvindingen, invoeringen en verbeteringen” (blz. 10 van de reeds genoemde „officieele uitgave”) geeft aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Artikel I spreekt tweemaal van „voorwerp” en wel één maal op de wijze als in de wet, waarover hierboven reeds het een en ander werd opgemerkt.

Artikel VI (de overige artikelen II—V kunnen in verband met deze studie onbesproken blijven) zegt o.m.: „Een octrooi voor de eerste invoering van een reeds buitenlands gebreveteerd voorwerp . . .” en verder „dat de geoctrooijeerde voorwerpen . . .”. Dus ook hier geen twijfel. In artikel VIII kan het woord „voorwerp” worden opgevat als aequivalent voor „onderwerp”.

Belangrijk is tot op zekere hoogte ook artikel X, dat iets omtrent verbeterings- of aanvullingsoctrooien zegt. „Als zoodanige verbeteringen zullen niet beschouwd worden veranderingen van fatsoen of evenredigheid, noch aangebragte versierselen, van welken aard ook.” Het corresponderende artikel in de Fransche tekst luidt: „Ne seront point mis au rang des perfections industrielles, les changements de formes ou de proportions, non plus que les ornements, de quelque genre que ce puisse être.”

Van beteekenis is deze bepaling, omdat zij doet zien, dat men bij het vaststellen uitsluitend gedacht heeft aan voorwerpen, waarvan de verhoudingen („proportions”) of de vorm („fatsoen”, „formes”) zijn te wijzigen. Ook de vermelding van het aanbrengen van „versierselen” („ornaments”) duidt sterk op **voorwerpen**, voortbrengselen, die geen „stoffen” zijn.

Ook in enkele „modellen”, die bij deze wet en reglement behoren, spreekt men conform de wet van „voorwerpen”.

De Reglementen in de overzeesche bezittingen (Staatsblad van

Ned. Indië 1844, No. 28 en Gouvernementsblad No. 4, 1844) geven geen aanleiding tot bijzondere beschouwingen, waar zij geheel in overeenstemming zijn met de Wet en het Reglement in Nederland. Artikel 4 van het Reglement voor Nederlandsch-Indië verdient de aandacht om de volgende passage: „eene inrigting zal vestigen of doen vestigen, alwaar de toestellen of werktuigen, die het voorwerp van het octrooi zijn, . . . enz.” Dit artikel, dat dus een soort exploitatiedwang beschrijft, spreekt uitsluitend van toestellen of werktuigen, dus is nog meer positief ter uitsluiting van werkwijzen enz. Artikel 10 noemt weer „voorwerp”, doch hier kan men dit woord eventueel opvatten als „onderwerp”. Artikel 19 komt geheel overeen met artikel VI der Nederlandsche Wet van 1817 en zou gevoegelijk buiten bespreking kunnen worden gelaten, indien niet bij Koninklijk Besluit No. 39 van 26 September 1850 een „ampliatie” was verschenen. Daarmede werd artikel 19 van het „Reglement op het verleenen van uitsluitende regten op uitvindingen, invoeringen en verbeteringen van voorwerpen van Kunst en Volksvlijt in 's Rijks Oost- en West-Indische bezittingen” „geamplieerd”, d.w.z. „onze Minister van Koloniën wordt gemagtigd:

„1°. Om art. 19 van het voorschreven Reglement, door de Besturen „in 's Rijks Oost- en West-Indische Bezittingen bij ampliatie te doen „vaststellen, als volgt:

„Een Octrooi, waarvan het model onder No. 4/2 aan dit Reglement „is gehecht, zal aan deszelfs bezitter of regt verkregen hebbende, de „bevoegdheid geven:

„a. Om bij uitsluiting binnen, (omschrijving van het gebied) gedurende den bepaalden tijd, de geoctrooijeerde voorwerpen alleen te „mogen vervaardigen en verkoopen, of te doen vervaardigen en verkoopen, dan wel van de geoctrooijeerde uitvinding alleen te mogen „gebruik maken, of te doen gebruik maken.

„b. Om diegenen, welke op het aan hem verleend uitsluitend regt „zouden mogen inbreuk maken, in regten te vervolgen, en tegen „dezelfen te procedeeeren, tot verbeurd-verklaring ten zijnen behoeve, „hetzij van de vervaardigde en nog onverkochte, en van den koop prijs „der reeds verkochte geoctrooijeerde voorwerpen, hetzij van het product volgens de geoctrooijeerde uitvinding verkregen en tot vernietiging van de toestellen, ter verkrijging van dat product, gebezigd; als „mede tot zoodanige vergoeding van schade. . . . enz.

„2°. Om, in verband daarmede, te doen wijzigen, het model No. 4/2 „bij het voorschreven artikel 19 vermeld, en

„3°. Om, wanneer de te verleen en octrooijen geene betrekking hebben op toestellen of werktuigen, in den zin van artikel 4, 2e gedeelte „en artikel 20 § e van voorschreven reglement, het daarbij bepaalde „achterwege te doen laten, en daarvoor in de plaats te doen stellen de „bepaling, dat de bezitter van het octrooi gehouden is, tegen eene „billijke vergoeding het gebruik maken van zijn uitvinding ook aan „andere personen toe te staan, telkens wanneer hij daartoe wordt aan „gezocht.

„Onze Minister. . . . . enz. . . . .”

In deze ampliatio treffen in de eerste plaats onder a. de woorden: „gebruik maken” en „te doen gebruik maken”. Deze slaan op „uitvinding”, dus zouden zonder meer nog niet op iets anders dan op „voorwerpen” betrekking behoeven te hebben. Het vermelde onder b. neemt echter allen twijfel weg. Daarin treffen we voor het eerst een uitdrukking aan, die onmiddellijk op werkwijzen en stoffen is gericht, n.l. „het product volgens de geoctrooijeerde uitvinding verkregen” en „toestellen, ter verkrijging van dat product gebezigd.” Hier dringen de gedachten aan chemische en andere procédés zich ondubbelzinnig op. Onder 3° eindelijk treft men uitdrukkingen, die noch in de Nederlandsche Wet of het Nederlandsche Reglement van 1817, noch in de reglementen voor Oost- en West-Indische bezittingen waren te vinden. Ik bedoel de uitdrukking: „Wanneer de te verleen en octrooijen geen betrekking hebben op toestellen of werktuigen”. Bij de redactie dezer bepalingen heeft men zich dus wel degelijk rekenschap gegeven van het feit, dat uitvindingen ook wel betrekking kunnen hebben op „voorwerpen”, die wel „voorwerp van uitvinding”, maar toch geen „voorwerpen” in engeren zin zijn.

De bovenvermelde officieele uitgave geeft niet aan, waarom men tot deze wijziging is overgegaan. Ik volsta dus met verwijzing naar dit feit en met de opmerking, dat m.i. deze wijziging niet in overeenstemming met de toen geldende Nederlandsche Wet was. Merkwaardig is, dat men een wijziging der wet van 1817 niet heeft noodig geacht; het is mij althans niet gebleken, dat een dergelijke wijziging ooit ter sprake is gekomen.

De meermalen genoemde officieele uitgave bevat verder slechts uitspraken, die op voorwerpen betrekking hebben, o.a. het be-

roemde(!) arrest van den Hoogen Raad van 1846.¹⁰⁾ Omtrent werkwijzen en dergelijke is niets vermeld.

Inmiddels volge hier een korte bespreking van eenige uitspraken, die vermeld zijn in het genoemde boekje.

In de eerste plaats een uitspraak van het „Cour d'appel de Bruxelles” gedateerd 20 Maart 1844. Dit betreft een geding, waarin sprake is van „un nouveau **procédé relatif à l'émaillage de la poterie en fer** . . . il obtint du gouvernement belge un **brevet d'invention pour le procédé dont il s'agit**”. „Dans le courant de 1842 il intenta une action contre Bernus, prétendant que ce dernier **faisait émailler de la poterie en fer, par moyen de ce même procédé**”. Tevens blijkt, dat artikel II der Wet toentertijd nog dezelfde redactie had. Waar dit artikel echter m.i. niets zegt omtrent „voorwerpen”, geeft dit geen enkele aanwijzing.

Ook in de uitspraak, gedateerd 16 October 1844, van de „Tribunal de Commerce de Tournai”, inzake D. Lepez versus Lemaire en Agombart, is sprake van „un brevet d'invention . . . pour un procédé servant à fabriquer des ciments naturels” en van een „brevet de perfectionnement et d'importation . . . pour un ciment”. Klaarblijkelijk was zoowel voor een werkwijze, als voor een product een octrooi verleend.

Uitspraak van „Cour de Cassation de Belgique”. 1 Augustus 1849. Arrest van het Hof. 13 Juli 1850; beiden inzake Babbier-Hanssens versus la Société du bissage mécanique.

Er wordt o.a. verwezen naar Artikel 6 § 6 van de Wet: „l'objet du brevet (geoctrooyeerd voorwerp)”. Ook naar artikel 8 § D.

„Attendu que, si l'art. 8, § D, rapproché du texte hollandais du „même article, frappe indistinctement de nullité le brevet de l'importateur, comme celui de l'inventeur qui en prend un pour le même „objet dans un autre pays, c'est dans la pensée de réserver le **procédé „nouveau au commerce national** . . .”

„. . . . que l'intimé a contrefait et exploité les **procédés brevétés** . . .”

Daarna is er weer eenige malen sprake van „objet” in den zin van „onderwerp”.

¹⁰⁾ Zie hierover Resius blz. 30 en het door hem genoemde Weekblad v.h. Recht 691. In dit arrest werd o.m. vastgesteld, dat niet het „vervaardigen” of het „verkoopen” van een geoctrooieerd voorwerp als inbreuk was op te vatten, doch slechts het „vervaardigen en verkoopen” door denzelfden persoon.

Merkwaardig is de uitlegging, gegeven op 13 Juli 1850 (zie boven), waarin o.m. de volgende passage voorkomt:

„Attendu qu'il résulte évidemment de cette disposition que le gouvernement est autorisé à concéder le droit exclusif de confectionner et de vendre **les produits quelconques** de l'invention nouvelle, et non pas seulement la confection et la vente des **matières, procédés, instruments**, ou machines à l'aide desquels ces produits sont obtenus; que tel est aussi le sens de l'art 6 de la même loi qui, loin de restreindre la portée de l'art. 1er, reconnaît au breveté la faculté de confectionner et de vendre exclusivement, par tout le royaume, pendant la durée fixée par le brevet, **les objets y mentionnés, et par conséquent aussi tous les produits de l'invention, pour lesquels le brevet a été accordé, etc.**”

Ook in de uitspraak van 13 Februari 1847, Cour d'appel de Liège, is sprake van „un procédé servant à fabriquer, épurer et raffiner le sucre”.

Het Hof van Cassatie van België, 1e Kamer wees inzake Bodart tegen Leprince en Biolley Fils „over een brevet tot het erlangen van gas uit steenkolen en hars” een arrest op 4 Maart 1852 en spreekt van „**le procédé breveté**”.

In België kwam eenige jaren na de afscheiding een nieuwe wet tot stand, n.l.: Loi sur les brevets d'invention.

Art. 1er. Il sera accordé des droits exclusifs et temporaires, sous le nom de brevet d'invention, de perfectionnement ou d'importation, pour toute découverte ou tout perfectionnement susceptible d'être exploité comme objet d'industrie ou de commerce.

Art. 4. Les brevets confèrent à leurs possesseurs ou ayants droit, le droit exclusif:

a. d'exploiter à leur profit l'objet breveté ou de le faire exploiter par ceux qu'ils y autoriseraient;

b. pour suivre devant les tribunaux ceux qui porteraient atteinte à leurs droits, soit par la fabrication de produits, ou l'emploi de moyens compris dans le brevet, soit en détenant, vendant, exposant en vente ou en introduisant sur le territoire belge un ou plusieurs objets contrefaits.

Uit deze artikelen en ook uit enkele andere volgt, dat de strekking en bewoordingen dezer Belgische Wet zich niet verzetten tegen de octrooieering van werkwijzen. Ook om andere redenen, die buiten deze studie vallen, is deze Belgische Wet van beteekenis en het valt dan ook niet te verwonderen, dat op de eerste vergade-

ring der „Vereeniging voor Volksvlijt” te Amsterdam op 26 October 1854 de wensch werd geuit, dat de grondslagen mochten zegevieren, die in de nieuwe Belgische Octrooiwet zijn neergelegd. Zie „Weekblad van het Regt” (1854) No. 1588, blz. 4, 2e kolom. Ook Mr. W. Sassen Jzn. bepleitte de wenschelijkheid eener navolging der Belg. wet, zie Themis 1856, blz. 140 e.v.

Het „arrêté Royal” van 24 Mei 1854 bevat geen bepalingen, die voor het onderwerp dezer studie van belang zijn.

HOOFDSTUK III.

Opvattingen uit de 19e eeuw.

Thans zij de aandacht gewijd aan eenige proefschriften en andere studies omtrent het octrooivraagstuk.

Onder den titel „Octrooien van Uitvinding” verscheen in 1867 bij J. B. Wolters een academisch proefschrift van **Eduard Star Busmann**. Deze is een openhartig en heftig tegenstander van Octrooiwetten (zie b.v. blz. 9 regels 6—9).

In de eerste plaats bespreekt schr. den rechtstitel onder het opschrift „Het Octrooi uit een juridisch oogpunt” (blz. 151 e.v.) en citeert b.v. de, niet door hem gedeelde, opvatting van De Boufflers (Rapport van het Comité van Landbouw en Koophandel in 1790 door den genoemden B. in de „Assemblée constituante” uitgebracht):

„S'il existe pour un homme une véritable propriété, c'est sa pensée”. Zeer heftig trekt E. S. B. tegen deze en soortgelijke opvattingen ten strijde en verwerpt geheel het begrip: „intellectuele eigendom”. Het is natuurlijk niet mijn bedoeling op deze, reeds verouderde, denkbeelden in te gaan, maar een enkel woord zij hier gezegd over het vermelde op blz. 39 onderaan en blz. 40 bovenaan.

Het volgende citaat behoort tot Afdeeling II: „Het tijdelijk recht van den uitvinder”. § 2: „Het recht op vruchten van den arbeid”.

„Gelijk ieder arbeider, zoo kan ook de uitvinder de vruchten trekken van zijn arbeid. Niemand kan hem dit rechtens beletten en, naar ik geloof, wenscht ook niemand dit te doen.

„Hij heeft volle recht om het uitgevonden voorwerp op alle mogelijke wijzen te exploiteeren; hij kan het genieten, zooals hij verkiest, of wel er zich van onthouden; hij is er volkomen meester van.

„Hij kan de gedachte zijner uitvinding onder allerlei vormen in de stof overbrengen en haar eenige gestalte doen aannemen; hoe dit ook plaats hebbe, hij kan de natuurlijke vruchten van zijn arbeid genieten.”

De woorden „uitgevonden voorwerp”, (al wordt in de spreektaal daar dan ook meestal van gesproken) zijn reeds direct in strijd met de uitdrukking „gedachte zijner uitvinding”. Een uitvinding is geen voorwerp en de „gedachte” is zelve de uitvinding. Waar blijft bij deze redeneering de uitgevonden werkwijze? Ook het voorbeeld op blz. 40 onderaan is er geheel naast. Star Busmann geeft n.l. het geval, dat de bouwer van een huis niet alleen dat huis, doch ook het bouwen van dergelijke huizen, zou beschouwen als de natuurlijke vrucht van zijn arbeid. Schrijver beveelt dan geldelijke belooning voor uitvinders aan (blz. 47).

Met deze opvattingen kan ik mij geenszins vereenigen: Bedacht dient te worden, dat de uitvinder niet scheidt een bepaalde machine, een bepaalde stof, een bepaalde werkwijze, doch dat hij de menschheid in staat stelt, een nieuwe machine te vervaardigen, een uitgevonden stof te bereiden en te gebruiken. Niet in het scheppen dezer bepaalde machine ligt de grootste verdienste, van den uitvinder, hij is de man, die in een bepaalde industrie een zekere arbeidsbesparing doet ontstaan. Wel degelijk zijn de gedachten, die tot het nieuwe samenstel (de machine) hebben geleid, het belangrijkste, en zonder octrooiwet zou een ieder, nadat de uitvinding bekend zou zijn geworden, in de gelegenheid zijn de vruchten te plukken van deze inventie, den uitvinder latend een kaal geplukten boom! Of wel, men zou onafhankelijk van hem zijn gang gaan en hem laten zitten met zijn gedachte.

Maar ook voor chemische uitvindingen gaat de redeneering niet op; zeker, in de chemie is men eerder in staat een uitvinding geheim te houden en vaak zal dit nog thans wel gebeuren.¹¹⁾ Maar hoe zit het met „het volle recht” van exploitatie van den uitvinder, die geen fabriek bezit om de uitvinding toe te passen? Zal de gemeenschap hem in staat stellen een fabriek op te zetten ter exploitatie van zijn uitvinding? Nog erger is het, dat men hem te kort doet aan zijn recht op succes door hem te ignoreeren, geen geloof te slaan enz.

Ik zou mij bijna laten verleiden nader in te gaan op de talrijke argumenten, welke door hun aantal (zeer zeker daardoor niet alleen; zie blz. 40) hun zwakte verraden. Ik meen hiermede van dit boekje, dat als specimen van den indertijd heerschenden geest zeer zeker belangwekkend is, te kunnen afstappen.

¹¹⁾ Zie het „Octrooi- en Merkenblad” van 15 Febr. 1924.

Eenige opmerkingen over Octrooien en Octrooiwetten.

Proefschrift 7 Juli 1891.

W. J. van Overbeek de Meyer.

W. J. v. O. d. M. is een voorstander van wederinvoering eener octrooiwet en vooreerst op grond van billijkheid. Ook verwijst hij naar Prof. Dr. J. Kohler: „Forschungen aus dem Patentrecht“, 1888. Verder is schr. van meening, dat de uitvinder zonder octrooi er belang bij heeft door geheimhouding zijner vinding haar gebruik aan alle andere industrieelen te beletten. Hij verdedigt octrooien ook in verband met chemische procédés (zie blz. 9 en 10). Van belang is ook, hetgeen de schr. op blz. 21 vermeldt:

„Bescherming des uitvinders door octrooien zou ook een uitstekend „middel zijn om een einde te maken aan een gevaarlijke richting in de „industrie, die zich meer en meer begint te vertoonen, n.l. zekere wijze „van mededinging der groote kapitalen. Men ziet in onzen tijd niet zel- „den deze toepassing van concurrentie, dat groote kapitalisten hunne „schatten gebruiken, om, door zich gedurende de eerste tijden grootere „verliezen te getroosten, de kleine concurrenten, de oeconomisch zwak- „keren te dooden. Deze kunnen den strijd spoedig niet meer volhouden, „moeten het opgeven. Hebben zij alles verloren, dan komen de eerst- „genoemden, die nu het rijk alleen hebben en door prijsverhooging de „geleden verliezen spoedig dekken.

„Wat kan de kleine industrieel, de werkman hiertegen doen. Niets. „Voert men nu een octrooiwet in, dan zal dit ten gevolge hebben, „dat de kleine industrieel tegenover het kapitaal van zijn concurrent „met vrucht zijne meerdere kennis, zijn vernuft zal kunnen stellen. „Vindt hij een nieuw product of eene nieuwe bereidingswijze, dan zal „hij krachtens zijn octrooirecht, hetwelk hem een uitsluitend exploi- „tatierecht verzekert, van dien rijkeren niets te vreezen hebben; wil „deze zich van de uitvinding meester maken, dan zal hij dat slechts „tegen betaling kunnen doen, maar dan zal ook de uitvinder in het „daarvoor ontvangen bedrag de vruchten van zijn arbeid en den ge- „wenschten prikkel gevonden hebben. Het toelaten van bovengenoemde „onedele concurrentie moet bovendien bij den geldelijk zwakkere een „bewustzijn van onmacht doen ontstaan, 't welk alle lust om enige „verbetering aan te brengen zal dooven. Welk belang toch zou hij er „bij hebben eene dergelijke verbetering aan te brengen, nu zij slechts „zijn rijken concurrent zou baten?”

Inderdaad vormt deze redeneering een zeer sterk argument voor octrooien; toch meen ik, dat schr. de verhouding veel te gunstig voorstelt. Een uitvinder op chemisch gebied, die onbemiddeld is, zal toch na het verkrijgen van een octrooi niet veel tegen een kapitaalachtige fabriek kunnen uitrichten. Indien de fabriek een te laag bedrag biedt, waarmede b.v. nauwelijks de

kosten van den uitvinder zijn goed te maken, dan zal de uitvinder niet op de voorstellen dezer fabriek behoeven in te gaan. Maar zelf een bedrijf opzetten kan de uitvinder niet. Het aanbieden aan concurrenten van de eerste fabriek is dan wel de aangewezen weg, maar in een klein land als het onze heeft dit weinig kans op succes, waar de meeste fabrieken van beteekenis vaak onderling in verbinding staan. Bovendien is door de laatste verhooging der indieningstaxe tot f 75,— de lust tot het aanvragen van octrooien verminderd; een vermindering, die voor een belangrijk deel voor rekening komt van deze ondemocratische verhooging.

Bovendien zal de niet-kapitaalkrachtige octrooihouder weinig tegen inbreukmakers kunnen ondernemen. Schr. bespreekt verder het „ontwerp” der „Vereeniging van voorstanders eener Nederlandsche Octrooiwet” en zegt op blz. 71:

„Eene andere vraag is deze: Waarvoor zal men octrooi verleenē?
„Daarop kan men met het ontwerp der Vereeniging van Voorstanders
„antwoorden: voor uitvindingen van nieuwe nijverheidsproducten of
„nieuwe bereidingswijzen, of wel de verbetering van reeds bestaande
„nijverheidsproducten of bereidingswijzen.”¹²⁾

M.i. beantwoordde men daarmede de vraag niet op de juiste wijze, zooals in een der volgende hoofdstukken nog nader zal worden ontwikkeld. In de eerste plaats is het woord „nijverheidsproducten” te vaag, want daaronder vallen zoowel chemische stoffen, mengsels (dus physische of mechanische producten) als wel toestellen, voorwerpen. Nu is het octrooieeren van stoffen m.i. niet juist (zie ook verder bij de behandeling der Octrooiwet 1910—1921), terwijl een werkwijze ter bereiding van een stof wel voor octrooieering in aanmerking kan komen. Ook het woord „bereidingswijze” is niet nauwkeurig, daar het door zijn beperkten zin m.i. bewerkingswijzen uitsluit. Ik doel hier b.v. op die werkwijzen, welke b.v. het oppervlak van een muur een bijzondere eigenschap verleenē. Op dit punt kom ik in een der volgende hoofdstukken nader terug.

Op blz. 76 behandelt schr. dan art. 3 der Fransche wet, waarbij van octrooieering worden uitgesloten: „les compositions pharmaceutiques ou remèdes de toute espèce” en verder § 1, Abs. 2 der

¹²⁾ „Ontwerp, art. 3.”

Duitsche wet, waarbij uitgesloten zijn: „Erfindungen von Nahrungs-, Genusz- und Arzneimitteln, sowie von Stoffen, welche auf chemischem Wege hergestellt werden, soweit die Erfindungen nicht ein bestimmtes Verfahren zur Herstellung der Gegenstände betreffen”.

Een overeenkomstige bepaling komt voor in het „Ontwerp”¹³⁾ n.l. art. 12b, waarbij uitgezonderd worden: „Uitvindingen van eetwaren, dranken, geneesmiddelen en langs scheikundigen weg voortgebrachte stoffen. Voor de wijze van bereiding kan octrooi verleend worden.”

In de eerste plaats gaat schr. na om welke redenen men tot deze uitsluiting is overgegaan en citeert o.m. de memorie van Toelichting op de Duitsche Wet van 1877. Het belang der volksvoeding verbiedt „durch Ertheilung eines Vorrechts auf die Verwerthung des Mittels an den Entdecker die Zugänglichkeit des Gegenstandes zu erschweren, oder den Preis desselben zu steigern.” Zie ook „Kohler” „Deutsches Patentrecht” blz. 71. Tegen de octrooieering van chemische producten werd aangevoerd, dat er vaak meerdere wegen zijn om tot hetzelfde product te komen. Pouillet vermeldt op blz. 73: „Le législateur a craint que le brevet d'invention, quoique délivré sans garantie, ne devint une arme puissante et funeste aux mains des charlatans. Il a craint surtout qu'un inventeur ne pût accaparer un remède nécessaire à la santé publique et spéculer sur cette nécessité même.”

Schr. weerlegt deze argumenten en merkt verder nog op: (blz. 78):

„Nog eene opmerking voor zooveel betreft de chemische industrie. „Alleen voor de bereidingswijze van scheikundige producten wordt „door het ontwerp der Voorstanders octrooi verleend; over de volgens „die bereiding verkregen stoffen wordt echter niet gerept. Eene dergelijke regeling nu is foutief, zooals overtuigend gebleken is bij de toepassing der Duitsche Octrooiwet. Toen het onvoldoende eener dergelijke bepaling in Duitschland aan het licht gekomen was, is daarin wel „grootendeels voorzien door de uitspraak van het Reichsgericht d.d. 14 „Mei 1888, waarbij bepaald werd, dat, indien een octrooi verleend was „voor eene bereidingswijze, de door middel daarvan verkregen producten tevens onder die bescherming vielen; maar die fout zal eerst „geheel hersteld zijn, wanneer art. 4 van het ingediend Ontwerp-

¹³⁾ „Octrooien voor uitvindingen”. Proeve van een ontwerp-wet uitgegeven door de Vereeniging van Voorstanders eener Nederlandsche Octrooiwet, Amsterdam, Metzler en Basting, 1869.

„Wijzigingswet, waarin die uitspraak is overgenomen, tot wet verheven is. ¹⁴⁾

„De omstandigheid, dat slechts de bereidingswijze en niet ook de daardoor verkregen stoffen door het octrooi beschermd werden, maakte, dat de in Duitschland geoctrooieerden weerloos stonden tegenover hen, die dezelfde chemische producten invoerden; het product zelf werd immers niet beschermd.

„Talrijk waren daarom de klachten der chemische industrie over de onedele concurrentie van buitenlandsche, vooral Zwitsersche fabrieken, waaraan o.a. ook in de volgende woorden uiting gegeven werd:

„Namentlich in der Schweiz hat sich ein wahres Raubsystem ausgebildet, indem ihre Grenze mit chemischen Fabriken besät ist, welche sich hauptsächlich mit der Nachahmung deutscher Patente beschäftigen.“ ¹⁵⁾

„Een dergelijke toestand mocht niet blijven voortduren. Niettemin vindt men dezelfde gebrekkige regeling ook in het Ontwerp der Voorstanders, 't welk dus in zooverre verbetering zou behoeven, dat art. 5 aangevuld moet worden met de bepaling, dat, indien octrooi verleend wordt voor een bereidingswijze, de werking van dat octrooi zich ook uitstrekt over de daardoor verkregen producten. Men zou eene scherpe omschrijving van de bereidingswijze en duidelijke aanwijzing van de daardoor te verkrijgen producten moeten eischen, waardoor dan tevens ieder gelegenheid gelaten zou worden te trachten dezelfde resultaten langs anderen weg te bereiken.”

In de eerste plaats mag wel worden gememoreerd, dat de strekking van dit betoog blijkbaar ook voorgezeten heeft bij het tot stand komen der Nederl. Octrooiwet 1910; in hoeverre de ontwerpers hierbij deze uitspraak als richtsnoer hebben gebruikt, vermag ik niet te beoordeelen. Bovendien valt er op te wijzen, dat het woord „chemische” bij het tot stand komen der Nederl. O.W. 1910 is weggelaten om later te bespreken redenen. Eveneens zal dan ter sprake komen, waarom de Nederl. Octrooiwet m.i. niet voldoende is en wijziging behoeft.

Van Overbeek de Meyer heeft echter een zeer belangrijk punt over het hoofd gezien, evenals de Wetgever van 1910 en die van 1921 verzuimd hebben, zich voldoende rekenschap te geven van het woord „Erzeugnisse”. Bij de bespreking van het thans geldende artikel 4 van de Nederlandsche Octrooiwet kom ik nader hierop terug.

¹⁴⁾ „§ 4, al. 2. luidt aldus: „Ist das Patent für ein Verfahren erteilt, so erstreckt sich die Wirkung auch auf die mittelst des Verfahrens hergestellten Erzeugnisse”.

¹⁵⁾ „Seligsohn. 29. Jahresbericht der juristischen Gesellschaft in Berlin über die Wirksamkeit in dem Vereinsjahre 1887/88, 43.

C. D. Salomonson. „Nederland's houding ten opzichte van het internationale recht op de octrooien van uitvindingen.” Amsterdam 1898, diss.

Voor het onderwerp dezer studie is van belang, hetgeen Salomonson zegt op blz. 43 regel 1 v.o. tot blz. 50 regel 19; dit gedeelte der dissertatie moge hier ten deele volgen:

„Intusschen worden in vele wetgevingen de chemische stoffen uitdrukkelijk van octrooieering uitgesloten, en in het bijzonder ook voedingsmiddelen of pharmaceutische stoffen. De wetten verschillen op dit punt: sommige zonderen alleen de voedings-, andere alleen de geneesmiddelen, weer andere beide uit.”

Salomonson gaat dan verder op de verschillende uitsluitingen in en stelt de vraag of deze uitsluiting te rechtvaardigen is, omdat b.v. een kleurstof op verschillende wijzen is te bereiden. Op blz. 45 regel 13 zegt Salomonson dan:

„De uitvinding is in ons geval: eene nieuwe kleur, onverschillig welke arbeid er noodig is om haar voort te brengen. Om nu deze uitvinding niet te octrooieeren op grond, dat ze ook uit andere grondstoffen kan worden verwezenlijkt, is even onlogisch, als wanneer men geen octrooi zou willen geven voor de uitvinding van een stalen voorwerp, omdat het even sterk en even doelmatig uit aluminium kan worden gefabriceerd.

„De Duitse wetgever heeft dit gevoeld en daarom bepaald, dat de chemische stoffen zelf niet kunnen geoctrooieerd worden, doch wel de wijze van bereiding. Theoretisch kan dit juist zijn, indien men als de uitvinding beschouwt niet de idee om eene nieuwe stof te produceeren, doch de idee om op eene nieuwe wijze die stof (al of niet nieuw) voort te brengen. Practisch is echter aan deze regeling een groote moeilijkheid verbonden, die zich dan ook werkelijk in de Duitse praktijk heeft doen gevoelen.¹⁶⁾

„Indien n.l. alleen de wijze van bereiding geoctrooieerd wordt en het product zelf niet, dan kan, terwijl namaak in het buitenland niet verhinderd kan worden, wegens de territorialiteit van het octrooi, de octrooihouder in het binnenland den verkoop van het product niet beletten, want voor het product zelf heeft hij geen octrooi.

„Om nu dit illusoir worden van het octrooi-recht te voorkomen,¹⁷⁾ bepaalt de Duitse Wet (§ 1), dat van octrooi verkrijging zijn uitgesloten:

„1°. . . . .

„2°. Erfindungen von Nahrungs-, Genuss- und Arzneimitteln, sowie

¹⁶⁾ „Verg. de „Nota over octrooien met wetsontwerp, toelichting enz.” pag. 22.

¹⁷⁾ „Deze toestand zou bestaan, indien het Ontwerp der Vereeniging van Voorstanders eener Nederl. Octrooiwet werkelijk wet werd. Art. 12 toch zondert sub B van de octrooi verleening uit: „Uitvindingen van eetwaren, dranken, geneesmiddelen en langs scheikundigen weg voortgebrachte stoffen”. Dan volgt echter: „voor de wijze van bereiding kan octrooi verleend worden”.

„von Stoffen, welche auf chemischem Wege hergestellt werden, soweit
 „die Erfindungen nicht ein bestimmtes Verfahren zur Herstellung der
 „Gegenstände betreffen.

„Het product wordt dus niet geöctrooieerd, tenzij de uitvindingen
 „ „ein bestimmtes Verfahren zur Herstellung der Gegenstände betref-
 „fen". Als de uitvinding is dus de wijze van bereiding te beschouwen;
 „wordt deze echter geöctrooieerd, dan omvat het octrooi tevens het
 „product. Dit kan het verkeer echter zeer belemmeren, b.v. in geval
 „een artikel sinds jaren in het verkeer, op eene nieuwe, geöctrooieerde
 „wijze verkregen kan worden, zoodat nu door den octrooihouder het
 „vrij gebruik van dat artikel belet wordt. Deze quaestie werd door het
 „Reichsgericht behandeld, dat bij arrest van den 14 Maart 1888 het
 „bovengenoemde bezwaar erkende, doch het niet overwegend achtte
 „omdat de octrooihouder zal moeten bewijzen, dat de stof, waarvan hij
 „het gebruik wil verbieden, inderdaad een product is van de geöctrooi-
 „eerde wijze van bereiding. Dit bewijs echter is zeer moeilijk te leveren,
 „zoodat volgens de beslissing van het Reichsgericht het recht van den
 „octrooihouder weer vrijwel illusoir werd. Van de zijde der chemische
 „industrie in Deutschland, werd daarom bij de in 1886 gehouden
 „enquête naar de werking der patentwet van 1877, aangedrongen op de
 „invoering van eene nieuwe bepaling, bevattende de presumptie, dat
 „een chemische stof, die door de geöctrooieerde methode kan verkre-
 „gen worden, ook door die methode geacht wordt verkregen te zijn,
 „behoudens bewijs van het tegendeel door de tegenpartij.

„Het gevolg hiervan was, dat bij gelegenheid van de wijziging der
 „wet van 1877 door de Commissie van Rapporteurs een amendement
 „werd voorgesteld, luidende:

„Handelt es sich um eine Erfindung, welche ein Verfahren zur Her-
 „stellung eines neuen Stoffes zum Gegenstand hat, so gilt bis zum
 „Beweise des Gegenteils jeder Stoff von gleicher Beschaffenheit als
 „nach dem patentirten Verfahren hergestellt".

„Dit amendement werd aangenomen als § 35 al. 2 der wet van 1891,
 „hoewel de regeering er tegen was, en niet ten onrechte, want men
 „heeft nu feitelijk weer wat men juist niet wilde hebben: octrooieering
 „van het product zelf. Immers, even lastig als het vroeger voor den
 „octrooihouder was om te bewijzen, dat het product volgens zijne,
 „geöctrooieerde bereidingsmethode was gemaakt; even moeilijk is het
 „thans voor de tegenpartij te bewijzen, dat de stof langs eene andere
 „dan de geöctrooieerde wijze is verkregen.

„Door den eisch dat de stof nieuw zij, was naar het gevoelen der
 „Regeering de presumtie in vele gevallen overbodig. In de andere ge-
 „vallen noemde zij de presumtie onrechtvaardig. Indien op het oog-
 „blik der octrooischending de geöctrooieerde methode nog de eenige
 „methode is om de stof voort te brengen, zoo is de presumtie overbodig,
 „want dan spreekt het vanzelf, dat de stof het product is van de geöc-
 „trooieerde wijze van bereiden.¹⁸⁾ Is zij het niet langer, is namelijk

¹⁸⁾ „Dit is o.i. onjuist. Immers de tegenpartij behoeft slechts te ontkennen, dat
 „zij de stof op de (tot nu toe eenige) geöctrooieerde methode geproduceerd heeft,
 „om den octrooihouder het bewijs te laten leveren, welks groote moeilijkheid juist
 „de behoefte aan de presumtio juris deed gevoelen".

„door den vooruitgang der wetenschap dezelfde stof nog door een „andere methode verkregen, zoo is de presumtie onrechtvaardig.”

„Aldus de „Nota over octrooien met wetsontwerp, toelichting enz.” „(pag. 23), waarin als conclusie het dilemma aldus wordt gesteld:

„Erkent men zonder meer het voortbrengsel der geoctrooieerde „methode mede als het onderwerp van het octrooi, zoo wordt het „octrooi allicht illusoir.

„Neemt men de besproken praesumptio juris aan, zoo wordt allicht „onrechtvaardigheid gepleegd uit vrees, waarvoor het vrije verkeer „zou kunnen blijken te worden belemmerd. In overeenstemming met „het stelsel dezer nota zal het eerste lid van dit dilemma de voorkeur „moeten hebben.”

„En in overeenstemming daarmede, bepaalt dan ook lid 3 van art. 3 „ontw.:

„Een octrooi kan echter verleend worden voor de wijze van bereiden „van zoodanige middelen en stoffen, tot welke zich in dat geval de wer- „king van het octrooi uitstrekt. In zooverre men hier werkelijk voor de „keuze gesteld was: een illusoir octrooirecht of een, dat het vrije ver- „keer belemmert, lijkt ons de verkiezing van het eerste boven het „tweede aanbevelenswaard.

„Maar toch vinden wij in eene octrooiwet vreemd, dat een octrooi „zou worden verleend waarvan de Regeering zelf verklaart, dat het „vrijwel gelijk staat met geen octrooi.

„Iemand vindt b.v. uit de bereiding van kousjes voor gasgloeilicht. „Op de methode van bereiding vraagt en verkrijgt hij octrooi, dat vol- „gens de wet nu ook het kousje zelf omvat. Een ander zal nu veilig „zulke kousjes kunnen namaken en in den handel brengen, want zoo „de octrooihouder hem een proces aandoet, kan hij antwoorden, dat „het octrooi betrekking heeft op het kousje, op een bepaalde wijze „bereid, dat zijne kousjes echter anders geprepareerd zijn. Dan zal de „eischer het tegendeel hebben te bewijzen, wat voor deskundigen zelfs „zeer moeilijk schijnt te zijn.

„O.i. ligt de gansche moeilijkheid in het ongemotiveerde van het uit- „sluiten der uitvindingen van chemische stoffen. De reden, dat het „octrooieeren daarvan zulke groote moeilijkheden kan opleveren, om- „dat dezelfde stof dikwijls langs verschillende wegen en uit verschil- „lende grondstoffen kan worden geproduceerd, mag daarvoor niet „gelden.

„Vindt iemand eene stof uit en is deze uitvinding nieuw, dan zal hij „daarvoor octrooi kunnen krijgen. In landen, waar het stelsel van „voorafgaand onderzoek bestaat, beoordeelt het „Patentamt” deze nieuw- „heid: in de anderen kan hem de nieuwheid in rechten worden betwist. „Vindt nu een ander dezelfde stof uit, doch gefabriceerd op eene „andere wijze, dan is toch zijne uitvinding (de stof) niet nieuw meer „en moet hem octrooi geweigerd worden. Dit is wellicht hard voor hem, „doch dezelfde hardheid bestaat voor den uitvinder eener machine, „wien octrooi geweigerd wordt, omdat een ander, die, zonder dat ze „van elkaar afwisten, tot dezelfde uitvinding kwam, een kwartier vroe- „ger zich heeft aangemeld.

„Bestaat de uitvinding echter juist in de methode van bereiding, is

„de idee dus: het op eene betere, vluggere, goedkoopere wijze produceren van de reeds bekende stof, zoo staat den uitvinder de weg open om een verbeteringsoctrooi te verkrijgen. Den oorspronkelijken houder kan daardoor groot nadeel worden toegebracht, doch aan dit nadeel staan ook andere octrooihouders bloot, en wij zeggen nog eens: „het belang van de gemeenschap gaat boven dat van den enkelen uitvinder.”

De opvattingen van Salomonson in den jare 1898 zijn inmiddels weer achterhaald door nieuwere en juistere ideeën. Ik kan dus volstaan met een enkele kanteekening.

Onjuist is de onderstelling op blz. 49 regel 4 e.v., dat men de keuze zou hebben tusschen een illusoir octrooirecht en een, dat het vrije verkeer belemmert. De thans geldende redactie van art. 4 geeft hier ten deele de juiste oplossing van het inderdaad zeer moeilijke probleem.

Ook het voorbeeld der gloeikousjes (blz. 4 regel 12 e.v.) is minder gelukkig, daar niet voldoende rekening is gehouden met het feit, dat de uitvinding van het gloeikousje zoowel betrekking kan hebben op een stof (d.i. de samenstelling) als op een voorwerp (n.l. den vorm).

Ook acht ik het uitsluiten der uitvindingen van chemische stoffen niet zoo ongemotiveerd als Salomonson indertijd meende: met Drucker¹⁹⁾ ben ik van meening, dat de motiveering van het octrooirecht, en dus ook de regeling en beperking daarvan, vooral gezocht moeten worden in de utiliteitsredenen. Volgens Salomonson (1898) zou alleen octrooi verleend moeten worden voor een **nieuwe** stof; een opvatting, die in de zoo vaak geprezen Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp van 1905 haar bestrijding vindt, waar o.m. wordt opgemerkt: „... op het gebied der scheikundige nijverheid bestaat de vooruitgang evenzeer in het vinden van nieuwe, eenvoudiger, meer doeltreffender en minder kostbare wijzen om bekende producten voort te brengen, als in het vinden van nieuwe producten.”

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt, dat in de besproken geschriften nog tal van schrijvers worden vermeld, die zich met de studie van het octrooirecht hebben beziggehouden. Een lijstje van deze litteratuur is als aanhangsel opgenomen.

---

¹⁹⁾ loc. cit. blz. 59 regel 8 en 7 v. o.

HOOFDSTUK IV.

De thans geldende bepalingen.

Art. 4, juncto art. 43, 4e lid der Octrooiwet 1910 (Stbl. 313) als gewijzigd bij de Wet van 15 Jan. 1921 (Stbl. 15).

AFDEELING 1.

De Kamerstukken en eenige opmerkingen daarover.

Voor een goed begrip der thans geldende bepalingen is het noodig, stil te staan bij het „Ontwerp van Wet”, dat bij Koninkl. Boodschap van 3 Mei 1905 aan de Tweede Kamer werd aangeboden. In hoofdzaak vindt men hierin terug de strekking van de overeenkomstige bepalingen der Duitsche Wet en van de „Proeve van een Ontwerp-Wet”, uitgegeven door de „Vereeniging van Voorstanders eener Ned. Octrooiwet”, Amsterdam 1889, uitg. Metzler en Basting.

Het oorspronkelijke artikel 4 luidde:

„Voor een langs scheikundigen weg verkregen voortbrengsel wordt „geen octrooi verleend. Indien echter voor eene werkwijze, of eene „verbetering van eene werkwijze tot bereiding van zulk een voort- „brengsel octrooi is verleend, strekt dit zich uit tot het voortbrengsel, „mits volgens die bereidingswijze of met toepassing van die verbetering „voortgebracht.”

Ten aanzien van de uitsluitende rechten bepaalde het oorspronkelijke ontwerp in art. 30:

„Een octrooi heeft ten gevolge, dat het aan anderen dan den octrooi- „houder, behoudens de bepalingen van artikelen 31—33, niet vrijstaat:
a. het geöctrooieerde voortbrengsel, of een voortbrengsel met de „geöctrooieerde verbetering beroepmatig te vervaardigen;
„b. de geöctrooieerde werkwijze of de geöctrooieerde verbetering „van eene werkwijze beroepmatig toe te passen;
„c. namaaksels beroepmatig in het verkeer te brengen, te verkoopen, „ten verkoop in voorraad te hebben of te gebruiken.”

In de oorspronkelijke redactie van artikel 4 vallen in de eerste

plaats op de woorden „langs scheikundigen weg”. Waar deze uitdrukking bij de behandeling dezer wet in de Staten-Generaal werd vervangen door een andere omschrijving, kom ik hierop nog nader terug. Verder werd gesproken van „voortbrengsel”, dat langs scheikundigen weg wordt verkregen. In dit verband gebruikt, heeft het woord „voortbrengsel”, dat op zichzelf beschouwd een breedere strekking heeft, slechts de beteekenis van stof, als product van een chemische reactie. In het onderstaande zal nog nader worden aangegeven, waarom dit woord „voortbrengsel” met succes in art. 4 van de Wet zou zijn op te nemen.

Ook artikel 36, 1e en 2e lid van het Ontwerp maakte onderscheid tusschen „voortbrengselen” als zoodanig, en „voortbrengselen, onmiddellijk verkregen door de toepassing van eene werkwijze”, waarvoor octrooi is verleend. (Vergelijk ook art. 43, 4e lid.) Artikel 45 sprak weer van „voorwerpen” (4e lid) en het 2e lid van art. 46 van „voortbrengselen”.

Op blz. 10 middenin van de Memorie van Toelichting wordt een nadere motiveering gegeven van het onderscheid, dat de Wetgever meende te moeten maken tusschen uitvindingen, welke betrekking hebben op „voortbrengselen” en die, welke tot ontwerp hebben „werkwijzen, die op het gebied der chemische nijverheid zijn gelegen”. Er volgt dan een overzicht van de bepalingen der toen geldende — en inmiddels veelal gewijzigde — buitenlandsche wetten, terwijl tevens de motiveering van de uitsluiting van genees-, voedings- en genotmiddelen wordt besproken en op m.i. juiste gronden wordt bestreden.

Opgemerkt wordt dan, dat het octrooieeren van langs chemischen weg verkregen voortbrengselen zou leiden tot ongewenschte gevolgen, en wel in het bijzonder tot dit, dat de uitvinder van een verbeterde bereidingswijze voor diezelfde stof geen bescherming meer zou kunnen erlangen. Deze uitvinder zou daardoor tot geheimhouding worden aangespoord, terwijl hij ook niet zou kunnen profiteren van zijn nieuwe vinding, daar alleen de octrooihouder het recht zou hebben, de stof te bereiden, in het verkeer te brengen enz. Een dergelijke octrooieering (van „stoffen” als zoodanig dus) zou derhalve juist het omgekeerde veroorzaken van hetgeen de Wetgever heeft bedoeld: n.l. een aansporing tot het vinden van verbeteringen in de industrie. Met een verwijzing naar de

Fransche wet en de daarmede opgedane ervaring wordt een en ander nader gestaafd.

Juist is ook de opmerking, dat op het gebied van de scheikundige nijverheid het zwaartepunt minder in de nieuwigheid der voortbrengselen dan in de nieuwe bereidingswijze is gelegen. Waar echter de z.g. „scheikundige voortbrengselen” niet geheel onbeschermd mochten blijven, was men er dan ook toe gekomen, voor te stellen, de onmiddellijk volgens de werkwijze verkregen voortbrengselen mede onder bescherming te stellen van het voor die werkwijze te verleenen octrooi.

Duidelijk blijkt uit de Memorie van Toelichting ook, dat men den octrooihouder heeft willen beschermen tegen het invoeren in Nederland van producten, die volgens de geoctrooieerde werkwijze zijn bereid in het buitenland. (Onjuist is echter de uitdrukking: „zaken, daar in strijd met een Nederlandsch octrooi voortgebracht,” blz. 19.)

In de Memorie van Toelichting wordt verder toegegeven, dat de houder van een octrooi voor een chemische bereidingswijze ten achter staat bij den houder van een octrooi voor een „voortbrengsel”. Het is echter onjuist, dat deze achterstelling in het algemeen gemotiveerd zou zijn, ook al is het product der **nieuwe** werkwijze niet per se **nieuw**. Onjuist is m.i. ook het ontlede van een uitvinding op chemisch gebied in de werkwijze, d.i. dus de handelingen, en het product, dat ten gevolge van deze handelingen ontstaat. Drie momenten zijn voornamelijk van beteekenis bij de beoordeeling van een chemische (of physische) uitvinding: n.l. het uitgangsmateriaal, en de daarop toegepaste handelingen, met als oorzake-lijk gevolg: het product. De uitvinding moet beschermd zijn, hetgeen onder de thans geldende wet slechts onvolledig geschiedt en waarschijnlijk ook moeilijk volledig kan geschieden. Slechts uit utiliteitsoverwegingen kan men de thans geldende regeling, die inderdaad de houders van octrooien voor uitvindingen op chemisch gebied te kort doet, verdedigen. Een onbillijkheid is deze regeling, omdat het constateeren van inbreuk en het vervolgen van den inbreukmaker op „chemische octrooien” zeer moeilijk, zelfs in sommige gevallen onmogelijk is. Het doel der octrooiwet wordt door deze omstandigheid niet geheel bereikt; een doel, dat in de Memorie van Toelichting o.m. als volgt is omschreven:

„Opwekken tot het doen van uitvindingen, tegengaan van het geheimhouden daarvan; dit zijn de twee groote doeleinden, die bij de „samenstelling van eene Octrooiwet behooren te worden nagestreefd.”

Zeer terecht heeft de Nederlandsche wetgever ingezien (en in de Memorie van Toelichting gemotiveerd), dat voor het niet verleenen van octrooi hier te lande voor genees-, genot- en voedingsmiddelen geen voldoende reden aanwezig is. In het algemeen toch dient er voor gewaakt te worden, dat het uitsluitende recht geen schade toebrengt aan de gemeenschap. Daartoe echter kan men gebruik maken van art. 52, waarin verklaard wordt, dat een octrooi, en de rechten, voortvloeiende uit een octrooiaanvraag, onteigend kunnen worden, overeenkomstig de bepalingen der algemeene wet, bedoeld in art. 151 der Grondwet.

De bijzondere regeling, die in onze wet getroffen is ten aanzien van uitvindingen, die betrekking hebben op de „bereiding van stoffen” en die in het ontwerp van wet oorspronkelijk betrekking had op de chemische nijverheid, vindt haar motiveering in het feit, dat veelal „stoffen” bereid kunnen worden op verschillende wijzen. Terecht zegt de Memorie van Toelichting:

„Speciale voorziening eischt naar haar gevoelen hier alleen de chemische nijverheid, onverschillig tot welk doel de producten van deze „kunnen dienen. Voor eene uitsluiting van alle ook niet chemische „werkwijzen, welke in de Zwitsersche wet is opgenomen, wellicht niet „geheel overeenkomstig de bedoeling des wetgevers, die speciaal het „oog op de chemische nijverheid had, acht zij in geen geval grond aan „wezig.

„Chemische producten hebben veelal deze eigenaardigheid, dat zij „op verschillende wijzen kunnen worden bereid, en op het gebied der „scheikundige nijverheid bestaat de vooruitgang evenzeer in het vinden „van nieuwe, eenvoudiger, meer doeltreffende en minder kostbare „wijzen om bekende producten voort te brengen, als in het vinden van „nieuwe producten. Werd nu een octrooi verleend voor een nieuw „langs scheikundigen weg verkregen voortbrengsel, dan zouden alle „voortbrengselen van denzelfden aard, schoon langs anderen weg ver „kregen, onder dit octrooi vallen, en zouden dus dergelijke voortbreng „selen, door anderen dan den octrooihouder bereid, als namaaksels „moeten worden beschouwd. Het behoeft geen betoog, dat door deze „omstandigheden anderen dan de octrooihouder er van zouden worden „afgehouden zich op de verbetering der bereiding van een geoctrooi „eerd voortbrengsel toe te leggen, en dat de ontwikkeling der che „mische nijverheid aldus niet zou worden bevorderd. Proefondervinde „lijk is zulks in Frankrijk, waar eene dergelijke regeling bestaat, dan „ook gebleken.

„Op deze gronden is men tot de slotsom gekomen, dat op het gebied

„van de scheikundige nijverheid, waar het zwaartepunt minder in de voortbrengselen dan in de bereidingswijzen is gelegen, uitsluitend voor de laatste en niet voor de eerste octrooi moet worden verleend. Niet een voortbrengsel in het algemeen, maar wel eene bepaalde wijze om een voortbrengsel te verkrijgen, zal dus vatbaar moeten zijn voor octrooi.

„Hieruit volgt intusschen niet, dat scheikundige producten geheel onbeschermd moeten blijven. De bezwaren richten zich alleen tegen het in het algemeen octrooieeren van een voortbrengsel, dat langs verschillende wegen kan worden verkregen; tegen het beschermen van een voortbrengsel, volgens eene bepaalde bereidingswijze verkregen, behoeft geene bedenking te bestaan. Een octrooi voor eene bereidingswijze of voor eene verbetering van een bereidingswijze zal zich dus zonder bezwaar kunnen uitstrekken tot het onmiddellijk product daarvan, n.l. het voortbrengsel, volgens die bereidingswijze of met toepassing van die verbetering verkregen.”

Geheel kan ik deze opvatting niet deelen. Zooals ik reeds opmerkte, kunnen slechts utiliteitsoverwegingen de uitsluiting van „stoffen” motiveeren. Immers, de M. v. T. spreekt er van, dat op het gebied van de scheikundige nijverheid het zwaartepunt minder in de voortbrengselen, dan in de bereidingswijzen is gelegen. Dit gaat in het algemeen inderdaad op, doch veelal ook is het omgekeerde het geval.

Stel iemand vindt een nieuwe stof uit, die van waarde is voor de pharmacie. Deze stof wordt bereid door eenvoudige reductie van een nitroverbinding. Nu is in de chemie de reductie van nitroverbindingen tot aminoverbindingen een betrekkelijk eenvoudige en veelvuldig toegepaste reactie. De werkwijze zelf, n.l. de handelingen, zijn dus moeilijk als uitvinding te qualificeeren, tenzij men het inventieve ziet in het feit, dat men tot nu toe de bedoelde nitroverbinding nog nooit heeft gereduceerd. Duidelijker is de redeneering, dat de uitvinding bestaat in de nieuwe stof van waarde. De opvatting, dat het uitsluiten der stof van octrooieering slechts op utiliteitsoverwegingen mag zijn gegrond, vindt dan ook haar steun in het vermelde in de M. v. T., waar naar de ervaring, die met de Fransche Wet werd opgedaan, wordt verwezen (zie blz. 11, al. 2 der Memorie van Toelichting).

Zooals in het bovenstaande reeds werd opgemerkt, staan houders van octrooien, die betrekking hebben op werkwijzen ter bereiding van stoffen, ten achter bij houders van octrooien, voor nieuwe, door hun vorm of uiterlijke rangschikking gekenmerkte

voortbrengselen. Een bijzondere regeling werd dan ook in de M. v. T. en het wetsontwerp voorgesteld voor werkwijzen ter bereiding van **nieuwe** stoffen. De Memorie van Toelichting, blz. 23 merkte ten aanzien van de vordering tot schadevergoeding o.m. op:

„Ten aanzien van eene soort van octrooien is, wat betreft de vordering tot schadevergoeding eene bijzondere bepaling noodig en wel ten aanzien van sommige der octrooien voor werkwijzen tot verkrijging van voortbrengselen langs scheikundigen weg. Een octrooi als hier bedoeld, strekt zich uit, gelijk reeds eerder (blz. 11) toegelicht, tot het voortbrengsel, mits volgens de geoctrooieerde werkwijze verkregen. In het algemeen zal het bewijs hiervan moeten worden geleverd door hem, die zich op de octrooibeschermt beroept. In dit opzicht staat de houder van een octrooi voor eene chemische bereidingswijze ten achter bij den houder van een octrooi voor een voortbrengsel. Is die achterstelling in het algemeen gemotiveerd, omdat het vinden van eene nieuwe bereidingswijze nog niet in zich sluit het vinden van een nieuw product, de zaak wordt anders, wanneer eene bereidingswijze van een **nieuw** chemisch product en dus feitelijk een nieuw voortbrengsel is uitgevonden. Dan bestaat er ook alle reden den octrooihouder het bewijs te vergemakkelijken en dus wordt op het voetspoor van andere wetten met name de Deutsche, den uitvinder van eene werkwijze om tot zoodanig nieuw product te komen, een voorrecht toegekend, hierin bestaande, dat het nieuwe product, behoudens tegenbewijs, wordt ondersteld volgens de geoctrooieerde bereidingswijze te zijn verkregen.”

Het is misschien juist te achten, dat men voor den uitvinder van een „nieuwe stof” een bijzondere regeling heeft getroffen, al kan de inbreukmaker zich verweren, door het bewijs te leveren, althans aannemelijk te maken, dat hij een andere werkwijze toepaste, dan in het octrooischrift is beschreven. De vraag kan echter worden opgeworpen, waarom de Wetgever, die blijkens het bovenstaande goed inzag, dat de houder van een octrooi voor een werkwijze ter bereiding van een stof ten achter staat, niet naar middelen heeft gezocht (althans deze middelen niet heeft gevonden) om den houder van een octrooi voor een werkwijze ter bereiding van een **bekende** stof, een voldoende bescherming te geven. Immers voor den houder van een octrooi voor een bereidingswijze eener bekende stof, is de bewijsvoering nog moeilijker.

Na de uitvoerige bespreking van deze materie in de M. van T. volgt bij de „Toelichting tot de artikelen van het wetsontwerp” bij art. 4 slechts een korte verwijzing naar art. 43, 4e lid.

Op blz. 51 van deze toelichting wordt ten aanzien van art. 36

opgemerkt, dat slechts die stoffen onder het octrooi voor een werkwijze vallen, „op welke verkrijging de werkwijze uit haren aard en direct is gericht.” Als voorbeeld van stoffen, die **niet** onder het uitsluitende recht vallen, wordt dan de volgende uiteenzetting gegeven:

„Bijvoorbeeld zijn steenkolen uit een mijn, waarvan de schacht-aanleg „volgens de bevriescmethode heeft plaats gevonden, of voortbrengselen „eener fabriek, waar bij het stoken der vuren eene bepaalde werkwijze „wordt toegepast, geenszins als producten van die bevriescmethode of „die werkwijze ten aanzien van het stoken der vuren te beschouwen.”

Deze opmerkingen zijn juist en geven aan, waarom in het wetsontwerp in art. 36, 2e lid gesproken werd van „onmiddellijk verkregen”. Er bestaan echter grensgevallen, waaromtrent m.i. niet vaststaat, of het voortbrengsel valt onder de bescherming voor de werkwijze. Indien bijv. iemand heeft uitgevonden een nieuwe werkwijze voor het bewerken van het oppervlak van marmer, vallen dan marmeren voorwerpen, die volgens deze werkwijze zijn behandeld, ook onder het octrooi, dat voor de werkwijze is verleend? De werkwijze bestaat bijv. in het aanbrengen van bepaalde versieringen door middel van etsing met zoutzuur. Er wordt dus geen „stof” bereid en het product van de werkwijze is hetzelfde voorwerp, bijv. een marmeren beeldje, met een bijzonder oppervlak. Het voortbrengsel der werkwijze is dan een voorwerp en geen „stof”. De werkwijze is echter ook toe te passen op platen marmer, die vóór de bewerking als „in practisch gangbaren vorm gebrachte stof” opgevat kunnen worden, doch na de bewerking m.i. als voorwerpen zijn aan te merken. In dit en soortgelijke gevallen dient m.i. octrooi gevraagd en verleend te worden voor de werkwijze ter behandeling van marmer en voorwerpen van marmer, alsmede voor voorwerpen van marmer, die volgens de werkwijze zijn behandeld, respectievelijk die het kenmerk dragen volgens de werkwijze te zijn behandeld. Bij het aanvragen van octrooi dient dus de eerste conclusie gericht te zijn op de bovenbedoelde werkwijze en de tweede op voortbrengsels, verkregen volgens deze werkwijze, in welke tweede conclusie dan de kenmerken van deze voorwerpen moeten worden vermeld.

Het is duidelijk, dat deze tweede conclusie noodig is voor een goede bescherming. Immers, indien iemand in het buitenland de

werkwijze toepast, kan (en behoeft) de octrooihouder op grond van zijn Nederlandsch octrooi hiertegen niet optreden. Zoodra de namaker echter deze voorwerpen in Holland invoert, behoort de octrooihouder hiertegen te kunnen optreden. Heeft hij alleen een octrooi voor de werkwijze, dan kan hij tegen dezen invoer niets ondernemen, want er is h.t.l. geen inbreuk gepleegd; de werkwijze is niet nagevolgd. Bestaat het ingevoerde uit marmeren beeldjes, die dus niet als „stoffen” zijn op te vatten, dan geeft het octrooi geen middel tegen den importeur op te treden. Eerst indien het octrooi tevens voortbrengselen, volgens de werkwijze behandeld, beschermt, kan de octrooihouder zijn recht handhaven. In octrooien, welke betrekking hebben op een werkwijze voor het behandelen van voorwerpen of een werkwijze, waarvan het eindresultaat zoowel een stof als een voorwerp kan zijn, behooren dus steeds een of meer conclusies te worden opgenomen, waarin onder bescherming worden gesteld de voortbrengselen (voorwerpen), die volgens de geoctrooieerde werkwijze zijn behandeld.

AFDEELING 2.

„Algemeene Beschouwingen.”

In de „Algemeene Beschouwingen” van het „Voorloopig Verslag” vindt men op blz. 5 enkele opmerkingen, die hier nader mogen worden besproken. D.t.p. leest men:

„Intusschen behoort de bescherming van den uitvinder niet verder „te gaan, dan tot het toekennen van de uitsluitende bevoegdheid tot „vermenigvuldiging van het uitgevonden voorwerp. Het volgen van een „door een ander gevonden nieuwe werkwijze mag niet door octrooi „worden belemmerd. Ter verzekering aan den uitvinder van zijn loon „is zulk een uitsluitende bevoegdheid niet noodig. Door het bewaren „van het geheim is hij alleszins in staat de vruchten zijner uitvinding te „plukken. Wordt de nieuwe werkwijze elders in toepassing gebracht, „dan wordt den uitvinder daardoor geenszins zijn rechtmatig loon ont- „houden.”

Deze redeneering is lijnrecht in strijd met de bekende uitspraak van De Boufflers: „s'il existe pour un homme une véritable propriété, c'est sa pensée.” Deze opvatting, die o.m. in de Memorie van Toelichting tot uiting komt, wordt dan ook door de „hier aan het woord zijnde leden met beslistheid” verworpen.

Andere leden kwamen blijkens het voorloopig verslag tegen de meening van de „hier aan het woord zijnde leden” op en verdedig-

den het denkbeeld van den „intellectueelen eigendom”. Doch ook op grond van de z.g. „belooningstheorie” achtten zij een uitsluiting van chemische werkwijzen van octrooieering onjuist. Zij wezen er op, dat het „loon” eerst door een goede bescherming te verkrijgen is, dat geheimhouding vaak onmogelijk en, zooal mogelijk, in strijd met het algemeen belang is.

Andere tegenkantingen vindt men o.m. vermeld op blz. 6, waar ontkend wordt, dat een octrooiwet de industrie zou bevorderen. Op blz. 7 leest men verder:

„In verschillende takken van industrie is het zoeken naar doelmatige „aanwendungen van de nieuwste resultaten, die op het aanverwante „gebied der wetenschap zijn verkregen, een bepaald onderdeel van het „bedrijf geworden. Men wees op de staven van chemici, die aan sommige ondernemingen verbonden zijn om gestadig te zoeken naar mogelijke verbeteringen in het bedrijf, doelmatiger werkwijzen, nieuwe „producten etc. Ook zonder octrooiwet zal zulk een arbeid wel niet „achterwege blijven; de voordeelen zullen ook dan wel groot genoeg „zijn om zulk een dienst te onderhouden. Immers vooral de groote „ondernemingen hebben middelen genoeg om, zonder octrooi, zich de „voordeelen van gedane uitvindingen te verzekeren. Het staat zelfs te „beziën, of zij van de gelegenheid om octrooi te verkrijgen, wel gebruik „zullen maken en er niet de voorkeur aan zullen geven, de uitvinding „geheim te houden. Blijkens de Memorie van Toelichting acht de Re- „geering juist met het oog op zulke ondernemingen, waarin, gelijk het „aldaar heet, de individu meer op den achtergrond treedt, een aan- „moedigende werking, zooals zij van het octrooi stelsel verwacht, van „groot belang. Maar dit gezichtspunt achtte men dezerzijds niet juist. „Door het onderhouden van een dienst, als boven beschreven, wellicht „gepaard aan een stelsel van premiën voor elke vinding, zal het de „directiën van groote zaken niet moeilijk vallen de inventieve krachten, „waarover zij in hun personeel beschikken, te voorschijn te roepen en „te ontwikkelen.

„Overigens meenden de hier aan het woord zijnde leden, dat men, „ter bevordering van den industrieelen vooruitgang, van Staatswege „gaande weg geheel nieuwe banen zou moeten inslaan, zich aansluitende aan voorschreven arbeid in de laboratoria der groote industrie- „eelen ondernemingen. Er op wijzende, dat blijkens de geschiedenis der „belangrijkste uitvindingen, deze bijna allen tot op den laatsten stap „na zijn voorbereid door ontdekkingen van zuiver wetenschappelijken „aard, wenschten zij in de eerste plaats, dat aan de Universiteiten en „aan de Technische Hoogeschool met ruime hand de middelen zouden „worden beschikbaar gesteld, die voor wetenschappelijke onderzoek- „kingen worden vereischt. Het besef moet levendig worden, dat de „gelden, daaraan besteed, ter verhooging van de productiviteit der „maatschappij strekken en daarom geacht kunnen worden hun rente „op te brengen. Maar naast die zuiver wetenschappelijke inrichtingen „dient van staatswege een centraal nijverheidsinstituut, in den geest

„als is geschetst in de Memorie van Toelichting tot het door den Minis-
 „ter Kuyper ingediende wetsontwerp betreffende de oprichting van
 „een technicum, in het leven te worden geroepen. Aldaar zullen syste-
 „matisch, door mannen die speciaal op practische toepassing der weten-
 „schappelijke uitkomsten een goeden blik hebben, de nieuwe vondsten
 „der geleerden met het oog op de beteekenis, welke zij kunnen hebben
 „voor de nijverheid, moeten worden bestudeerd. Het is dan te verwach-
 „ten, dat de resultaten voor de industrie niet minder belangrijk zullen
 „zijn dan die, welke thans voortdurend worden verkregen in soort-
 „gelijke inrichtingen van omvangrijke particuliere ondernemingen. In
 „het buitenland bestaan trouwens reeds voorbeelden van zoodanige
 „openbare instituten, welke uitstekende vruchten dragen. En de vin-
 „dingen op deze wijze uitgelokt, zullen ongetwijfeld in veel meerdere
 „mate, dan zulks bij octrooiverleening het geval is, ten bate van het
 „algemeen komen. Zij zullen dan niet met hoogere prijzen moeten
 „worden betaald. Wel is waar komen er tal van vindingen voor, van
 „meer beperkte beteekenis, waarvan verwacht moet worden, dat zij
 „eerder in de nijverheid zelve dan in een instituut als boven bedoeld,
 „worden gedaan, maar vele van deze categorie vallen juist in de termen
 „om als fabrieksgeheim bewaard te blijven, zoodat zij ook zonder
 „octrooi den uitvinder voordeel zullen opleveren, en tot de overige
 „behooren de uitvindingen, welker monopoliseering voor de ontwik-
 „keling der techniek in de hoogste mate hinderlijk, ja onduldbaar is.”

Hoewel ik de meening kan onderschrijven, dat het mede tot de
 taak der Regeering behoort, wetenschappelijke onderzoekingen te
 bevorderen, en ik t.a.p. reeds gewezen heb op de wenschelijkheid
 van een samenwerking tusschen de industrie en de Hooge Scholen,
 acht ik ook hier de uitdrukking van toepassing: „het eene doen en
 het andere niet laten.” De Staat bevordere het wetenschappelijke
 onderzoek naar zijn beste kunnen, doch hij heeft er tevens naar te
 streven, dat de uitvinders ook financieel de voordeelen zullen ge-
 nieten van hun arbeid. Dat is een der middelen, die ten slotte het
 doel: bevordering der industrie, zullen mogelijk maken.

Onjuist is het ook, dat de chemische industrie er in den regel de
 voorkeur aan zal geven, haar uitvindingen geheim te houden. In
 de Memorie van Antwoord is dit nader aangetoond. Zeker, er
 zullen wel uitvindingen geheim worden gehouden, doch het valt
 te betwijfelen, of dit een juiste tactiek is van de industrieelen.
 Bevorderlijk voor het algemeen belang is het geenszins. Dat zelfs
 uitvindingen van werkwijzen ter bereiding van zeer gecompliceerde
 chemische stoffen moeilijk geheim te houden zijn, volgt uit het
 volgende voorbeeld. ²⁰⁾

²⁰⁾ O.m. vermeld in „Chemie en Industrie” 1924, blz. 76, bijblad van het Chem.
 Weekblad No. 10 van 8 Maart '24, en het „Octrooi en Merkenblad” van 1 Febr. '24.

Voor eenige jaren werd door de bekende firma Bayer een geneesmiddel gevonden tegen de slaapziekte, dat onder den naam „Bayer 205” in den handel werd gebracht. In tegenstelling met haar gewoonte, vroeg de firma B. geen octrooi aan, waarschijnlijk vertrouwend op de moeilijkheid deze stof te identificeren. Van bijzonder belang was dit nieuwe middel voor tropisch Afrika, waar de slaapziekte op onrustbarende wijze heerscht en gansche gebieden onbewoonbaar maakt.

Het is dan ook begrijpelijk, dat het nieuwe middel in breede kringen de aandacht trok en niet het minst in de landen, welke Duitschland uit Afrika hadden verdrongen. Van de pogingen ter identificatie van het middel werd weinig vernomen; omstreeks 1921 gaf de Engelschman Dr. King echter de suggestie, dat de stof een ureumderivaat zou zijn, gevormd door de inwerking van phosgeen op een aminoderivaat van de stof, die ontstaat door p-nitrobenzoyl-chloride twee maal in H-zuur te substitueeren. Deze opvatting wordt bevestigd door de onderzoekingen van Fourneau. De naar den bereider genoemde stof is n.l. een symmetrisch ureumderivaat van meta-amino-benzoyl-meta-amino-paramethylbenzoyl-l-naphtylamine-4.6.8-tri-sulphonzure natrium.

Niet alleen de leek, maar ook de chemicus zal onmiddellijk moeten toegeven, dat deze stof uitermate gecompliceerd is, en dat het geheimhouden van haar samenstelling goed mogelijk schijnt.

Uit het bovenstaande blijkt echter, dat zelfs in dit geval de door Bayer gevolgde tactiek onjuist was, waarmede het geheimhouden van den aard der uitvinding op chemisch gebied wordt veroordeeld.

Ook bij de bespreking der artikelen kwamen enkele leden op, tegen het octrooieeren van werkwijzen, terwijl andere de uitsluiting voorstelden, teneinde de regeling van het Octrooirecht niet te ingewikkeld te maken. Ook de geleidelijke verbetering van werkwijzen in de industrie achtten andere leden een bezwaar tegen het octrooieeren van werkwijzen. (Blz. 11 der Kamerstukken).

Het spreekt van zelf, dat ook verschillende voorstanders hun opvatting nader verdedigden; o.m. werd betoogd, dat principieel tusschen de uitvinding van een nieuw product en van een nieuwe werkwijze geen verschil bestaat.

Bij de bespreking van art. 4 merkten eenige leden zeer terecht op, dat het vaak moeilijk uit te maken is, of een stof langs scheikundigen weg is verkregen. „In vele technische procédés komen physische en chemische werkingen naast elkaar voor, hetzij dat zij elkaar opvolgen, hetzij gelijktijdig plaats vinden.” (Blz. 12).

Ook vindt men d.t.p. de opmerking, dat de houder van een octrooi voor de bereidingswijze eener bekende stof, weinig heeft aan de bepaling, dat het octrooi zich tevens uitstrekt tot de onmiddellijk volgens de geoctrooieerde werkwijze verkregen stof. „Het bewijs, dat hij ter handhaving van zijn octrooi zal hebben te leveren, is een probatio diabolica.” Anderen achtten dit bewijs wel moeilijk, doch in den regel wel te leveren.

In de Memorie van Antwoord, ingekomen bij brief van 10/11 Mei 1910, bestrijdt de Regeering de bezwaren tegen het octrooieeren van werkwijzen. (Blz. 3 e.v.). Het volgende wordt uit deze Memorie overgenomen:

„De dienst, welken de uitvinder bewijst, is immers niet de vervaardiging van voorwerpen; die dienst is, dat de uitvinder de mogelijkheid „dier vervaardiging in het leven roept. Ook waar het vervaardigen van „voorwerpen geoctrooieerd wordt, is het uitgevondene het technisch „kunnen. Het is denkbaar, dat de uitvinder zijne belooning ontvangt „zonder eenig voorwerp te vervaardigen, immers, hetzij door zijn „octrooi te verkoopen, hetzij door licenties te verleen; toch komt „hem die belooning ook in dat geval zonder twijfel toe. Zoo zal hij, die „geoctrooieerde voorwerpen vervaardigt, zonder de uitvinder te zijn, „of aan dezen zijn recht te ontleenen, aan die vervaardiging allicht „niet minder arbeid besteden, dan de uitvinder voor die vervaardiging „zelf zou hebben aan te wenden. Voor zoover in den prijs der voor- „werpen die arbeid beloond wordt, verkrijgt de vervaardiger der voor- „werpen zich niet ten koste van den uitvinder. Maar bij die vervaar- „diging wendt hij, behalve zijn eigen arbeid, ook het technisch kunnen „aan, dat aan den uitvinder is te danken. Daarin schuilt het onrecht- „matige, waartegen moet kunnen worden opgekomen. Of nu dat „nieuwe technische kunnen ten gevolge heeft een nieuw voorwerp, in „welk geval „namaken” het juiste woord is, of wel eene nieuwe werk- „wijze, in welk geval juister van „navolgen” gesproken wordt, de „namaker en de navolger beiden maken inbreuk op het recht van den „uitvinder, om door de uitsluitende toepassing van het technisch kun- „nen, waarin zijne uitvinding bestaat, zich de belooning te verschaffen „voor den dienst, dien hij door die uitvinding aan de Maatschappij „heeft bewezen.”

De Memorie van Antwoord geeft aan, dat de Regeering het geheimhouden van uitvindingen op chemisch gebied goed mogelijk

acht. In het bovenstaande is aan de hand van een voorbeeld reeds aangetoond, dat dit in het algemeen niet zoo is. Bovendien merkt de Regeering in de Memorie van Antwoord op, dat het geheimhouden juist niet is in het belang van de nijverheid.

Ook wordt de meening weersproken, dat in de belangrijkste buitenlandsche wetten voedings-, genot- en geneesmiddelen van octrooieering worden uitgesloten. De Memorie zegt dienaangaande:

„Zij, die deze meening uitspraken, schijnen in het bijzonder op de „wetten van Duitschland en Zwitserland te hebben acht geslagen. Doch „zelfs voor die beide staten geeft bedoelde bewering eene onvolledige „voorstelling van den stand van zaken. Uit het volgende overzicht „moge zulks blijken. (Zie pag. 44).

„Wat **Duitschland** betreft, moet in aanmerking worden genomen, dat „de Deutsche wet wel de chemische bereidingswijze, niet de daarmede „verkregen stof, octrooieert.

„Er wordt dus, met gewone chemische stoffen vergeleken, in Duitsch- „land geen verschil gemaakt tusschen deze en de voedings-, genot- en „geneesmiddelen.²¹⁾ Zoo is b.v. destijds ook wel degelijk een patent „gevraagd en gegeven voor de bereiding van **antipyrine**.

„**Zwitserland** gaat het verst in den zin der leden, die bovenbedoelde „vraag stelden. De Zwitsersche wet onderscheidt tusschen (1) stoffen, „welke door chemische reacties worden verkregen en (2) stoffen, „welke door menging of langs anderen dan chemischen weg worden „bereid. Voor de stof, volgens 1 verkregen, wordt in Zwitserland geen „octrooi verleend, wel voor de bereidingswijze. Hiervan zijn echter „uitgezonderd de bereidingswijzen van stoffen, welke hoofdzakelijk als „voedingsmiddel voor mensch of dier moeten dienen. De chemische „bereidingswijzen voor geneesmiddelen en voor genotmiddelen, dran- „ken uitgesloten, zijn octrooieerbaar, doch bij geneesmiddelen is de „duur van het octrooi tot 10 jaar beperkt. Wat door menging wordt „verkregen, of langs anderen dan chemischen weg bereid, is evenmin „als het procédé octrooieerbaar, zoover het voedingsmiddelen, genees- „middelen en dranken betreft.

„Volgens dit ontwerp zal voor de voedings-, genees- en genotmidde- „len zelve geen octrooi worden verleend, wel zal dit voor de werkwijzen „te hunner bereiding het geval kunnen zijn. Dit geldt zoowel bij de „oude, als bij de thans voorgestelde redactie van art. 4.”

Verder wordt er in de Memorie nog op gewezen, dat b.v. in Duitschland de grootste chemische ondernemingen, zooals de Badi- sche Anilin- und Sodafabrik, de Farbwerke vorm. Bayer en de Farbwerke te Höchst een zeer ruim gebruik maken van de gelegenheid, octrooien aan te vragen.

²¹⁾ Een grens zou dan ook zeer moeilijk te trekken zijn. (W.W.)

	VOEDINGSMIDDEL		GENEESMIDDEL		GENOTMIDDEL	
	stof	bereidingswijze	stof	bereidingswijze	stof	bereidingswijze
Groot-Britannië	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi
Frankrijk	wel octrooi	wel octrooi	geen octrooi	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi
België	niet uitgemaakt naar de heer- schende opvat- ting de meeste wel octrooi	wel octrooi	geen octrooi	wel octrooi	wel octrooi	wel octrooi
Denemarken	geen octrooi	geen octrooi	geen octrooi	wel octrooi	wel octrooi, zoo	geen voedingsm.
Japan	geen octrooi	wel octrooi	geen octrooi	geen octrooi	als chemische stof wel octrooi niet als het voe- dingsmiddel is	wel octrooi
Italië	wel octrooi	wel octrooi kan geweigerd worden na uit- spraak der Centrale Gezond- heidscommissie	geen octrooi	wel octrooi	wel octrooi zie voedingsmiddel	wel octrooi
Rusland.	geen octrooi	wel octrooi	geen octrooi	geen octrooi	geen octrooi	wel octrooi

Bij de bespreking van art. 4 heeft de Regeering toegegeven dat inderdaad de uitdrukking „langs chemischen weg” minder juist is te achten. Zij merkt dan op:

„Inderdaad is de wijze van verkrijging hier geen voldoende criterium. „Waar het om gaat is, dat, wanneer niet een nieuw, aan een bepaalden „vorm gebonden voorwerp is uitgevonden, maar een nieuwe werkwijze, „om eene al of niet nieuwe stof (in den zin van materie) te verkrijgen, „het octrooi zich uitstrekt tot de stof, volgens de nieuwe werkwijze „verkregen, en dat geen octrooi wordt verleend voor de stof in het „algemeen, ook al is de wijze van verkrijging eene geheel andere. Of nu „die stof verkregen is door chemische reactie, dan wel door koken, „gloeien, persen of wat ook, is onverschillig.

„Om de bedoeling juist uit te drukken, achten de ondergeteekenden „eene wijziging van het artikel wenschelijk in dier voege, dat de eerste „zin van het artikel vervalt, de tweede zin aldus wordt gelezen, dat hij „uitdrukt, dat een octrooi voor eene werkwijze ter bereiding van een „stof zich uitstrekt tot het voortbrengsel, mits volgens die werkwijze „bereid, en in een nieuwen slotzin wordt vastgesteld, dat voor eene „stof op zich zelve geen octrooi wordt verleend.”

Verder achtte de Regeering de bescherming door octrooien voor werkwijzen ter bereiding van **bekende** stoffen, in tegenstelling met de leden, die in het voorloopig verslag aan het woord waren, niet waardeloos. Zij merkt verder op:

„Bij het maken van deze opmerking is men blijkbaar uitgegaan van „de meening, dat in een strijd over de vraag of een octrooi, verleend „voor eene werkwijze ter verkrijging eener vroeger reeds bekende stof, „is geschonden, eene beslissing alleen kan worden genomen, op grond „van de resultaten van het onderzoek van de stof, welke bereiding het „geding betreft. Deze meening is echter minder juist. In enkele gevallen, „als de stof volgens die bereidingswijze verkregen, door bepaalde „eigenschappen gekenmerkt is, zal dit mogelijk zijn, al zal een bekwaam „fabrikant die in strijd met het octrooi wil handelen, die kenmerkende „eigenschappen veelal te niet kunnen doen, zonder de verkoopbaarheid „der stof te schaden. In verreweg de meeste gevallen echter zal een „onderzoek naar de wijze van fabricage, welke wordt toegepast door „hem, wien schending van het octrooirecht wordt ten laste gelegd, de „gegevens voor de beslissing moeten en ook kunnen brengen. Het geval „heeft zich o.a. ten opzichte van kunstmatige indigo onlangs voor- „gedaan. Men zie hierover de uitspraak van het Deutsche „Reichs- „gericht” in het proces van de Badische Analin- und Sodafabrik tegen „de Chem. Fabrik Van der Heyden A.G. inzake de fabricage van indigo, „medegedeeld op pag. 41 van het Zeitschrift für angewandte Chemie, „XXII. Jahrgang 1909. De vraag wordt voorts gedaan, „of het geval „geene voorziening vereischt, dat een nieuw scheikundig product is „verkregen door eene bekende werkwijze”?

„Naar de meening van de ondergeteekenden is zoodanige voorziening

„onnoedig. In het algemeen achten zij juist het antwoord, op de gestelde vraag door andere leden reeds gegeven, n.l. dat een nieuw product slechts verkregen kan worden door een proces, dat afwijkt van elk ander, hetwelk tot dat nieuwe product leidt. Er zal steeds eenige afwijking moeten bestaan, hetzij in de keuze van het uitgangsmateriaal, hetzij in de wijze van behandeling van dat materiaal. Of die afwijkingen van voldoende beteekenis zijn, om aan te nemen, dat een nieuw technisch effect bereikt wordt, en dus van eene uitvinding kan worden gesproken, is eene feitelijke quaestie, welke in elk bijzonder geval naar gelang der omstandigheden zal zijn te beslissen.”

Behalve de reeds genoemde wijziging in art. 4, werd door de Regeering voorgesteld, art. 43, 4e lid, zoo te wijzigen, dat de gedaagde niet het bewijs behoeft te leveren, dat een bepaalde stof niet volgens de geöctrooierde werkwijze is voortgebracht. Het „aannemelijk maken” werd bij nadere overweging voldoende geacht, en het betreffende artikel dienovereenkomstig gewijzigd.

Tenslotte nog een enkel woord over het behandelde in de 81e vergadering der Tweede Kamer op 23 Juni 1910. (Zie Handelingen blz. 2136 e.v.).

Het woord werd o.m. gevoerd door Dr. Bos, Voorzitter der Commissie van Rapporteurs, die omtrent het octrooieren van werkwijzen opmerkte, dat het verlenen van het octrooi dus de publicatie der uitvinding, den vooruitgang op het gebied van de stoffelijke productie in de hand zal werken.

Bij de bespreking van art. 43 (zie Handelingen blz. 2136, 1ste kolom onderaan) vroeg Dr. Bos het woord om een nadere inlichting van de Regeering te verkrijgen. Volgens zijn opvatting was het bewijs, dat de houder van een octrooi voor een werkwijze ter bereiding van een stof bij civiele acties had te leveren, inderdaad een **probatio diabolica**. Wel achtte hij de gemeenlijk als omkeering van den bewijslast aangeduide juridische presumptie voor de octrooien ter bereiding van nieuwe stoffen juist, al verwachtte hij ook hiervan moeilijkheden in de practijk.

Tenslotte vroeg de spreker een nadere uitlegging van het begrip „stof”.

Minister Talma wees er op, dat men de aanvankelijk gekozen redactie n.l. „langs scheikundigen weg verkregen stof” op wetenschappelijke gronden niet dienstig had geoordeeld voor de formulering van artikel 4. Als definitie van het begrip stof, gaf de Minister: „datgene wat niet is een voorwerp aan een vorm ge-

bonden, maar een materie, die men zou kunnen noemen: voor praktische doeleinden homogeen. De materie, waarover het hier gaat, moet voor praktische doeleinden, natuurlijk niet voor wetenschappelijk onderzoek, in al haar deelen van dezelfde samenstelling zijn." Verder zei de Minister nog: „. . . zij moet naar hoeveelheid worden gemeten en in iedere hoeveelheid beschouwd worden als van dezelfde samenstelling; ook bij dit laatste weer niet een hoeveelheid, die wetenschappelijk denkbaar, maar een die in de nijverheid bruikbaar is."

De heer Bos verklaarde zich met het antwoord van den Minister tevreden.

De opmerkingen, voorkomende in het voorloopig verslag van de Commissie van Rapporteurs der Eerste Kamer, geven geen aanleiding tot verdere bespreking.

AFDEELING 3.

Critische beschouwing der thans geldende regeling.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, werd ook door enkele Kamerleden reeds begrepen, dat het octrooieeren van werkwijzen, vooral voor bekende stoffen, moeilijkheden met zich mede zou brengen, en dat de waarde van zulke octrooien vaak twijfelachtig zou blijken. Toch is aan dit punt m.i. niet voldoende aandacht gewijd, en heeft men de waarde van een scherpe definitie van het woord „stof" overdreven. Er bestaan m.i. moeilijkere gevallen, dan cement, linoleum en derg., waaromtrent Dr. Bos het oordeel van den Minister vroeg, doch niet verkreeg. Als voorbeeld noem ik het Nederlandsche Octrooi No. 9786, volgens hetwelk beschermd worden een werkwijze ter vervaardiging van een diepdrukform (wals), de wals zelve en het met behulp van die wals bedrukte papier, zeildoek, linoleum enz. Het bijzondere van het bedrukte papier is, dat op het oppervlak een eindloos patroon met halftinten aanwezig is. Dergelijk papier voldoet geheel aan de definitie, welke de Minister gaf voor het woord „stof". Toch besliste de Aanvraagafdeeling, dat het papier en de andere, volgens de uitvinding bedrukte materialen, als „voortbrengselen" in den zin van voorwerpen (geen stoffen) moesten worden opgevat. M.i. terecht; immers het kenmerkende van het aldus bedrukte papier is niet de samenstelling,

maar de uiterlijke geaardheid van het oppervlak. Een andere vraag is echter, of de conclusie voor het bedrukte materiaal onder de thans geldende redactie van art. 4 had behooren te worden toegestaan. Echter leiden andere motieven, dan die hier van belang zijn, tot een ontkennende beantwoording dezer vraag.

In het volgende zal nog een ander voorbeeld ter sprake komen. Inmiddels volgen hier de artikelen 4 en 43, 4e lid van de Octrooiwet:

ARTIKEL 4.

„Indien voor eene werkwijze, tot bereiding eener stof of voor eene „verbetering van eene zoodanige werkwijze octrooi is verleend, strekt „dit zich uit tot die stof, mits volgens die werkwijze of met toepassing „van die verbetering bereid. Voor eene stof op zich zelve wordt geen „octrooi verleend.”

ARTIKEL 43, 4e Lid.

„Indien op grond van dit artikel schadevergoeding wordt gevorderd „voor handelingen, verricht in strijd met het recht van den houder van „een octrooi, verleend voor eene werkwijze tot bereiding eener nieuwe „stof, of voor eene verbetering van eene zoodanige werkwijze, zoo „wordt vermoed, dat die stof volgens de geoctrooieerde werkwijze of „met toepassing van de geoctrooieerde verbetering is bereid, tenzij „door den gedaagde het tegendeel aannemelijk wordt gemaakt.”

In de eerste plaats wordt opgemerkt, dat art. 4 spreekt van „eene werkwijze, tot bereiding eener stof”, waaruit dus direct volgt, dat er ook werkwijzen bestaan, die niet tot het bereiden van een stof strekken. Uit de wordingsgeschiedenis blijkt, dat deze opvatting alleen niet geleid heeft tot deze redactie, doch dat de woorden „tot bereiding eener stof” het overblijfsel zijn van de terecht bestreden uitdrukking „langs chemischen weg verkregen stof.” Toch is het door mij aangevoerde punt van belang, omdat er inderdaad een groot aantal „werkwijzen” bestaan, die geenszins als resultaat hebben, „een bereide stof”. Ik heb reeds een voorbeeld gegeven, n.l. het bewerken van marmer met zoutzuur en het bedrukken van papier. In beide gevallen wordt gesproken van werkwijzen, doch in geen dezer gevallen wordt een stof bereid. Andere voorbeelden zijn b.v. het metalliseeren van beton, het bleeken van meel, het polijsten van staal. Hieruit volgt dus, dat de volgens de Nederlandsche Octrooiwet octrooieerbare werkwijze o.m. twee verschillende begrippen omvat, n.l. **bereidingswijzen** en **be-**

werkingswijzen. Hieraan zou nog als derde groep kunnen worden toegevoegd: **behandelingswijzen.** ²²⁾

Onder de laatste categorie zou ik dan willen rangschikken die soort van „werkwijzen”, waarvan in de Kamerstukken het bevrozen van mijnschachten als voorbeeld is genoemd. Zooals d.t.p. echter reeds werd opgemerkt, wordt geen stof volgens deze soort werkwijzen bereid en behoort een daarvoor verleend octrooi zich dan ook niet verder uit te strekken dan tot de werkwijze zelve. Deze opvatting kan ik geheel deelen, al zal het goed zijn deze categorie nader onder de oogen te zien, omdat zij geleidelijk overgaat in de tweede groep, n.l. van de **bewerkingswijzen.**

Onder **behandelingswijzen** zou ik o.m. willen begrijpen de tijdelijke resp. physische veranderingen, die men bepaalde voorwerpen of stoffen doet ondergaan, zonder dat het eindproduct, resp. het resulterende voorwerp andere eigenschappen bezit, dan het product of het voorwerp, waarvan men is uitgegaan.

Onder **bewerkingswijzen** zijn o.m. te rangschikken het etsen, bedrukken, vervormen van voorwerpen of stoffen met het doel, bepaalde en andere eigenschappen aan het eindproduct, resp. het resulterende voorwerp te geven. Wordt een dergelijke werkwijze toegepast op een stof, dan behoort het octrooi zich tevens uit te strekken tot die stoffen, welke onderworpen zijn geweest aan de bedoelde bewerkingswijze, al zou strikt gesproken, de thans geldende redactie van artikel 4 dit niet toestaan. Immers, daarin is alleen sprake van werkwijzen tot het **bereiden** van stoffen. En het is duidelijk, dat van bereiding geen sprake kan zijn bij het etsen van platen marmer, welke platen zoowel vóór als na het bewerken meer vallen onder het begrip „stof” dan onder het in de Wet voorkomende begrip „voortbrengsel” in den zin van voorwerp.

Houdt men vast aan de opvatting, dat voor een stof op zich zelve geen octrooi behoort te worden verleend, dan is het duidelijk, dat artikel 4 te eng is in zijn redactie. Toegegeven wordt, dat tot nu geen moeilijkheden van ernstigen aard zijn ondervonden bij de toepassing door den Octrooiraad van artikel 4, wat dit punt betreft, doch het is in verband met de nog zeer geringe jurisprudentie niet

²²⁾ Andere soorten van werkwijzen, die in het algemeen geen voortbrengsels tengevolge hebben (werkwijzen om te seinen, om vaartuigen over te zetten, enz.) laat ik verder onbesproken.

te voorspellen, hoe de Rechter het bedoelde artikel zal uitleggen.

Volgens mijn opvatting, zou de aanhef van artikel 4 dan ook moeten luiden:

„Indien voor eene werkwijze tot bereiding, bewerking of andere „behandeling van een stof, of tot bewerking of behandeling van een „voortbrengsel. . . . .”

Bovendien zou dan na de tweede komma moeten worden gelezen:

„. . . . . strekt dit zich uit tot die stof en de uit die stof vervaardigde „voortbrengsels, mits die stof volgens die werkwijze, ... bereid, „bewerkt of behandeld is.”

Tevens zouden in octrooien, waarin werkwijzen tot het behandelen of bewerken van stoffen zijn beschermd, conclusies moeten worden gericht op voorwerpen en andere voortbrengselen, die volgens de geoctrooieerde werkwijze zijn behandeld of bewerkt. Ook zou de volgende redactie kunnen worden gekozen:

„Indien voor eene werkwijze tot bereiding, bewerking, of andere „behandeling eener stof of van een voortbrengsel, of voor eene verbetering van eene zoodanige werkwijze octrooi is verleend, strekt dit „zich uit tot die stof en de daaruit vervaardigde voortbrengselen, of tot „dat voortbrengsel, mits volgens die werkwijze bereid, bewerkt of op „andere wijze behandeld. Voor eene stof op zich zelve wordt geen „octrooi verleend.”

Bij deze redactie zouden conclusies voor de voortbrengselen overbodig zijn, zooals dit tot op zekere hoogte in Duitschland door het gebruik van het woord „Erzeugnisse” het geval is. Alleen het woord „voortbrengselen” in het eerste gedeelte van art. 4 te gebruiken, schijnt mij minder gewenscht, ten eerste, omdat het feitelijk geen voldoende tegenstelling vormt met het woord „stof” (ook stoffen worden voortgebracht en zijn dus „voortbrengselen”), en ten tweede, omdat de slotzin van art. 4 anders onduidelijk zou worden.

Het practische nut van deze wijziging moge nog nader worden toegelicht. In het Nederlandsche Octrooischrift No. 10324²³⁾ is

²³⁾ Terloops zij opgemerkt, dat deze uitvinding reeds beschermd wordt door de Auteurswet. Een bewijs derhalve, voor de meening van Van der Schaaff, n.l. dat Auteurs- en Octrooiwet elkaar ten deele overlappen.

een werkwijze beschreven voor het versieren van vazen. De eerste conclusie luidt:

„Werkwijze voor het overdragen van het patroon, waarmede een „model van aardewerk is versierd, met het kenmerk, dat het patroon „overgebracht wordt van het oorspronkelijk versierde model op een te „versieren verveelvoudiging daarvan, met behulp van één, aan het „voorwerp aansluitend huidje van een doorschijnende stof, dat op een „niet poreus, tweede model wordt gevormd.”

De werkwijze is derhalve beschermd; er bestaat m.i. echter geen twijfel omtrent de beantwoording der vraag: „zijn de volgens deze werkwijze versierde vazen „stoffen”? Het antwoord zal ontkenkend moeten luiden, zoodat de volgens de werkwijze versierde vazen in Nederland door het Nederlandsche Octrooi niet beschermd zijn. Volgt iemand nu in het buitenland de in Nederland geoctrooieerde werkwijze na en voert hij deze vazen in Nederland in, dan staat de octrooihouder hiertegen machteloos. Indien de boven voorgestelde wijziging in artikel 4 wordt aangenomen, zouden de vazen wel onder het octrooi vallen, tengevolge van de uitdrukking „voortbrengsel” . . . , volgens die werkwijze bewerkt of op andere wijze behandeld.” Het spreekt vanzelf, dat ook deze oplossing niet geheel bevredigend is te noemen.

Immers, zooals bij de bespreking van art. 43, 4e lid, nader zal blijken, heeft de octrooihouder bij een civiele actie tot schadevergoeding te bewijzen, dat die voortbrengselen zijn behandeld volgens de werkwijze, waarvoor het Nederlandsche Octrooi is verleend: een bewijs, dat vaak moeilijk zal zijn te leveren, indien de voortbrengselen (ook voor „stoffen” geldt dit) niet een of ander kenmerk vertoonen, dat uitsluitend afkomstig is van, of ontstaan is door de toepassing van de geoctrooieerde werkwijze.

Nu dient onmiddellijk een onderscheid te worden gemaakt tusschen „stoffen” en andere „voortbrengselen”, die **nieuw** zijn en tusschen die, welke reeds op andere wijzen konden worden verkregen. In het eerste geval zal door het bepaalde in art. 43, 4e lid, mits in overeenstemming gebracht met het volgens mijn voorstel te wijzigen art. 4, een werkelijke bescherming worden verkregen. In het tweede geval blijft die bescherming in vele gevallen illusoir, zooals uit de bespreking van art. 43, 4e lid zal blijken.

Volgens de redactie van art. 4, zooals ik die in het bovenstaande in overweging heb gegeven, zou de eerste conclusie van het Neder-

landsche Octrooi No. 10324 voldoende zijn en behoeften geen afzonderlijke conclusies voor de voortbrengselen te worden opgenomen. Volgens de thans geldende bepalingen in art. 4 zou een conclusie voor de voortbrengselen noodig, althans raadzaam zijn geweest. Deze zou dan de volgende redactie kunnen gehad hebben:

„Versierde verveelvoudigingen van uit aardewerk vervaardigde versierde modellen, verkregen volgens conclusie 1.”

De woorden „volgens conclusie 1” zijn hier noodig, omdat het geldt een voortbrengsel, dat ook reeds op andere wijze kon worden verkregen, en deze voortbrengselen behooren natuurlijk niet te vallen onder het octrooi.

Was echter de versierde verveelvoudiging van het versierde voortbrengsel nieuw, dan zou m.i. als eerste conclusie opgesteld kunnen worden:

„Vazen en andere voorwerpen van aardewerk, gekenmerkt door een versiering, die van een oorspronkelijk versierd model op de verveelvoudiging daarvan is aangebracht.”

Is in dit geval de werkwijze-conclusie overbodig? Feitelijk wel, omdat volgens art. 30, 1e lid, alleen de octrooihouder het voortbrengsel, waarvoor octrooi is verleend, in of voor zijn bedrijf mag vervaardigen, in het verkeer brengen, verder verkoopen, verhuren, afleveren of voor een of ander in voorraad hebben of wel gebruiken. Toch zou een werkwijze-conclusie van nut kunnen zijn, omdat het later (na octrooi-overleening) zou kunnen blijken, dat dergelijke voortbrengselen, zij het ook op geheel andere wijze, reeds werden vervaardigd vóór den datum van indiening der betreffende aanvraag om octrooi. Indien een actie tot nietigverklaring van het octrooi werd ingesteld c.f. het bepaalde in art. 51 1e lid sub a. en de voortbrengselen bleken inderdaad niet nieuw te zijn, dan zou de Rechter het octrooi nietig hebben te verklaren. Bevatte het octrooi echter tevens een of meer conclusies voor de werkwijze, dan zouden **deze** conclusies nog zijn te handhaven. Het is natuurlijk niet uitgesloten, dat de Rechter, gedachtig aan de uitdrukking „gedeeltelijke nietigverklaring” in het vierde lid van art. 51 (in het eerste lid komen deze woorden niet voor), een gedeeltelijke nietigverklaring zou uitspreken, en alsnog een verandering van de algemeene voortbrengsel-conclusie in een specifieke werkwijze-

conclusie zou toelaten. Zoolang echter de Nederlandsche jurisprudentie nog geen omvang van beteekenis heeft verkregen en nog eenigszins schuil gaat in de schaduw van de uitspraak in de zaak „Gramser”²⁴), is voorzichtigheid aan te bevelen en het opnemen van werkwijze-conclusies wenschelijk, zelfs in het geval, dat de voortbrengselen **nieuw** zijn te noemen. Dat het noodig is naast de werkwijze-conclusie, tevens voortbrengsel-conclusies op te nemen, indien de voortbrengselen **niet** nieuw zijn, zal uit het bovenstaande duidelijk zijn geworden.

Ik kom thans tot een bespreking van art. 43, 4e lid. Door het woord „nieuwe” is de z.g. omkeering van den bewijslast alleen van toepassing bij acties tot schadevergoeding tegen inbreuk op octrooien ter bereiding van **nieuwe** stoffen. Uit de Kamerstukken blijkt voldoende, waarom men deze regeling heeft getroffen, zoodat het overbodig mag heeten, hierop dieper in te gaan. Uit de bespreking van art. 4 blijkt tevens, dat ik een wijziging in art. 43, 4e lid, wenschelijk acht.

De redactie zou b.v. als volgt kunnen luiden:

„4. Indien op grond van dit artikel schadevergoeding wordt gevorderd voor handelingen, verricht in strijd met het recht van den houder van een octrooi, verleend voor eene werkwijze tot bereiding eener nieuwe stof, of tot bewerking of andere behandeling van eene stof of voortbrengsel, waardoor eene nieuwe stof of een nieuw voortbrengsel, of wel eene stof of een voortbrengsel met nieuwe eigenschappen wordt verkregen, of wel voor eene verbetering van eene zoodanige werkwijze, zoo wordt vermoed, dat die stof of dit voortbrengsel volgens de geoctrooieerde werkwijze of met toepassing van de geoctrooieerde verbetering is verkregen, ténzij door den gedaagde het tegendeel aannemelijk wordt gemaakt.”

In verband met de voorgestelde, gewijzigde redactie van art. 4, zou de tusschenzin korter kunnen worden, n.l.:

„Indien op grond van dit artikel schadevergoeding wordt gevorderd voor handelingen, verricht in strijd met de rechten van den houder van een octrooi, verleend voor eene werkwijze ter bereiding, bewerking of andere behandeling van eene nieuwe stof of een nieuw voortbrengsel, of van eene werkwijze, waarbij eene stof of voortbrengsel met nieuwe eigenschappen wordt verkregen, of wel voor eene verbetering van eene zoodanige werkwijze, zoo wordt . . . . .”

²⁴) Zie o.m. de artikelen van J. M. Steffelaar in de N. Ct. en „Polytechnisch Weekblad”, waarin de inbreuk op octrooi No. 9 betreffende het merken van kaas wordt behandeld.

Een onderscheid wordt hierbij gemaakt tusschen „nieuwe stoffen, resp. voortbrengsels” en „stoffen, resp. voortbrengsels met nieuwe eigenschappen”. Een korte toelichting zal niet overbodig zijn.

Indien een plaat marmer (die ik in het volgende als „stof” beschouw) op zoodanige wijze wordt bewerkt, dat deze b.v. bijzonder geschikt zou worden voor bekleeding van muren voor isolatie- of andere doeleinden, dan behoeft er niet te zijn ontstaan een nieuwe stof, doch men verkrijgt een stof met een nieuwe eigenschap. M.a.w. de werkwijze, of wel bewerkingswijze, geeft aan de stof een eigenschap, die deze nog niet had. Er is dus geen stof bereid, en de thans geldende redactie van art. 4 is niet van toepassing. Een ander en misschien duidelijker voorbeeld is het volgende:

Ik veronderstel hierbij, dat men tot nu metalen nog niet had gemagnetiseerd en dat voor de uitvinding tot het magnetiseeren van staal octrooi werd aangevraagd. De conclusie zou dan als volgt kunnen luiden:

„Werkwijze voor het verleenen van ijzer aantrekkende eigenschappen aan staal, daarin bestaande, dat men het staal blootstelt aan de „inwerking van een electrisch of magnetisch veld.”

Wordt nu volgens deze werkwijze een stof bereid, m.a.w. is art. 4 van toepassing? Bevestigend zou deze vraag kunnen worden beantwoord, indien de conclusie sprak van een werkwijze ter **bereiding** van metalen met magnetische eigenschappen. Het is echter duidelijk, dat het woord „bereiden” dan gedwongen zou worden gebruikt, en niet in de gangbare beteekenis van het woord. Twijfelachtig is in ieder geval, welke opvatting de Rechter hieromtrent zou huldigen; en het verdient dan ook aanbeveling het zekere voor het onzekere te nemen, door een conclusie op te nemen voor metalen voorwerpen, die door de nieuwe magnetische eigenschappen zijn gekenmerkt. Bij de door mij voorgestelde redactie zou geen twijfel behoeven te bestaan; immers, zoowel de „stoffen” als de „voorwerpen”, welke volgens de werkwijze zijn behandeld, zouden mede beschermd worden door het octrooi, dat verleend is voor de werkwijze.

Zooals reeds werd opgemerkt, geldt de juridische presumptie omtrent inbreuk op octrooien voor werkwijzen, resp. stoffen,

alleen, indien de volgens de geoctrooieerde werkwijze **bereide stoffen nieuw zijn**. Deze regeling is dus zoo te verstaan, dat degeen, die schadevergoeding eischt wegens inbreuk op zijn octrooi, te bewijzen heeft:

1. Dat gedaagde **desbewust** handelde. ²⁵⁾

2. Dat gedaagde de werkwijze volgens het octrooi heeft nagevolgd zonder daartoe gerechtigd te zijn.

Het onder 2. genoemde bewijs kan eischer in dit geval leveren door aan te toonen, dat volgens de geoctrooieerde werkwijze een **nieuwe** stof wordt verkregen en dat de stoffen, die gedaagde in het verkeer heeft gebracht, in voorraad heeft enz., overeenkomen met de stoffen, die volgens de geoctrooieerde werkwijze worden verkregen. Hiertegen kan gedaagde in het midden brengen, dat hij niet „desbewust” handelde. Bovendien kan hij stellen, dat de stof niet nieuw was op het tijdstip van indiening der aanvraag, die geleid heeft tot het betreffende octrooi, waarop de actie steunt. Vervolgens kan gedaagde stellen, dat hij een andere werkwijze toepaste, dan in het octrooi is omschreven. Cf. het bepaalde in art. 43, 4e lid wordt hij dan toegelaten tot het bewijs dezer stelling, waarbij gedaagde kan volstaan met „het tegendeel aannemelijk” te maken. Indien gedaagde dus onder het opgeven van prijzen aantoonst, dat hij door toepassing van andere grondstoffen, of door het treffen van andere maatregelen in staat is, de betreffende stof goedkooper te leveren, dan zal m.i. „het tegendeel aannemelijk” zijn gemaakt.

Opgemerkt dient echter te worden, dat de octrooien voor het bereiden van nieuwe stoffen meestal zoo breed zijn opgezet, dat nagenoeg alle werkwijzen, die tot het verkrijgen dezer stof kunnen leiden, onder bescherming zijn gesteld. In het bijzonder geldt dit voor mengsels. Heeft b.v. een mengsel van 40 % van het metaal A met 60 % van het metaal B bijzondere eigenschappen, b.v. wat hardheid betreft, en is dit mengsel nieuw, dan zou de conclusie b.v. als volgt kunnen luiden:

²⁵⁾ Zie omtrent het woord „desbewust”: L. M. van der Schaaff, „Critische beschouwingen betreffende de wettelijke bepalingen tot bescherming van den Industrieelen Eigendom” diss. 1924.

„Werkwijze ter bereiding van een harde metaallegering, met het kenmerk, dat 40% van het metaal A gelegeerd wordt met 60% van „het metaal B.”²⁶⁾

Uit deze conclusie blijkt nu niet, hoe het legeren geschiedt. Dit kan uitgevoerd worden door smelten in een verwarmd vat, door electrolyse der metaalverbindingen of op andere wijze. In de beschrijving dienen deze verschillende mogelijkheden te worden vermeld, bij voorkeur door het aangeven van enkele nauwkeurige voorbeelden.

Een dergelijk octrooi komt nu practisch met een z.g. stofoctrooi overeen. Blijkt echter, dat er nog een bepaalde methode tot het bereiden van dit mengsel bestaat, die in de beschrijving niet is vermeld en die ook niet zonder meer uit de beschrijving volgt, of die niet beschouwd kan worden van algemeene bekendheid te zijn, dan kan een zoodanige werkwijze nog wel octrooieerbaar zijn. Was in de beschrijving nu b.v. alleen het mengen onder smelten beschreven en de conclusie op het mengen in het algemeen gericht, dan zou b.v. het electrolytische legeren uit de metaalverbindingen niet beschermd kunnen zijn. Dit zal het geval zijn, indien de laatste methode bijzondere voordeelen oplevert ten opzichte van het gewone smelten der metalen, of indien men nog bepaalde maatregelen heeft te nemen om bij deze electrolytische bereidingswijze ondervonden moeilijkheden te overwinnen en de octrooihouder deze maatregelen of voordeelen niet had vermeld.

AFDEELING 4.

Motiveering der uitsluiting van „stofoctrooien”.

Waarde eener definitie voor „stof”.

Bij de bespreking van de Kamerstukken (zie afdeeling 1 van dit hoofdstuk) is er reeds op gewezen, dat er bijzondere motieven waren voor het niet toekennen van een octrooi voor „de stof

²⁶⁾ Terloops zij opgemerkt, dat de grenzen in deze conclusie scherp (te scherp) zijn vastgesteld, en dat in de practijk meestal afwijkingen van deze grenzen, ook onder de uitvinding zullen vallen. Deze grenzen behooren bij een juiste formulering in de conclusie opgenomen te worden.

zelve". In de litteratuur, en vooral in de Deutsche handboeken over Octrooirecht, vindt men eenige motiveeringen voor deze uitsluiting, welke laatste in de verschillende landen, zooals uit het staatje *) in de Memorie van Antwoord blijkt, niet overal even ver gaat. De meeste voorstanders van het uitsluiten van stoffen van octrooi-bescherming vindt men onder hen, die als gevolg van de vroeger heerschende stemming tegen octrooien en monopolies in het algemeen, een gevaar vreesden van octrooien voor voedings- en geneesmiddelen. De gevaren, die men in hoofdzaak duchtte, zouden dan bestaan in het verwerpelijke van een monopolie voor dergelijke stoffen en in het misbruik van reclame voor geneesmiddelen van het feit, dat octrooi zou zijn verleend door den Staat. Beide opvattingen worden tegenwoordig niet veel meer gehuldigd: de werkzaamheid van den uitvinder wordt thans geacht bevorderend voor de industrie en het algemeen belang te zijn. Bovendien zou een eventueele schade door een monopolie van een octrooihouder kunnen worden gematigd, resp. opgeheven, door onteigening van het octrooi cf. het bepaalde in de Octrooiwet, art. 52 juncto art. 151 der Grondwet.

Ook „chemische stoffen”, d.w.z. „langs chemischen weg verkregen stoffen”, acht men vaak niet octrooibaar. Een reeds verouderde argumentatie, die men ook in de Kamerstukken kan terugvinden, is, dat iedere chemische stof door de wetten der chemische affiniteit is voorbeschikt te kunnen ontstaan, ook zonder dat de mensch daarvoor iets behoeft te doen. Vele chemische verbindingen komen in de natuur voor, zoodat slechts van een ontdekking en niet van een uitvinding sprake zou kunnen zijn. Ook indien de verbindingen in de natuur niet voorkwamen, zou men meer te maken hebben met het opheffen van bepaalde hindernissen voor hun ontstaan, dan met het scheppen van een nieuwe stof. Hier tegenover achtte men dan mengsels wel octrooieerbaar, omdat deze in de natuur niet zouden voorkomen. ²⁷⁾

Zoo is het althans volgens de Deutsche Wet.

Ephraim ²⁸⁾ merkt terecht op, dat practische overwegingen tot uitsluiting der stoffen van octrooieering moeten leiden.

²⁷⁾ Kohler „Handbuch des deutschen Patentrechts”, Mannheim 1901.

²⁸⁾ Dr. Julius Ephraim „Deutsches Patentrecht für Chemiker”, Halle 1907.

*) Zie blz. 44.

Hij zegt dan: ²⁹⁾

„Der Schutz des chemischen Stoffes würde verhindern, dass ein neues „Herstellungsverfahren des Stoffes ausgeübt werden kann. Infolgedessen „würde der spätere Erfinder eines praktischen Gewinnungsverfahrens „dasselbe nicht benutzen können, während der Besitzer des Stoffpatentes, der vielleicht nur ein unpraktisches Verfahren besitzt, von der „Ausübung des neuen Verfahrens ausgeschlossen sein würde.“

Stofoctrooien zouden de ontwikkeling van de chemische industrie belemmeren, zooals o.m. in de „Deutsche Chemische Gesellschaft“ ter sprake is gekomen. ³⁰⁾

Terecht heeft men dan ook bepaald, dat geen octrooien worden verleend voor stoffen, doch wel voor werkwijzen ter bereiding van stoffen, welke octrooien zich dan tevens uitstrekken tot de stoffen zelve, voor zooverre die volgens de geoctrooieerde werkwijze worden bereid. In het bovenstaande is reeds vermeld, waarom ik deze regeling principieel juist, doch niet voldoende acht.

Onder de thans geldende wet is het van groote beteekenis uit te maken, of een voortbrengsel is een „stof“ of wel een „voorwerp“. Immers, heeft men een stof uitgevonden, dan kan men slechts een octrooi verkrijgen voor de werkwijze ter bereiding dezer stof, welk octrooi dan tevens de stof, mits volgens de werkwijze bereid, beschermt. Dezelfde stof, doch volgens een andere werkwijze bereid, valt dan niet onder het octrooi. Heeft men daarentegen octrooi voor een „voorwerp“, dan is de bescherming van verdere strekking, daar ieder overeenkomstig voorwerp, hoe ook bereid of vervaardigd, onder het uitsluitende recht is begrepen.

Heeft nu de Octrooiraad beslist, dat iets is een „stof“, dan verkrijgt de octrooihouder dus een octrooi voor de werkwijze ter bereiding dezer stof. Importeert een ander nu deze stof uit het buitenland, dan maakt hij wel geen inbreuk op het octrooi, voor zoover de werkwijze betreft, maar wel op grond van den slotzin van artikel 4 en het bepaalde in artikel 30, 1e lid sub b.

Maakt de Rechter onderscheid tusschen het „bereiden van een stof“ en het „verkrijgen van een product“, dan bestaat de mogelijkheid, dat hij den import niet als inbreuk beschouwt. Immers, de werkwijze is h.t.l. niet nagevolgd, en het uitsluitende recht strekt

²⁹⁾ l.c. blz. 109—110.

³⁰⁾ „Ber. d. Deutsch. Chem. Ges.“ 1877, blz. 508, geciteerd door Ephraim.

zich niet uit tot „voortbrengselen”, doch alleen tot „de stof volgens die werkwijze. . . . bereid”.

Deze moeilijkheid wordt echter uitgeschakeld, indien art. 4 en art. 43, 4e lid cf. mijn voorstel werden gewijzigd.

Heeft de Octrooiraad octrooi verleend voor een voorwerp, dus niet voor de werkwijze, dan kan de gedaagde, zoo hij zich binnen 5 jaar na de dagteekening van het octrooi tot den competenten rechter wendt, een rechtsvordering tot nietigverklaring instellen, op den grond, dat het octrooi naar de bepaling van art. 4 niet had behooren te worden verleend.

Ook deze mogelijkheid is door de voorgestelde redactie-wijziging te ondervangen.

Dat sommige Rechters een beperkte uitlegging zullen geven aan het woord „bereiden” volgt uit het onderstaande, waar „het brandvrij maken van riet” iets anders schijnt te zijn dan een „bereiding van brandvrij riet” zou wezen.

In het Weekblad van het Recht, No. 10885 (1922) komt een uitspraak voor van de Arrondissementsrechtbank te Utrecht, inzake Gebr. van Schaik contra Dubbeldam. Deze uitspraak, die ook van belang is met het oog op de interpretatie van de artt. 7, 2e lid en 32, 1e lid, heb ik in geen enkel tijdschrift besproken gevonden.

Voor het onderwerp dezer studie is een bespreking echter wel gewenscht. Ik laat hier de uitspraak volgen, zooals ik deze in het W. v. h. R. vond:

ARROND. RECHTBANK TE UTRECHT.

Zitting van 11 Januari 1922.

-
- „De Handelsvennootschap onder de firma Gebr. van Schaik, rietdekkers, gevestigd te Scherpenzeel, opposante, procureur Mr. Dr. M. Tydeman,
 „tegen
 „H. Dubbeldam Hzn., wonende te Gorinchem, geopposeerde, procureur Mr. S. M. S. Furnée.
 „De Rechtbank, enz.;
 „Gezien de stukken, waaronder haar bij verstek tusschen partijen
 „gewezen vonnis, d.d. 19 Jan. 1921;
 „Gehoord partijen in hare conclusiën;
 „Ten aanzien der feiten;
 „Overwegende, dat tusschen partijen is komen vast te staan, dat
 „geopposeerde houder is van het octrooi No. 19, klasse 38h, groep 6,

„d.d. 28 Juni 1913, voor een werkwijze tot het brandvrij maken van „riet, heide en soortgelijke stoffen, welke werkwijze is omschreven in „het in het geding gebrachte octrooischrift;

„O. dat geopposeerde heeft gesteld bij uitsluiting gerechtigd te zijn „deze werkwijze in of voor zijn bedrijf toe te passen of de stoffen, vol- „gens die werkwijze bereid, in of voor zijn bedrijf in het verkeer te „brengen, verder te verkoopen, te verhuren, af te leveren of voor een „of ander in voorraad te hebben of wel te gebruiken en dat opposante „in strijd met bovengenoemd recht van die werkwijze gebruik heeft „gemaakt, op welke gronden geopposeerde heeft geconcludeerd dat „opposante zal worden veroordeeld tot vergoeding aan geopposeerde „van kosten, schaden en interessen;

„O. dat opposante de ingestelde vordering heeft bestreden met de „volgende verweren;

„1. dat het octrooi geen nieuwe werkwijze inhoudt;

„2. dat zij ontkent de geoctrooieerde werkwijze bij het onbrandbaar „maken van riet te hebben toegepast, doch dat zij ene andere werk- „wijze heeft gevolgd, en

„3. dat haar firma voorgebruikster is, daar zij in 1910, althans vóór- „dat aan geopposeerde op 28 Juni 1913 octrooi werd verleend, riet „onbrandbaar maakte op de wijze, waarop zij het thans nog doet;

„In rechte:

„O. dat het eerste verweer opposante niet kan baten, daar, ware het „feitelijk juist, het aan geopposeerde verleende octrooi desgevorderd „door de Rechtbank te 's-Gravenhage zou kunnen worden nietig ver- „klaard, maar in dit proces voormeld verweer niet ter zake dienende „kan zijn;

„O. dat het tweede verweer van opposante door geopposeerde onvol- „doende is geacht, daar opposante niet heeft gesteld welke werkwijze „ze dan wel volgde, doch zulks van opposante niet mag worden ge- „vraagd, daar toch, ware het anders, elke octrooihouder een ander „door middel eener procedure zou kunnen dwingen om de door dien „ander gebruikte en wellicht oudere en betere werkwijze te openbaren;

„dat dan ook geopposeerde tegenover de ontkenning van opposante „bewijs zal hebben te leveren van hetgeen hieronder zal worden om- „schreven;

„O. dat opposante zich in de derde plaats als voorgebruikster wil „beroepen op haar aan art. 32, 1e lid, Octrooiwet 1910, S. 313 ont- „leend recht om de reeds vóór de octrooiaanvraag gebezigde werkwijze „te blijven toepassen en zij desgewenscht bij het leveren van tegenbewijs „zulks zal mogen bewijzen, waarbij echter reeds nu moet worden opge- „merkt, dat blijkens het overgelegde octrooischrift reeds op 17 October „1911 in België door geopposeerde octrooi voor zijne werkwijze is „aangevraagd en dan ook van voorgebruik slechts sprake kan zijn, „indien opposante vóór genoemden datum gebruik maakte;

„dat toch de in Nederland door geopposeerde ingediende aanvraag „dagteekent van 1 Juni 1912, derhalve binnen den krachtens art. 7 „der Octrooiwet 1910, S. 313 van 17 Oct. 1911 af loopenden termijn, „en dan ook op laatstgenoemden datum eene aanvraag is gedaan als „bedoeld in art. 32, 1e lid, der voornoemde wet;

„O. tenslotte, ten aanzien van het aan geopposeerde op te leggen „bewijs, dat hij niet heeft gesteld en veel minder te bewijzen heeft aangeboden, dat de schending van zijn octrooirecht voor 15 Juli 1920 „— zijnde 30 dagen na het op 15 Juni 1920 uitgebracht exploit — „door opposante desbewust is geschied en het bewijs dus enkel tot „voorwerp zal hebben het handelen van opposante na dien datum en „voorts dat in deze geen sprake is van een werkwijze tot bereiding van „een stof als bedoeld in art. 4 der Octrooiwet 1910, S. 313, en dan „ook het bewijs slechts zal dienen te loopen over de toepassing der „geoctrooieerde werkwijze en niet tevens over het in het verkeer bren- „gen eener stof;

„Recht doende:

„Laat geopposeerde toe en voor zooveel nodig beveelt hem om door „getuigen te bewijzen dat opposante na 15 Juli 1920 de geoctrooieerde „werkwijze van geopposeerde in of voor haar bedrijf heeft toegepast; „Bepaalt, enz.”

Het Nederlandsche Octrooi No. 19 heeft, zooals uit het bovenstaande reeds volgt, betrekking op een werkwijze tot het brandvrij maken van riet, heide en soortgelijke stoffen. De bewerking tot het brandvrij maken geschiedt, volgens blz. 1 regels 27-51 van het Octrooischrift, als volgt:

„Het riet, van alle stof en vuil ontdaan, wordt geplaatst in een kuip, „gevuld met een oplossing van keukenzout en salmiak. Als het hier „mee voldoende is doortrokken, wordt het riet weer uit de kuip ge- „nomen, en na winddroog te zijn geworden, gebracht in een bad van „ammoniakwater, waarin gips en rivierslib gesuspenderd en gedeelte- „lijk opgelost zijn. Nadat het zich hiermee verzadigd heeft en met een „laagje der zwevende stoffen bekleed is, wordt het, om spoedig te „drogen, uitgespreid, aan zon en wind blootgesteld.

„Is het aldus behandelde riet weer harddroog geworden, dan wordt „het aan een tweede bewerking onderworpen. Tot bossen saamgebon- „den, wordt het in asbestpap gestoken en daaruit weer snel verwijderd, „waardoor elk halmpje zich met een dun maar stevig hechtend laagje „asbest bekleedt, zonder dat het eerste laagje daardoor loslaat. Deze „asbestpap bestaat uit fijn verdeeld asbest, dat met water tot een brij „is aangemaakt.”

Het uitsluitende recht is in de conclusie als volgt geformuleerd:

„De volgende werkwijze tot het brandvrij maken van riet, heide en „soortgelijke stoffen:

„Het van stof en vuil gezuiverde riet wordt geplaatst in een oplossing „van keukenzout en salmiak. Wanneer het materiaal voldoende is door- „trokken, wordt het in een bad van ammoniakwater, waarin rivierslib „en gips gesuspenderd en gedeeltelijk opgelost zijn, geplaatst. Daarna „wordt het geheel of gedeeltelijk in een pap van fijn verdeeld asbest „en water gedompeld. Voor en na de plaatsing in het bad en de onder- „dompeling in de pap wordt het gedroogd.”

De werkwijze is, volgens de bovengeciteerde beslissing, er geen tot bereiding van een stof als bedoeld in art. 4 der Octrooiwet 1910, S. 313, een opvatting, die m.i. tot op zekere hoogte als juist kan worden erkend. Uit deze beslissing volgt dus, dat de octrooihouder zijn aanvraag anders had moeten formuleeren, en dat hij slechts recht van spreken zou hebben, indien de Octrooiraad een of meer conclusies had verleend, die de voortbrengselen, welke volgens de nieuwe werkwijze werden verkregen, speciaal beschermden. De Rechtbank liet dan ook, waar geen stof werd bereid en geen voortbrengsel-conclusies waren verleend, alleen het bewijs toe, dat de werkwijze was nagevolgd. Dit bewijst dus, dat, zooals ik nader heb aangetoond, de thans geldende regeling in art. 4 en art. 43 onvoldoende is, en dat het verlenen van werkwijze-conclusies alleen niet juist is, gegeven deze opvatting des Rechters.

Naast de werkwijze-conclusie in Octrooi No. 19 had men tevens één of meer conclusies moeten opnemen voor „voortbrengselen, welke volgens conclusie 1 onbrandbaar zijn gemaakt”. Indien echter de door mij voorgestelde redactie van art. 4 had gegolden, zouden deze conclusies overbodig zijn geweest, en zou de Rechtbank geopposeerde ook hebben toegelaten tot het bewijs, dat een stof of voortbrengsel in strijd met het octrooi in het verkeer was gebracht.

Over de eigenaardige interpretatie van de artt. 7 en 32, 1e lid, vallen nog eenige opmerkingen te maken, die echter vallen buiten het onderwerp dezer studie.

Ik heb reeds ter sprake gebracht, dat de Rechter misschien, op grond van de uitdrukking „gedeeltelijke nietigverklaring” in het 4e lid van art. 51, een wijziging van de strekking van het uitsluitende recht zou toestaan, door b.v. de conclusie voor het voortbrengsel te veranderen in een voor een werkwijze. Een dergelijk geval heeft zich hier te lande nog niet voorgedaan, zoodat het onzeker is of de Rechter een dergelijke toepassing van art. 51 toelaatbaar zou achten. Ik ben van meening, dat een dergelijke toepassing wel gewenscht is, doch dat een wijziging in de wet aan te bevelen zou zijn.

De eerste zin van art. 51, 1e lid, zou dan b.v. moeten luiden:

„1. Een octrooi wordt geheel of gedeeltelijk nietig verklaard voor „zoover het:

„a. etc.”

zie 624.
DIE 1944.
Het 1e Gravend.
19 mei 1934
N.T. 19/34 - 1409.

Onder gedeeltelijke nietigverklaring zou dan moeten worden verstaan het schrappen der eerste of der tweede conclusie of der eerste twee of drie enz., waarbij de eerstvolgende conclusie na het aanbrenge van eenige redactioneele wijzigingen eerste conclusie wordt.

Ook kan gedeeltelijke nietigverklaring bestaan in het uitsluiten van bepaalde stoffen, zooals b.v. is geschied met het Duitsche Octrooi No. 297388 van Dr. Krause. Dit octrooi heeft betrekking op een bijzondere droogmethode van vloeistoffen en werd beperkt, doordat melk met name werd uitgesloten (beslissing van het „Reichsgericht” d.d. 2 Juli 1919).

In de derde plaats behoort gedeeltelijke nietigverklaring ook te kunnen bestaan in het veranderen van een conclusie voor een voortbrengsel, in een conclusie voor een werkwijze, zoo de Rechter meent, dat het octrooi ten onrechte is verleend voor een **voortbrengsel**, dat feitelijk is een **stof**.

AFDEELING 5.

„Omkeering bewijslast”. Wat is „Stof”? Eenige uitspraken van den Octrooiraad.

Volgens art. 43, 4e lid, is de juridische presumptie alleen toepasselijk bij **civiele acties** tot schadevergoeding voor inbreuk op octrooien voor werkwijzen ter **bereiding** van **nieuwe stoffen**.

Ik heb er reeds op gewezen, dat dit artikel met succes zou zijn uit te breiden:

- 1e) tot werkwijzen, die niet als bereiding zijn op te vatten, en
- 2e) tot voorwerpen, verkregen als resultaat van een behandelings- of bewerkingswijze.

Hierbij maak ik dus verschil tusschen 1) het bereiden van een stof, zooals b.v. het maken van een metaallegeering door het samensmelten van de componenten, het bereiden van een amino-verbinding door reductie der overeenkomstige nitroverbinding; 2) het behandelen van voorwerpen, zooals b.v. het slijpen, polijsten, versieren van metaal, marmer, steen, enz.; 3) het vormen van bepaalde voorwerpen uit stoffen, zooals b.v. het maken van briketten uit afvalproducten.

T.a.p. ³¹⁾ heb ik de vraag gesteld, of de toepassing der juridische presumptie volgens art. 43, 4e lid, ook niet uit te breiden zou zijn tot de strafacties als in art. 45 der Octrooiwet geregeld. Tevens heb ik toen de vraag onder de oogen gezien, of het woord „nieuwe” in art. 43, 4e lid niet zou kunnen vervallen. Ik meen goed te doen, dit punt hier te bespreken, alsmede de daarop uitgeoefende critiek nader onder de oogen te zien. In de eerste plaats had ik opgemerkt, dat de Octrooiwet wijziging behoefde door het woordje „nieuwe” in art. 43, 4e lid te schrappen. Het gevolg zou zijn, dat bij iedere actie wegens inbreuk op een octrooi, verleend voor een werkwijze ter bereiding van een stof (nieuw of niet) de gedaagde aannemelijk zou hebben te maken, dat hij de stof bereid heeft volgens een andere werkwijze, dan die waarvoor octrooi is verleend.

Van beteekenis is deze wijziging vooral bij het invoeren binnen Nederland van bekende stoffen, voor welker bereiding in Nederland een octrooi is verleend. Eischer heeft bij het vorderen van schadevergoeding voor inbreuk op het octrooi volgens de thans geldende bepalingen te bewijzen, dat de stof bereid is volgens de geoctrooieerde werkwijze. Is dit bewijs in het algemeen reeds moeilijk te leveren, indien het navolgen der werkwijze geschied is in Nederland, nog moeilijker wordt dit bewijs, indien de werkwijze uitgevoerd is buiten Nederland en de stof, volgens de werkwijze bereid, geen kenteekenen vertoont, die van de werkwijze afkomstig zijn. Derhalve had ik voorgesteld, voor de octrooihouders van werkwijzen in het algemeen de bewijsvoering te vergemakkelijken, door in art. 43, 4e lid, het woord „nieuwe” te schrappen.

Verder had ik de mogelijkheid onder de oogen gezien, den Officier van Justitie ook de beschikking te geven over een middel, dat beter dan de thans geldende bepalingen, hem in staat zou stellen, een strafvervolgung in te stellen.

In den aanvang van het genoemde artikel had ik er op gewezen, dat den houder van een octrooi, waarop inbreuk wordt gepleegd, twee wegen openstaan, teneinde te verhinderen, dat men doorgaat, inbreuk te plegen op het octrooirecht, dat vaak eerst na veel arbeid en groote kosten is verkregen. In de eerste plaats de civiele actie tot schadevergoeding ex art. 43 der Octrooiwet, (zie ook

³¹⁾ „De Ingenieur” van 19 Januari 1924, blz. 43 en 44.

art. 1401 van het Burgelijk Wetboek); in de tweede plaats kan hij zich wenden tot den Officier van Justitie met het verzoek, een strafactie in te stellen op grond van art. 45 der Octrooiwet. De tweede weg heeft voordeelen, omdat:

- 1) de kosten van de civiele actie, die meestal zeer belangrijk zijn, vervallen;
- 2) strafacties meestal sneller haar beslag krijgen dan civiele procedures;
- 3) de strafrechter zich toegang kan verschaffen tot de fabriek of werkplaats van den inbreukmaker.

„Aan juristen zij de vraag ter beantwoording overgelaten”, aldus het genoemde artikel, „in hoeverre een rechtsvermoeden, als thans in „artikel 43, 4e lid, aanwezig, toelaatbaar zou zijn bij strafrechtelijke „vervolgingen als geregeld in artikel 45². In de Memorie van Toelichting werd indertijd reeds opgemerkt, dat bij een strafactie de bewijslast voor de aanwezigheid van de elementen van het delict op de vervolging gelegd, behoort te blijven. (Blz. 23). ³²⁾

Van twee zijden werd op dit artikel gereageerd:

Ir. Mr. H. Smalhout ³³⁾ betoogde ten aanzien van de eerste wijziging (n.l. schrapping van het woord „nieuwe” in art. 43, 4e lid), dat voor octrooien voor werkwijzen ter bereiding van **nieuwe** stoffen, deze wijziging geen voordeel oplevert. Dit kan zonder meer worden toegegeven, aangezien voor nieuwe stoffen door de wijziging, die ik had voorgesteld, in het geheel geen verandering optreedt.

Ten aanzien van octrooien voor de bereiding van bekende stoffen, achtte Smalhout de eerste wijziging ongewenscht, omdat de octrooihouder daardoor „voor een prikje de geheimen van de houders van andere octrooien voor de bereidingswijze derzelfde stof” te weten zou kunnen komen. Deze opvatting is geheel onjuist. Indien gedaagde aannemelijk kan maken, dat hij de stof heeft bereid volgens een andere werkwijze dan die, waarvoor eischer een octrooi bezit, wordt de eisch afgewezen. Er is dan in het geheel geen sprake van, dat „geheimen” ontsluitend behoeven te worden, te meer daar een enkele verwijzing naar het octrooi van gedaagde reeds voldoende kan zijn.

³²⁾ van de Memorie van Toelichting.

³³⁾ „De Ingenieur” 1924, No. 7, blz. 123—124.

In het betreffende octrooischrift is de werkwijze van gedaagde zóó beschreven:

„dat de uitvinding daaruit door een deskundige kan worden begrepen, en aan de hand van die beschrijving toegepast.”

Bovendien is het niet te verwachten, dat eischer een actie zal instellen tegen den houder van een octrooi, dat een verbetering van eischer's werkwijze bevat.

Wat Smalhout blijkbaar heeft bedoeld, is de mogelijkheid, dat gedaagde een geheim en dus niet geoctrooieerd procédé toepast, en dat nu eischer tracht hem dit geheim te ontfutselen door een „slecht proces”. Ook dit gevaar is echter m.i. niet zoo groot. De Wet spreekt in haar tegenwoordige redactie er slechts van, dat gedaagde het tegendeel aannemelijk heeft te maken. Dit zal meestal kunnen geschieden zonder geheimen bloot te leggen, daar aannemelijk maken geheel iets anders is als het bewijs leveren.

Stel, dat beschermd is een werkwijze ter bereiding van „geharde” vetten door middel van waterstof onder toepassing van fijn verdeeld nikkel als katalysator, en dat in het eindproduct uiterst kleine, doch nog aan te toonen sporen van dit metaal voorkomen. Gedaagde past een ander, geheim procédé toe, waarbij b.v. nikkelboraat wordt gebruikt en waarbij geen sporen van nikkelmetaal in het eindproduct komen. Hij zal nu zijn werkwijze kunnen demonstreeren, zonder den aard van den toegepasten katalysator mede te deelen, terwijl door analyse van het verkregen vet te bewijzen is, dat geen nikkelmetaal als katalysator is gebezigd.

De tweede wijziging, die ik had voorgesteld, zou, volgens Smalhout, van ingrijpender aard zijn en „indruischen tegen de meest elementaire beginselen van het strafrecht en een van de fundamenten daarvan, en daarmee de na eeuwen verworven rechtszekerheid ondermijnen.” Hieromtrent meen ik het volgende te kunnen aanvoeren:

Een onderscheid moet hierbij gemaakt worden tusschen inbreuk op octrooien voor bereidingswijzen voor **nieuwe** stoffen en die voor bekende stoffen. Voor de eersten zal de juridische presumptie in het algemeen kloppen met de werkelijkheid. Bij bekende stoffen **kan** de presumptie onjuist blijken en gaat de beklaagde vrij uit.

Waar Smalhout zich slechts beroept op „de meest elementaire beginselen van het strafrecht” en geen nadere motiveering geeft,

moet ik even nader ingaan op de artikelen 391, 392, 406 en 407 van het Wetboek van Strafvordering.

Art. 45, 5e lid, vermeldt, dat de in het 1e lid vermelde strafbare feiten beschouwd worden als misdrijven. Veroordeeling kan slechts volgen, indien de Rechter het wettig en overtuigend bewijs van het strafbare feit en den schuld van den beklagde heeft verkregen. Art. 391 luidt n.l.: (zie „Een-en-twintigste titel, Eerste Afdeling” van het Wetboek van Strafvordering):

„391. Niemand kan wegens misdrijf of overtreding veroordeeld worden, tenzij de regter, door wettige bewijsmiddelen de overtuiging „hebbe bekomen, dat een strafbaar feit werkelijk heeft plaats gehad, „en dat de beklagde daaraan schuldig is. Op bloote vermoedens of „onvolkomen bewijs mag niemand veroordeeld worden.”

De wettige bewijsmiddelen worden in art. 392 genoemd, n.l.:

1. Bewijs door getuigen.
2. Schriftelijke bescheiden.
3. Bekentenis.
4. Aanwijzingen.

M.i. zou, indien de door mij voorgestane verandering in art. 43 werd aangebracht, de Rechter gebruik kunnen maken van het rechtsvermoeden, en zou dus dit rechtsvermoeden als aanwijzing vormen een wettig bewijsmiddel. Onder aanwijzingen worden n.l. volgens art. 406 verstaan „daadzaken, gebeurtenissen of omstandigheden, welke bestaan en overeenstemming, zoo onderling, als met het ten laste gelegde feit zelf, klaarblijkelijk aantoonen, dat er een strafbaar feit gepleegd is, en wie hetzelfde bedreven heeft.” Stel nu de Rechter meent, dat er inbreuk gepleegd is op een octrooi voor een werkwijze ter bereiding eener nieuwe stof. In de instructie is komen vast te staan, dat de vermeende inbreukmaker:

- 1) bewust was van het betreffende octrooi;
- 2) de betreffende stof in den handel heeft gebracht na de dagteekening van het octrooi;

dan dient een strafvervolging te worden ingesteld.

Indien nu de beklagde vóór de indiening der aanvraag, die geleid heeft tot het betreffende octrooi, reeds een andere werkwijze toepaste, dan in het octrooi is omschreven, kan hij op dien grond het bewijs leveren, dat hij geen inbreuk pleegde en dus niet strafbaar is. Zeer waarschijnlijk is een dergelijke samenloop van omstandigheden echter niet.

In de eerste plaats zou dan toch de vermeende inbreukmaker het product reeds op de markt hebben gebracht, zoodat de nieuwhed van het product dan ook vóór de indiening der aanvraag niet zou hebben bestaan. In dit geval kan de vermeende inbreukmaker zich hierop beroepen, zoodat dan de Rechter nog alleen zou kunnen bewijzen, dat dezelfde werkwijze was toegepast.

In de tweede plaats echter zal, zoo het werkelijk geldt een werkwijze ter bereiding van een nieuwe stof, het octrooi wel zoodanig zijn geredigeerd, dat alle werkwijzen ter bereiding van die stof onder het octrooi vallen. Beklaagde heeft dan, zoo hij vóór den indieningsdatum de stof reeds bereidde, een recht van voorgebruik ex. art. 32 van de Octrooiwet. Wel is waar moet hij voor den Rechter dit recht van voorgebruik nader bewijzen, doch dit is het gevolg van een door hem gepleegd verzuim. Immers, indien hij zich behoorlijk op de hoogte had gehouden van de openbaarmakingen in „de Industriële Eigendom”, had hij binnen den termijn van vier maanden een verklaring van dit recht van voorgebruik kunnen opeischen, waardoor dit voorgebruik, behoudens bewijs van het tegendeel, als vaststaande wordt aangenomen. (Art. 32, 2e lid).

Men ziet hieruit, dat de vermeende inbreukmaker geenszins aan de genade van een te ijverig Rechter zou zijn overgeleverd, noch bevreesd behoeft te zijn voor „slechte processen” van octrooihouders. Past hij echter een werkwijze toe, die door het octrooi wordt omvat en is hij hiermede na den indieningsdatum der aanvraag aangevangen, dan is er inbreuk gepleegd, dus een strafbaar feit.

Een tweede bestrijding vond mijn voorstel in de „Commissie voor Octrooi-belangen” der Nederlandsche Chem. Vereeniging.

Men merkte op, ³⁴⁾ dat de door mij voorgestelde regeling

„in strijd zou zijn met beginselen van ons burgerlijk recht, dat alleen „de bewijslast aan den gedaagde oplegt, indien daartoe een redelijk „rechtsvermoeden aanleiding geeft. Anderzijds werd opgemerkt, dat „een eisch, welke zonder redelijken grond werd ingesteld, leidt tot „afwijzing van den eisch en veroordeeling van den eischer in de kosten, „zoodat in het algemeen geen proces zal worden aangegaan, zonder dat „de eischer daarvoor gegronde redenen heeft. Daartegenover valt aan „te voeren, dat die gegronde redenen wel eens kunnen zijn, dat de „eischer zich op de hoogte wil stellen van de fabricatie-procédé's van „zijn tegenpartij. De voorgestelde fundamenteele wijziging van artikel „43, 4e lid, blijft dus verwerpelijk. Niettemin ware het gewenscht, dat

³⁴⁾ Zie Chem. Weekblad, 1924, No. 16, blz. 185—186.

„een middel gevonden wordt om den misstand uit den weg te ruimen, „waarop de heer Wessel de aandacht vestigt, n.l. het feit, dat den „houder van een octrooi op een chemische werkwijze tot bereiding van „een bekende stof geen wettig middel ten dienste staat om inbreuk op „zijne rechten te constateeren.”

Over de strijdigheid „met beginselen van ons burgerlijk recht” (juister ware misschien „strafrecht”) is boven reeds het een en ander opgemerkt. Onjuist is de uitdrukking „gedaagde”, daar mijn voorstel niet alleen betrof de civiele procedure, doch tevens de strafactie, waarbij geen gedaagde, doch een beklagde in het spel is. Zooals het in het verslag is weergegeven, wekt het den schijn, of de z.g. omkeering van den bewijslast een novum zou zijn. Dit is niet in overeenstemming met de feiten, waar immers deze „omkeering” voor civielrechtelijke procedures reeds bestaat, bij acties tot schadevergoeding voor inbreuk op octrooien, verleend voor werkwijzen ter bereiding van **nieuwe** stoffen.

Een „redelijk rechtsvermoeden” zal er bij civielrechtelijke acties zeer zeker bestaan: mocht dit n.l. niet aanwezig zijn, dan stelt eischer zich bloot aan afwijzing van zijn eisch met veroordeeling in de kosten van het proces.

Ook bij strafacties zal dit redelijk rechtsvermoeden niet ontbreken. Immers, de Officier van Justitie zal eerst tot vervolging overgaan, indien bij de instructie zal zijn gebleken, dat er gronden zijn voor een vervolging. Daarbij zijn vergissingen natuurlijk niet uitgesloten, doch men moet een maatregel niet beoordeelen naar de onjuiste toepassingen, die men daaraan soms zal kunnen geven.

Mocht de Rechter van Instructie echter een dergelijke vergissing begaan, dan behoeven de gevolgen niet van ernstigen aard te wezen. Immers, de beklagde zal dan aannemelijk kunnen maken, dat hij de stof bereidde volgens een andere, dan de geoctrooieerde werkwijze.

Inmiddels spreekt de commissie in het genoemde verslag van de wenschelijkheid, dezen misstand uit den weg te ruimen, zoodat verwacht mag worden, dat deze quaestie nog nader zal overwogen worden. De slotopmerking, dat n.l. den houder van een octrooi op een chemische werkwijze tot bereiding van een bekende stof, geen wettig middel ten dienste staat om inbreuk op zijn rechten te constateeren, (lees: tegen te gaan), geeft de positie niet juist weer. Vele stoffen, volgens een bepaalde werkwijze bereid, ver-

toonen (zij het soms moeilijk) te constateeren kenmerken, waarmede het bewijs van inbreuk is te leveren.

Tot op zekere hoogte is zeer zeker mijn voorstel ter wijziging van art. 45 een novum in het strafrecht, doch ook voor den jurist niet geheel verwerpelijk, zooals mij bij een bespreking met een in octroozaken vertrouwd jurist is gebleken. Indien werkelijk de bescherming der octrooien voor uitvindingen van werkwijzen in de practijk niet voldoende blijkt te zijn, aldus de bedoelde jurist, zou er geen bezwaar tegen bestaan de strekking van art. 43, 4e lid, ook op te nemen in art. 45. Inderdaad is de meening van een vooraanstaand industrieel, dat octrooien voor werkwijzen een niet voldoende bescherming geven, zoodat de bedoelde omstandigheid bestaat. Voor octrooien, die betrekking hebben op werkwijzen ter bereiding van **nieuwe** stoffen, zal er weinig bezwaar tegen bestaan, den Strafrechter een ruimere bevoegdheid te geven. Immers, in dit geval zal het aanwezig zijn van deze nieuwe stof op de markt voldoende aanwijzing geven, dat inbreuk heeft plaats gevonden. Komt een vergissing voor, hetgeen steeds uitzondering zal blijven, dan zal de beklagde gemakkelijk zijn onschuld kunnen bewijzen.

Bij inbreuk op octrooien voor werkwijzen ter bereiding van bekende stoffen is het gevaar voor vergissingen grooter. Omgekeerd is de beklagde dan ook veel eerder in de gelegenheid aan te toonen, althans aannemelijk te maken, dat hij een andere werkwijze dan de geoctrooieerde toepaste. Bovendien zal dit ook bij de instructie reeds komen vast te staan. Hoofdzakelijk zal dan ook de werking van de door mij voorgestelde wijziging preventief werken, waardoor de rechten van den octrooihouder beter zullen worden beschermd. —

Tenslotte nog eenige opmerkingen, omtrent het begrip „stof”, waarvan een juiste definitie in verband met de thans geldende redactie van artikel 4 en art. 43, 4e lid, van waarde is. Zoolang de redactie der genoemde artikelen echter ongewijzigd blijft, acht ik het voor de rechtszekerheid alleszins gewenscht, dat de Rechter bij acties tot schadevergoeding een breede opvatting huldige van het woord „bereiden” en daaronder ook begripe „behandelings- en bewerkingswijzen”. Zou echter mijn idee ingang vinden en zouden de artt. 4 en 43, 4e lid worden gewijzigd, dan vervalt voor een deel althans de waarde eener scherpe definitie van het woord „stof”.

In een der voorgaande hoofdstukken heb ik er reeds op gewezen, dat de definitie door Minister Talma, naar aanleiding van de vragen van Dr. Bos gegeven, niet voldoende is voor tal van gevallen. Een ander voorbeeld van een geval, waarbij de definitie door den Minister gegeven, niet voldoende is, bestaat in briketten. Deze kunnen, volgens mijn opvattingen, zoowel zijn stoffen als voorwerpen. Bestaat de uitvinding in de samenstelling der briketten, dan beschouwe men haar als de uitvinding van een stof, die toevallig in briketvorm in den handel komt. Is de bepaalde vorm het onderwerp der uitvinding, dan zijn het voortbrengselen in den zin van voorwerpen.

Hetzelfde geldt b.v. voor gloeidraden van electriche lampen. Is de samenstelling, waardoor een hogere gloeitemperatuur kan worden toegepast, de uitvinding, dan is er een stof uitgevonden. Heeft men echter een nieuwen vorm, b.v. een bijzonderen spiraalvorm, uitgevonden, dan is dit de uitvinding van een nieuw voorwerp. Het is dus m.i. onjuist, voor een stof en voor een voorwerp scherpe definities te geven. Juister ware het na te gaan, waarin de uitvinding bestaat, n.l. of deze betrekking heeft op den eigenaardigen vorm of op de bijzondere samenstelling.

Men moet echter uiteenhouden de „uitvinding” en „datgene, waarvoor uitsluitend recht wordt gevraagd”. Immers, de uitvinding kan bestaan in een bepaalde samenstelling van het materiaal, zooals b.v. een legering van wolfram en nikkel, doch de uitvinding kan wel eens alleen van beteekenis zijn, indien de legering gebruikt wordt in een bepaalden vorm, zooals b.v. gloeidraden voor electriche lampen. De uitvinding is in dit geval de bepaalde samenstelling, doch het uitsluitende recht behoort verleend te worden voor de bepaalde voortbrengselen, n.l. de gloeidraden van de gevonden samenstelling.

Eenige beslissingen van de Afdeelingen, de Algemeene Vergadering, resp. Afdeeling van Beroep, van den Octrooiraad mogen thans worden besproken, teneinde na te gaan, hoe de Octrooiraad zich omtrent het begrip „stof” heeft uitgesproken. Het aantal beschikkingen is slechts gering en, voor zoover toegankelijk, soms in dusdanige bewoordingen gevat, dat zij zich niet leenen tot een critische beschouwing. De beschikkingen, die in verband met deze studie van belang zijn, volgen:

1. Afdeulingsbeslissing van 22-6-1917.
2. Uitspraak van de Algemeene Vergadering van 7-4-1919.
3. Afdeulingsbeslissing van 11-11-1920.
4. Uitspraak van de Algemeene Vergadering van 21-2-1921.
5. Afdeulingsbeslissing van 24-1-1923.
6. Afdeulingsbeslissing van 31-1-1923.

De onder 2 genoemde uitspraak is slechts van beteekenis voor dit onderwerp, voor zoover de volgende passage betreft:

„ . . . dat voor de in de 2e openbaar gemaakte conclusie, ter octrooi-eering voorgedragen weefsels, vervaardigd volgens de in de eerste „conclusie omschreven werkwijze, daarentegen geen octrooi verleend „kan worden, aangezien zulks op een stofoctrooi zou neerkomen, het- „geen de Octrooiwet verbiedt; enz.”

De verleende conclusie luidt:

„Werkwijze voor het vervaardigen van weefsels uit hout-, bamboe-, „stroovezels en dergelijke, daarin bestaande, dat de vezels in de lengte „in meerdere evenwijdige gladde lagen gevouwen worden en dat de „daaruit ontstane vouwen volkomen evenwijdig zijn aan de kanten der „strook, terwijl deze vouwen aan de beide zijden met de zich dáár be- „vindende kanten op elkaar komen te liggen.”

Om twee redenen acht ik de beslissing onjuist. In de beslissing en de conclusie is sprake van het „vervaardigen”, hetgeen m.i. wijst op een voorwerp en niet op een „stof”. Uit de conclusie blijkt ook, dat de bijzondere, uitwendige rangschikking het onderwerp der uitvinding is, zoodat niet van een stof, doch van een voorwerp sprake is, terwijl ook uit de beschrijving blijkt, dat een gereede stof op bepaalde wijze wordt behandeld, zoodat de vorm van de papierstrooken of vezelbandjes, die aan de behandeling volgens de uitvinding worden onderworpen, kenmerkend is. ³⁵⁾

De beslissing is dus onjuist, omdat de uitvinding wel degelijk gezien moet worden in het voorwerp, en niet in de stof; en verder, omdat er niets wordt „bereid”, zooals art. 4 der wet voorschrijft, doch „vervaardigd”. Het gevaar schijnt mij nu niet denkbeeldig, dat de octrooihouder moeilijk inbreuk zal kunnen tegengaan bij import door onbevoegden uit het buitenland. De Rechter zou zich b.v. op de letter van art. 4 kunnen beroepen en zeggen, dat volgens de werkwijze geen „stof wordt **bereid**”. Immers, de conclusie spreekt van „vervaardigen”. Ook zou de Rechter zijn uitspraak kunnen

³⁵⁾ Zie het Nederl. Octrooischrift 3363.

baseeren op de overweging, dat hetgeen volgens de werkwijze wordt verkregen, geen stof is, doch een door den uiterlijken vorm gekenmerkt voortbrengsel, ergo een voorwerp. (Verg. W. v. h. R. 1922, No. 10885).

Aan den anderen kant is het echter zeer goed mogelijk, dat de Rechter zich neerlegt bij het oordeel van de Algemeene Vergadering van den Octrooiraad, hetwelk uit de bovengeciteerde beslissing blijkt, of het advies van dit college zal inwinnen. In ieder geval blijkt, dat de beslissing zelve voor den octrooihouder niet geheel bevredigend kan worden genoemd, en geen rechtszekerheid schept.

De Afdeulingsbeslissing d.d. 24-1-1923 luidt: ³⁶⁾

„De afdeeling is van oordeel, dat een getrokken gloeidraad als een „voorwerp is te beschouwen en niet geacht kan worden, een stof te zijn, „zooals door opposant werd betoogd.”

Deze algemeene formulering laat geen ruimte voor beschouwingen. M.i. zou een werkwijze-octrooi hier voldoende zijn, indien de uitvinding is gelegen in de samenstelling van den draad en de redactiewijziging in art. 4 werd uitgevoerd. Zoo echter de bijzondere vorm de uitvinding uitmaakt, of indien de nieuwe samenstelling slechts voor gloeidraden als uitvinding valt aan te merken, dan is de beslissing juist te achten, in verband met de thans geldende redactie van art. 4. Ook is, zooals uit het voorafgaande blijkt, de formulering van het uitsluitende recht juist, indien de samenstelling alleen waarde heeft in den vorm van gloeidraden. Bij bestudeering van de betreffende conclusies der octrooiaanvraag (No. 17739 Ned. openbaar gemaakt 15 Sept. 1921) blijkt dit ook het geval.

In de Afdeulingsbeslissing d.d. 31 Januari 1923 werd tot afwijzing van conclusies 2 en 3 besloten, omdat ³⁷⁾ „in die conclusies uitsluitende rechten werden gevraagd, resp. voor een kunstzijde-draad en een weefsel van kunstzijde en voor een stof op zich zelve geen octrooi werd verleend.”

Ten aanzien van deze beslissing kan verwezen worden naar hetgeen hierboven ten opzichte van de Afdeulingsbeslissing d.d. 24-1-1923 werd gezegd.

De onder 3 en 4 genoemde uitspraken hebben betrekking op

³⁶⁾ Volgens de door den Octrooiraad uitgegeven jurisprudentie.

³⁷⁾ Volgens de door den Octrooiraad uitgegeven jurisprudentie.

dezelfde octrooiaanvraag, n.l. No. 10784 Ned. Ik laat hier volgen de beslissing van de Algemeene Vergadering d.d. 21 Februari 1921, welke te vinden is in de „Industriele Eigendom” van 15 Maart 1921 (No. 4) blz. 45:

Art. 4 O.W. „Kledingstof-Stofoctrooi.
(Octrooiaanvraag No. 10784 Ned. kl. 3b).

De Octrooiraad, enz.

Overwegende,

dat blijkt de openbaar gemaakte conclusie octrooi gevraagd wordt voor een kledingstof, bestaande uit een binnen- en een buitenstoflaag met daartusschen een vulling, met dit kenmerk, dat de buitenstoflaag bestaat uit een geïmpregneerd weefsel, dat de vulling bestaat uit holle vezels, b.v. kapok, en dat de binnenstoflaag bestaat uit een niet geïmpregneerd, poreus weefsel;

Overwegende, dat dienaangaande door de aanvraag-afdeeling bij beschikking d.d. 11 November 1920 werd overwogen, voorzoover in deze van belang;

dat ingevolge art. 4 der Octrooiwet voor een stof geen octrooi kan worden verleend;

dat genoemde wet geen omschrijving van het begrip „stof” inhoudt en uit de parlementaire stukken, welke op hare totstandkoming betrekking hebben, slechts blijkt, dat bij de beantwoording van de vraag, of een bepaald voortbrengsel als een stof beschouwd moet worden, de wijze van verkrijging van het product niet als maatstaf kan worden genomen;

dat naar dat oordeel der afdeeling als stoffen moeten worden beschouwd en dus niet voor octrooiverleening in aanmerking komen, die voortbrengselen, welke geen functie verrichten, doch eigenschappen hebben, waarvan eene chemische, physische of chemisch-physische werking het gevolg is;

dat de omstandigheid, dat het onderwerpelijk voortbrengsel uit eenige lagen van verschillende stof is samengesteld, welke lagen kunstmatig worden vastgehouden, aan dat voortbrengsel niet het karakter van eene stof vermag te ontnemen, daar het aldus verkregen product evenmin eene functie verricht, als de stoffen, waaruit het is samengesteld, integendeel evenals deze slechts eigenschappen bezit;

Overwegende, dat op voormelde gronden het octrooi door de afdeeling werd geweigerd;

Overwegende, dat de aanvrager tijdig van deze uitspraak in beroep is gekomen, en heeft aangevoerd, dat de afdeeling ten onrechte heeft aangenomen, dat hier sprake is van een stof in den zin der Octrooiwet;

Overwegende dienaangaande:

dat het beroep is gegrond;

de definitie van stoffen, zooals de afdeeling die geeft, staat niet in de wet noch blijkt deze uit de wordingsgeschiedenis der Wet en is aan de Algemeene Vergadering zonder nadere aanduiding wat hier onder „functie” is te verstaan, niet duidelijk, zoodat een afwijzende beschikking op dien grond niet gehandhaafd kan worden. Het geldt hier drie

verschillende onderdeelen, die in een bepaalde volgorde tegen elkaar worden gelegd, zonder dat eenige vermenging plaats grijpt. Op verschillende plaatsen worden ze met een doorgeregen draad vast gehouden; eenig verder verband bestaat er niet. Men kan dit voortbrengsel vergelijken met gewatteerde dekens, matrassen, kussens, welke men moeilijk tot het begrip „stof" kan brengen. Wel zal men mogelijk deze kleedingstof in den handel brengen, in lange banen van willekeurige lengte. Hetzelfde geschiedt echter ook met draden, die gekenmerkt zijn door een bepaalde doorsneeform, met buizen, en welke voortbrengselen zeker geen stoffen zijn. Op deze gronden acht de Algemeene Vergadering het juistere de onderhavige kleedingstof te rekenen tot de voortbrengselen, die door een bepaalden vorm gekenmerkt worden, en derhalve als zoodanig octrooieerbaar zijn.

De wordingsgeschiedenis van artikel 4 der Octrooiwet sluit zich bij bovenstaande opvatting aan. Oorspronkelijk was voorgesteld in artikel 4 te lezen: voor langs scheikundigen weg verkregen voortbrengselen wordt geen octrooi verleend. Hiertegen bestonden bezwaren, omdat men het moeilijk achtte steeds uit te maken of iets alleen langs scheikundigen weg bereid was of niet. Leest men in verband hiermede, wat tenslotte door den Minister omtrent stof gezegd wordt, nadat het ontwerp van wet zijn tegenwoordige redactie had gekregen en het antwoord van de Commissie van Rapporteurs daarop (Handel. 2e Kamer der St. Gen. 1910 pg. 2137), dan is niet aannemelijk volgens de bedoeling van den wetgever het voortbrengsel, waarom het hier gaat, als stof te kwalificeeren. Waar het hier bovendien een uitzondering geldt op een algemeenen regel, schijnt het niet wenschelijk deze uitzondering uit te breiden.

Overwegende, dat vernietiging der uitspraak derhalve moet volgen, zulks met terugwijzing naar de afdeeling, om na te gaan of voldaan is aan de overige vereischten voor octrooieerbaarheid, waarbij tevens in acht te nemen is, dat als holle vezelstof, voor zoover tot nu toe is gebleken, uitsluitend kapok in aanmerking komt.

Beschikkende:

- I. Vernietigt de afdeulingsbeschikking dd. 11 November 1920;
- II. Wijst de aanvraag naar de aanvraagafdeeling terug ter afdoening met inachtneming van het bovenoverwogene.

Uit de bewoordingen der Afdeulingsbeschikking, die in hoofdzaak in de beslissing van de Algemeene Vergadering is geciteerd, zou op te maken zijn, dat hier geheel het standpunt van Ir. W. Moorrees tot uiting komt (zie hoofdstuk V). Dit standpunt komt mij onjuist voor en werd m.i. door de Algemeene Vergadering terecht verworpen. De uitvinding toch is niet gekenmerkt door de samenstelling, doch door den uiterlijken vorm, of wel door de bijzondere rangschikking der verschillende lagen.

Echter blijft ook in dit geval onzekerheid bestaan, omdat de Rechter eventueel een andere opvatting zou kunnen huldigen, dan

de Octrooiraad. Bij een eventuele nietigheidsactie zou dan het octrooi nietig kunnen worden verklaard op grond van art. 4. Na aanbrengring van de door mij voorgestelde wijziging in art. 4 zou dit bezwaar opgeheven zijn.

De onder I genoemde beschikking d.d. 22 Juni 1917 heeft betrekking op O.A. No. 4784 Ned., die op 1 Juli 1915 werd openbaar gemaakt met de volgende conclusies:

„1. Werkwijze voor het gevoelig maken van fotografisch papier of „dergelijke, zoodanig, dat na belichting voor de ontwikkeling tot een „fraai beeld, behalve kalium-oxalaat, of een zout van overeenkomstige „werking, een aanwezigheid van platini- of platinochloorwaterstofzuur, „een geschikt zout van deze zuren, of platinachloride ($Pt Cl_4$) vereischt „wordt, daarin bestaande, dat men het papier voorziet van een laag „van zilverhaloïde en ferri-oxalaat of een met dit laatste overeenkom- „stig werkende stof, terwijl het benodigde platinazout desgewenscht „ook in de gevoelige laag kan worden geïntroduceerd.

„2. Fotografisch afdruppapier, gevoelig gemaakt volgens de werk- „wijze van conclusie 1, daardoor gekenmerkt, dat de gevoelige laag „slechts bestaat uit zilverhaloïde en ferri-oxalaat of een met dit laatste „overeenkomstig werkende stof.

„3. Fotografisch afdruppapier, gevoelig gemaakt volgens de werk- „wijze van conclusie 1, daardoor gekenmerkt, dat de voor de ontwik- „keling tot een fraai beeld benodigde platinaverbinding ook in de ge- „voelige laag zelve aanwezig is.”

De Afdeeling, die over octrooiverleening had te oordeelen, bracht, behalve eenige redactioneële wijzigingen van minder gewicht (die echter wel noodig waren!), in de inleiding der eerste conclusie een verandering aan, waardoor de redactie werd:

„Werkwijze voor het maken van fotografisch afdruppapier of der- „gelijke, dat moet worden ontwikkeld met kalium-oxalaat, of een zout, „van overeenkomstige werking, in aanwezigheid van . . . .”

Conclusies 2 en 3 werden afgewezen op grond van de overwegingen, „dat in conclusie 2 en 3 octrooi gevraagd wordt voor fotografisch afdruppapier, gevoelig gemaakt volgens de werkwijze van conclusie 1:

„dat het papier, daargelaten of het ten opzichte van de werkwijze „eene uitvinding genoemd zou kunnen worden, te beschouwen is als „een stof, die in art. 4 O.W. mede begrepen is in de bescherming van „de werkwijze, maar zelf niet voor octrooieering in aanmerking kan „komen.”

Aldus werd het octrooi met één conclusie, n.l. de werkwijze-conclusie, verleend (onder het nummer 2200; inmiddels vervallen door het niet storten der jaartaxen). Volgens de Aanvraagafdeling is dus dit papier een stof, en was dus mede beschermd door de werkwijze-conclusie. Zooals boven reeds bij de bespreking der O.A. No. 10784 Ned. werd opgemerkt, is er eenige onzekerheid of de Rechter zich aan het oordeel van den Octrooiraad zou houden. M.i. zou een voortbrengsel-conclusie ook hier op haar plaats zijn geweest, aangezien het papier niet gekenmerkt is door de samenstelling, doch door de rangschikking der lagen: een papier bedekt met een laag van nader aangegeven samenstelling. Ook in dit geval zou de reeds eerder besproken wijziging in art. 4 allen twijfel opheffen.

HOOFDSTUK V.

Eenige opmerkingen over geschriften, verschenen nà het tot standkomen van de Octrooiwet, voor zoover verbandhoudende met artt. 4 en 43, 4e lid van de O.W.

In 1910 verscheen te Haarlem: „Handleiding bij het gebruik van de Nederlandsche Octrooiwet” door Mr. C. D. Salomonson. Op blz. 4 zegt de schrijver:

„Het valt echter niet te ontkennen, dat aan eene doelmatige regeling „van het octrooirecht voor de bereidingswijze van chemische producten „grootte moeilijkheden verbonden zijn. Een chemische stof toch kan „op verschillende wijzen worden vervaardigd. . . . enz.”

Schrijver voert aan, dat bij inbreuk op octrooien voor bereidingswijzen van bekende stoffen, het bewijs bijna niet is te leveren (blz. 5). Terecht betoogt Salomonson (blz. 6), dat het aannemelijk maken „van het tegendeel” (art. 43, 4^e lid) vaak zonder bezwaar is voor den gedaagde, wien inbreuk op een octrooi voor de bereiding eener nieuwe stof ten laste wordt gelegd; immers:

„Indien hij dus aantoonde, dat hij ten tijde der dagvaarding de be- „doelde stof vlugger en goedkoper dan, en op even doelmatige wijze „als de octrooihouder kon bereiden, dan zal hij aannemelijk hebben „gemaakt (en dus bewezen), dat hij zulks ook werkelijk heeft gedaan „(art. 43 lid 4). Want, wanneer een fabrikant aantoonde, dat hij een „stof van tenminste even goede qualiteit kan maken, als zijn concu- „rent, doch goedkoper of vlugger dan deze, mag men aannemen, dat „hij dat werkelijk ook heeft gedaan.” (blz. 6) ³⁸⁾.

Salomonson gaat niet verder op deze zaak in; (zijn handleiding geeft daartoe ook geen aanleiding); de conclusie lag echter eenigszins voor de hand, de wenschelijkheid ³⁹⁾ tot het schrappen van het woord „nieuwe” in het 4^e lid van art. 43 te bepleiten. Want juist bij werkwijzen ter bereiding van **bekende** stoffen zal het aan-

³⁸⁾ Anders, en m.i. ten onrechte, Moorrees.

³⁹⁾ Zie Hoofdstuk IV en Moorrees.

nemelijk maken zooveel gemakkelijker kunnen geschieden, b.v. door verwijzing naar een bekende en niet geoctrooieerde werkwijze.

Ook W. Moorrees, „Het Octrooirecht” deel I, Den Haag 1912, heeft zich in het bijzonder met art. 4 bezig gehouden. Ten aanzien van dit artikel zegt Moorrees o.m.:

„Bij artikel 4 mag men gerust spreken van „een afschuwelijk mis-
 „verstand”. Eendeels is zulks te wijten aan den tegenzin, dien de Com-
 „missie van Rapporteurs van den aanvang af voelde tegen de verleening
 „van octrooi voor eene werk- (lees werk- of bereidings-) wijze. An-
 „derdeels moet het worden toegeschreven aan de zucht om, hoewel
 „men begreep dat men het eindproduct der voortbrengingswijze soms
 „moeilijk kan octrooieeren, de bescherming van die voortbrengings-
 „wijze alsdan toch tot dat eindproduct uit te strekken. Deze uitbreiding
 „heeft geen gezonden zin en terecht werd opgemerkt, dat men aldus
 „langs een omweg toch octrooi verleende voor het voortbrengsel.
 „Hiertegen werd aangevoerd, dat het dan toch niet was een octrooi
 „voor „het voortbrengsel in het algemeen”. Wat is dat nu „een voort-
 „brengsel in het algemeen”? Waarschijnlijk bedoelde men „een voort-
 „brengsel als zoodanig”, „das Ding an sich”. Het voortbrengsel, dat
 „beschermd wordt, is het voortbrengsel tot stand gekomen door de
 „geoctrooieerde voortbrengingswijze. Daarmede werd bedoeld dat men
 „hetzelfde voortbrengsel ook wel door eene andere voortbrengingswijze
 „in het leven kan roepen. Dit nu betwijfel ik geenszins, maar ik beweer,
 „dat men de bescherming van eene voortbrengingswijze niet versterkt
 „door die bescherming uit te strekken tot het eindproduct en dat als
 „die versterking blijkt toch wel degelijk te zijn ontstaan, zulks alleen
 „daaraan is toe te schrijven, dat men de voortbrengingswijze niet muur-
 „vast genoeg heeft vastgenageld. En dit is dan het gevolg van al het
 „vage, onbestemde, rekbare, dat men heeft toegelaten in de benaming,
 „de beschrijving of in den eisch, waartegen ik voorgaand mijne be-
 „zwaren heb ingebracht. Ik beweer, dat men eene werk- of bereidings-
 „wijze zoo onwrikbaar mogelijk kan vaststellen, rest dan nog te be-
 „palen, hoe uitgemaakt moet worden of de geoctrooieerde voortbren-
 „gingswijze is nagevolgd; ik zou liever zeggen wederrechtelijk is ten
 „uitvoer gebracht. Ik kom hier nader op terug.”

Terecht wijst Moorrees er op, dat het woord „werkwijze” niet voldoende is. In hoofdstuk IV heb ik nader gemotiveerd waarom. De opvatting van Moorrees, welke verder uit dit citaat blijkt, is echter onjuist. Immers, indien een nieuwe stof wordt uitgevonden, is het tot op zekere hoogte onverschillig, hoe deze wordt bereid. Eenige onderscheiding aan te brengen tusschen de chemische en b.v. de werktuigkundige uitvinding is onrechtvaardig; slechts utiliteitsoverwegingen rechtvaardigen het uitsluiten der stof-octrooieering. Moorrees verliest klaarlijk uit het oog, dat niet alleen het navolgen der werkwijze hier te lande moet worden belet, maar

tevens de import van in het buitenland bereide stoffen. Zelfs indien de bereidingswijze in het octrooischrift „muurvast is vastgenageld”, kan men zonder het bepaalde in artikel 4 geen maatregelen nemen tegen import van stoffen, die volgens de h.t.l. geöctrooieerde werkwijze, in het buitenland zouden zijn bereid. Immers, het octrooi strekt zich slechts uit binnen de landsgrenzen, en een stof die b.v. in Duitschland wordt bereid, kan d.t.l. rechtmatig in het verkeer zijn gebracht. Bij import in Nederland handelt noch de importeur noch de wederverkooper in strijd met het Nederlandsche octrooi; immers, artikel 30 spreekt van „de geöctrooieerde werkwijze of de geöctrooieerde verbetering van eene werkwijze” en van „de stof volgens die werkwijze”. In Duitschland is de werkwijze niet geöctrooierd; men kan d.t.l. dus geen stof bereiden volgens de geöctrooieerde („die”) werkwijze. In tegenstelling met de bovengeciteerde opvatting van Moorrees, ben ik dus van meening, dat men de bescherming van een werkwijze wel versterkt, door deze bescherming uit te strekken tot het eindproduct.

Zegt Moorrees op blz. 40, dat men z.i. de bescherming van een voortbrengingswijze niet versterkt, door deze bescherming uit te strekken tot de stof, op blz. 43 verklaart hij er zich mede te kunnen vereenigen, dat geen octrooien worden verleend voor stoffen als zoodanig.

Onjuist is, hetgeen Moorrees op blz. 44 vermeldt. D.t.p. toch leest men:

„Bij beweerde overtreding ten opzichte van eene nieuwe stof, moet „de gedaagde bewijzen, dat hij volgens eene andere voortbrengingswijze „te werk is gegaan. Is hij onschuldig, dan is hij verplicht zijn fabrieks-„geheim te openbaren.”

In de eerste plaats kan hiertegen worden aangevoerd, dat art. 43, 4e lid, spreekt van: „tenzij door den gedaagde het tegendeel aannemelijk wordt gemaakt.” Nu is er een groot verschil tusschen het leveren van een bewijs en het aannemelijk maken van iets. Door het toonen van een grondstoffenboek, waaruit het gebruik van andere uitgangsmaterialen blijkt, zal dit soms kunnen geschieden. In de tweede plaats zal, zooals ten deele reeds uit het bovenstaande blijkt, de vermeende inbreukmaker ook zonder fabrieksgeheim te openbaren, aannemelijk kunnen maken, dat hij een andere dan de geöctrooieerde werkwijze toepast.

Moorrees acht geen reden aanwezig, den octrooihouder in het eene geval, namelijk bij inbreuk op een octrooi voor een werkwijze ter bereiding eener bekende stof, te plaatsen voor een „moeilijkheid, die in sommige omstandigheden feitelijk een probatio diabolica is” (blz. 45). Ook op dezen grond komt Moorrees er toe in overweging te geven, in artikel 43, 4e lid, het woord **nieuwe** te schrappen.

Tenslotte nog een enkele opmerking over hetgeen Moorrees op blz. 264 vermeldt:

„Evenmin mag de werkwijze ten uitvoer gelegd worden, al zijn de „materialen anders en al krijgt men daardoor een ander product.”

Deze stelling gaat op, in zoover men te doen heeft met een vervanging door equivalenten, zooals b.v. het gebruik van natrium-chloride in plaats van kalium-chloride bij de reactie:

Indien echter de vervanging van de eene stof door de andere iets bijzonders oplevert, gaat de regel van Moorrees niet op. De werkwijze is toch niet altijd alleen gekenmerkt door de handelingen, zooals ik reeds in een der vorige hoofdstukken heb uiteengezet.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, heeft reeds Moorrees gewezen op het tweeledige van het begrip „werkwijzen”, zonder evenwel de consequenties te trekken, die ik in hoofdstuk IV naar voren bracht. Als niet-chemicus heeft Moorrees ook een veel te strenge en te enge opvatting van het begrip „werkwijze”, door daaronder alleen te verstaan: „de handelingen”. Op grond van deze redeneering zou elke reductie-methode onder één enkel octrooi zijn te beschermen. Indien men in plaats van een stof A te reduceeren, een stof B b.v. aan den invloed van waterstof in staat van wording blootstelt, **kan** in vele gevallen een **andere** werkwijze worden uitgevoerd. Zelfs kan het onderscheidend kenmerk eener werkwijze gelegen zijn in den vorm van het voorwerp, waarmede de werkwijze wordt uitgevoerd. Zoo leest men in de beslissing van de Algemeene Vergadering d.d. 31 December 1923 („Industrieel Eigendom” van 15 Februari 1924), dat bij een werkwijze een uitvinding gelegen kan zijn in de keuze van de stoffen of voorwerpen, waarmede de werkwijze wordt uitgevoerd. Derhalve kan

een onderscheidend kenmerk van een octrooieerbare werkwijze wel daarin bestaan, dat daarbij gebruik wordt gemaakt van een voorwerp, dat anders is gevormd, als hetgeen bij een andere, **overigens gelijke** ⁴⁰⁾ werkwijze wordt gebruikt. ⁴¹⁾

Deze beslissing is interessant genoeg om hier in haar geheel te worden vermeld:

De Octrooiraad, Algemeene Vergadering, enz.

Gezien de stukken enz.

O., dat de Aanvraagafdeeling bij beslissing van 20 Februari 1923 de bezwaren, welke door de opposanten S. en v. V. waren ingebracht tegen de verleening van octrooi op de aanvraag, grotendeels is voorbijgegaan om de volgende redenen:

dat de eerste opposant bij tijdig ingediend bezwaarschrift heeft verzocht het aangevraagde aanvullingsoctrooi in het geheel niet te verleenen, in hoofdzaak op grond, dat de werkwijze, waarvoor in conclusie 1 uitsluitende rechten worden gevraagd, oogenschijnlijk niet afwijkt van die volgens de hoofdoctrooiaanvraag No. 15024 Ned., terwijl ook geen uitkomst op het gebied van de nijverheid aannemelijk is, en het ter octrooieering aangeboden in conclusies 2—5 bestaat uit algemeen bekende handgrepen, welke niet voor octrooieering in aanmerking kunnen komen;

dat de tweede opposant eveneens tijdig verzocht heeft het octrooi niet te verleenen, op grond, dat de werkwijze, vermeld in conclusie 1, ten opzichte van het hoofdoctrooi voor de hand ligt en de dop, beschreven in conclusies 2—5, geen kenmerk bezit, waaraan een uitvindingsgedachte ten grondslag ligt;

dat aanvrager de uitvinding heeft verdedigd door er op te wijzen, dat gebleken is, dat bij het lasschen van draden van grootere middellijn het snijden van schroefdraad volgens de werkwijze van het hoofdoctrooi niet geheel voldeed en aanvrager toen op de gedachte is gekomen een van inwendigen schroefdraad voorziene bus met zaagsneden, welke van het eene einde tot nabij het andere einde der bus doorloopen, waardoor het meerdere draaisel kan ontwijken, te construeeren;

dat aanvrager ook de volgende conclusies nog heeft verdedigd en de onnauwkeurigheden, waarop opposant S. heeft gewezen, heeft hersteld;

dat de afdeeling derhalve thans de vraag heeft te beslissen, of de verbetering, die de aanvrager heeft gevonden ten opzichte van zijn octrooiaanvraag No. 15024 Ned., en welke belichaamd is in conclusie 1, van zoodanigen aard is, dat deze verbetering geoctrooieerd kan worden;

dat de afdeeling, zij het na aarzeling, van oordeel is, dat inderdaad hier nog van een octrooieerbare uitvinding gesproken kan worden, daar ongetwijfeld een uitkomst op het gebied van de nijverheid wordt verkregen, niet gebleken is dat de gevraagde werkwijze niet nieuw zou zijn, terwijl mede in overweging nemende, dat de werkwijze een verdere

⁴⁰⁾ Ik onderstreep.

⁴¹⁾ Jurisprudentie, uitgegeven door den Octrooiraad.

uitwerking is van de uitvinding, geoctrooieerd in het hoofdoctrooi, ook aan deze uitvoering geacht moet worden een uitvinding ten grondslag te liggen;

dat de afdeeling in de in de overige conclusies vermelde kenmerken der metalen bus geen uitvinding kan zien, met uitzondering van het in conclusie 2 genoemde kenmerk, dat de zaagsneden of sleuven van het eene einde der bus tot nabij het andere doorloopen, en derhalve geen vrijheid kan vinden de conclusies 3, 4 en 5 te verleenen;

dat het der afdeeling niet is ontgaan, dat de bescherming, die aanvrager zou verkrijgen door verleening van een octrooi, alleen met de conclusies 1 en 2 illusoir zou zijn, daar dan het voortbrengsel niet beschermd zou zijn en dit door iedereen zou kunnen vervaardigd en verkocht worden;

dat derhalve aanvrager recht heeft op een conclusie, waarin de schroefdop wordt omschreven, waarbij tevens als een mogelijke uitvoering gewag kan worden gemaakt van de zaagsneden volgens conclusie 2;

dat conclusie 1 redactioneel gewijzigd dient te worden, teneinde beter te doen uitkomen, dat het hier een verbetering betreft van het hoofdoctrooi;

dat de Aanvraagafdeeling het octrooi verleend heeft met de volgende conclusies: enz.

O., dat opposanten van deze beslissing tijdig in beroep zijn gekomen, de bezwaren in eersten aanleg aangevoerd, hebben toegelicht, terwijl de opposant S., onder verwijzing naar het hem verleend octrooi No. 5451, heeft aangetoond, dat de conclusie 2 door de Aanvraagafdeeling verleend, woordelijk van toepassing was op de bus, in voormeld octrooi beschreven;

dat de opposant van V. in het bijzonder ter bestrijding van de beslissing der Aanvraagafdeeling t.a.v. conclusie 1 heeft betoogd, dat het feit, dat een werkwijze een verdere uitwerking is van eene uitvinding, die door een hoofdoctrooi is beschermd, nimmer, ook niet „mede“, kan bijdragen tot de octrooierbaarheid van eene werkwijze, wanneer deze op zichzelf, dus onafhankelijk van het hoofdoctrooi, niet vatbaar zou zijn voor octrooi, zooals opposant t.a.v. de werkwijze volgens aanvraag had gesteld;

O., dat de **Algemeene Vergadering** met de Afdeeling van oordeel is, dat in de aanvraag een uitvinding is gelegen ten opzichte van de in het hoofdoctrooi No. 7146 beschreven werkwijze;

dat toch bij een werkwijze een uitvinding gelegen kan zijn in de keuze van de stoffen of voorwerpen, waarmede die werkwijze wordt uitgevoerd;

dat derhalve een onderscheidend kenmerk van een te octrooieeren werkwijze wel daarin kan bestaan, dat daarbij gebruik wordt gemaakt van een voorwerp, dat anders is gevormd, dan hetgeen bij een andere overigens gelijke werkwijze werd gebruikt;

dat in het feit, dat aanvrager eerst later tot de verbeterde werkwijze is gekomen, een aanwijzing is te vinden, dat de werkwijze volgens de aanvraag niet onmiddellijk voor de hand lag;

dat in verband daarmede de nieuwe verbetering, waarvoor in con-

clusie I octrooi wordt gevraagd, wel octrooieerbaar kan worden geacht;

dat de verleenng als **aanvullingsoctrooi** te recht is geschied;

dat toch het wezen van het hoofdoctrooi No. 7146 daarin bestaat, dat op de tot een puntstuk samengevoegde draadeinden een draad wordt gesneden met een voorwerp, dat er op bevestigd blijft, welke algemeene gedachte ook in deze aanvraag tot uitdrukking komt, hetzij dan dat het hulpmiddel, waarmede de draad gesneden wordt, eenigszins anders is, waardoor de werkwijze, conform art. 12 der Octrooiwet, **verbeterd** wordt;

dat de octrooieering van het toestel, zooals in conclusie 2 is omschreven, niet mogelijk is, omdat in dat toestel de uitvinding niet is belichaamd en aan opposant S. kan worden toegegeven, dat bekende toestellen aan de gegeven beschrijving voldoen;

dat in verband met het bovenstaande in titel en beschrijving enkele wijzigingen moeten worden aangebracht;

BESLUIT:

1. de beslissing van de Aanvraagafdeeling te bevestigen voor wat aangaat de door haar verleende conclusie 1 en te vernietigen voor wat aangaat conclusie 2, met dien verstande, dat conclusie 2 wordt geweigerd;

2. in de beschrijving de volgende wijzigingen aan te brengen, enz.

In het „Chemisch Weekblad” van 25 Oct. 1913, blz. 944-952, vindt men een artikel van Dr. A. J. C. de Waal, getiteld „Artikel 4 van de Octrooiwet 1910 (S. 313)”. Dit artikel is een van de weinige, die door een chemicus over dit onderwerp zijn geschreven en verdient reeds om deze reden de aandacht. Helder wordt uiteengezet, waarom octrooieering van een „stof” als zoodanig onjuist zou zijn:

„Om dus niet ieder ander dan de uitvinder (beter gezegd „ontdekker”) der nieuwe stof te weerhouden van het zoeken naar nieuwe „werkwijzen om haar te verkrijgen, kan niet worden toegelaten, dat de „eerste, die de stof bereidde, het recht, haar zoowel op de door hem „gevonden wijze, als volgens alle nog te ontdekken methoden te bereiden, voor zich opeischt.”

De Waal gaat dan na, hoe artikel 4 moet worden uitgelegd en zegt, dat de chemicus onder „stof” gewoonlijk verstaat een element of een verbinding, doch niet een mengsel. Echter behooren naar zijn meening ook mengsels onder het begrip „stof” te worden gerangschikt.

Tevens geeft De Waal de juiste beteekenis van de regeling, die in art. 4 is getroffen, n.l. dat voorkomen wordt,

„dat hij, wien het niet vrijstaat in Nederland zekere werkwijzen te „exploiteeren, buiten de grens zijn bedrijf vestigt, de daar vrijelijk ge- „fabriceerde stof invoert, en zoodoende op de aan den houder van het „Nederlandsche Octrooi verleende bescherming inbreuk maakt.”

Vervolgens behandelt De Waal in het kort de wordingsgeschiedenis van art. 4 en de commentaren van Salomonson, Van Dorp ⁴²⁾ en Moorrees. Terecht wijst De Waal (blz. 950) er verder op, dat niet de werkwijze, d.i. het samenstel van handelingen, uitsluitend beslissend is voor de octrooieerbaarheid; immers, de handelingen zelve kunnen bekend en gebruikelijk zijn. Als voorbeeld geeft schrijver een werkwijze ter bereiding van een mentholester, daarin bestaande, dat men menthol in den amino-azijnzuren ester omzet. Er wordt glycocollmenthylester gevormd, die als anaestheticum van waarde is, en minder giftig dan de di-aethyl-aminoazijnzure ester van menthol. Niet de wijze van veresteren, maar de keuze van het zuur is nieuw en voordeelig en motiveert de octrooieerbaarheid.

Omtrent niet-chemische werkwijzen vermeldt De Waal dan:

„Melkpoeder te bereiden door het water van de melk te verdampen „is eene physische bewerking. Zooveel mogelijk moet de chemie zelfs „er buiten blijven, opdat geen ontleding plaats grijpe. Een bekende „methode is: de ingedikte melk wordt op een verwarmde draaiende rol „gestreken, en na een of meer omwentelingen als melkpoeder er afge- „schaafd. Stel dat hier het produkt geoctrooieerd was. De methoden, „waarbij melk door middel van al of niet verhitte gassen in een al of „niet verhitte ruimte verstoven wordt, waren alsdan onder diezelfde „octrooibescherming gevallen en wellicht niet uitgevonden, of niet open- „baar gemaakt. Nu kunnen beide procédés zich ongehinderd naast „elkander ontwikkelen, waarvan tal van geoctrooieerde verbeteringen „hierin de bewijzen leveren.”

Deze uiteenzetting behoeft m.i. een kleine aanvulling. Indien volgens de Nederlandsche Octrooiwet octrooi verleend kon worden (en verleend was) voor het product melkpoeder, dan zou, indien de betreffende octrooibeschrijving b.v. aangaf het drogen op verwarmde walsen, het drogen door middel van verstuiving nog octrooieerbaar kunnen zijn, doch uitsluitend de **werkwijze** tot het verkrijgen van melkpoeder door middel van verstuiving. Het bezwaar zou echter zijn, dat de houder van het octrooi voor de werkwijze niets aan zijn octrooi zou hebben, indien niet art. 34, 2e lid, omtrent de verplichte licentie van toepassing zou zijn.

⁴²⁾ Chemisch Weekblad 1912, blz. 632.

In zijn „verdere gevolgtrekkingen” (blz. 950 e.v.) wijst De Waal er op, dat zich nog andere vragen kunnen voordoen. Als voorbeeld wordt genoemd:

„de quaestie of de voorwerpen, rechtstreeks en uitsluitend vervaardigd uit de met haar bereidingswijze, geöctrooieerde stof (b.v. flesschen van een nieuw soort glas gemaakt) verdienen mede beschermd te worden door het voor die stof verleende octrooi.”

De vraag dient bevestigend te worden beantwoord, al geeft de thans geldende redactie der Wet reden tot twijfel. Ik acht het echter noodzakelijk, dat de Rechter bij de beoordeeling van een dergelijke inbreuk er zich rekenschap van geve, dat niet de vorm van het voortbrengsel, maar de samenstelling van het materiaal beslissend is. Terecht merkt De Waal dan ook op:

„Het komt zelfs voor, dat eene stof niet anders bereid wordt, dan in den vorm van bepaalde gebruiksvoorwerpen, b.v. porselein, dat eerst „onder het bakken tot porselein wordt.”

Ook bij oppervlaktebewerkingen, zooals bij het praepareeren van ijzer, teneinde dit tegen roesten te beschermen, doen zich soortgelijke moeilijkheden voor. Ik meen, dat mijn voorstel als beschreven in hoofdstuk IV, de oplossing voor deze en soortgelijke moeilijkheden geeft. Hiermede meen ik van dit zeer belangrijke artikel te mogen afstappen.

Ook Resius⁴³⁾ heeft zich uitgelaten over art. 4. In zijn dissertatie, blz. 147 e.v., beschrijft hij de redenen van uitsluiting der stofoctrooien, die hij hoofdzakelijk ziet in het feit, dat chemische stoffen en elementen, òf in de natuur aanwezig zijn, òf kunnen zijn, en dat elementen slechts kunnen worden ontdekt. Sterker is het argument, dat hij op blz. 149 noemt, n.l. de reeds eerder besproken utiliteitsoverwegingen.

Het is wel juist, dat mechanische mengsels in het algemeen niet op de natuurlijke verbindingsgeschiktheid der grondstoffen berusten, al zijn er ook talrijke mengsels in de natuur aanwezig.

Resius (blz. 153) verdedigt het uitstrekken van de bescherming tot het eindproduct en weerlegt de meening van Moorrees, als zoude deze uitbreiding geen gezonden zin hebben. Vervolgens behandelt Resius art. 43, 4e lid, en het voorstel van Moorrees, het woord „nieuwe” in art. 43, 4e lid, te schrappen.

⁴³⁾ „Uitvinding, Uitvinder en Octrooi”, J. C. Th. Resius, 1913 diss.

Volgens Resius behoorde het vermoeden voor de nieuwe stoffen echter te vervallen, indien tijdens den duur van het octrooi een tweede bereidingswijze voor dezelfde stof bekend wordt. Voor deze redeneering (blz. 155) is wel iets te zeggen; aan den anderen kant dient echter te worden opgemerkt, dat het uitsluitende recht verleend wordt op grond van den stand der techniek op het tijdstip van indiening der aanvraag om octrooi. Er wordt dus een recht gecreëerd op grond van motieven, die op den indieningsdatum gelden. Dit recht kan m.i. nu niet worden beperkt door nà die indiening ontstane feiten. Ten hoogste zal de gedaagde gemakkelijker het bewijs kunnen leveren, dat hij een andere dan de geoctrooieerde werkwijze toepaste.

Inderdaad passen, zooals Resius terecht opmerkt, de woorden „of voor eene verbetering van eene zoodanige werkwijze” niet in art. 43, 4e lid. Indien een werkwijze ter bereiding van een **nieuwe** stof wordt verbeterd, is die verbeterde werkwijze er geen voor een nieuwe, doch voor een **bekende** stof. Duidelijker zou in art. 43, 4e lid moeten worden gedefinieerd, naar welk tijdstip de nieuwhed moet worden beoordeeld. Tevens behoorde in het kader der thans geldende wet de door Resius gewraakte uitdrukking te vervallen.

Dat ik overigens op een ander standpunt sta dan Resius, moge uit hoofdstuk IV gebleken zijn.

Op principieele gronden bestrijdt Mr. G. J. Salm de octrooieering van werkwijzen ter bereiding van geneesmiddelen. Onder den titel: „De Octrooiwet en het Pharmaceutisch Bedrijf” schreef hij in het „Pharmaceutisch Weekblad voor Nederland” van 8 April 1916, blz. 361 e.v., dat, indien voor een geneesmiddel als zoodanig octrooi werd verleend, dit groote moeilijkheden zou veroorzaken voor medici en apothekers. Deze moeilijkheden worden, aldus de schrijver, door de wet zelve in belangrijke mate getemperd. Nadat hij in het kort de bedoeling van het woord „stof” heeft uiteengezet, merkt hij op (blz. 363):

„Nu zullen in verreweg de meeste gevallen, waarin de bereidingswijze van een geneesmiddel werd geoctrooieerd, noch de medicus, noch de apotheker, daarvan veel hinder of nadeel ondervinden. Immers, zullen de aldus beschermde geneesmiddelen bijna steeds de specialité's zijn, de fabriekmatig bereide, van een willekeurig gekozen handelsnaam voorziene medicamenten, die als specialité's worden voorgeschreven en afgeleverd. Moeilijkheden zullen zich alleen voordoen, indien de geoctrooieerde bereidingsmethoden in de apotheek gemak-

„kelijk kunnen worden toegepast, of wel een recept wordt voorgeschreven, welks gereedmaking een beschermd bereidingsmethode nabootst „en dus verboden is.“

Ofschoon ik in het onderstaande nog nader terug kom op de beantwoording door Ir. R. van Hasselt, meen ik hier toch te moeten opmerken, dat behalve op andere gronden, deze redeneering ook onjuist is, omdat het gebruiken of in voorraad hebben van onrechtmatig in het verkeer gebrachte stoffen in de wet als inbreuk is gequalificeerd.

Salm beschouwt daarna de eischen, waaraan een octrooieerbare werkwijze heeft te voldoen en noemt behalve de nieuwigheid, het strekken tot het verkrijgen van „eenige uitkomst op het gebied van de nijverheid“. Terecht merkt Salm op, dat vooral met de resultaten der nieuwere chemische synthese voor oogen er aanleiding is, te twijfelen aan de juistheid van het oordeel, volgens hetwelk chemische stoffen alleen zouden kunnen worden „ontdekt“, en niet „uitgevonden“, al had deze meening wel wat scherper kunnen zijn geformuleerd.

Als tegenstelling geeft Salm dan de deskundige handgreep tegenover de uitvinding: de futiliteit tegenover „de uitkomst in den volen zin van het woord“.

Zoo acht Salm een werkwijze tot het bereiden van een isovaleriaanzuur praeparaat, daarin bestaande, dat men de isovalerianaten van morphine, cafeïne en cocaïne gezamenlijk oplost in een geschikt oplosmiddel, bij voorkeur gesteriliseerd water, niet octrooieerbaar, omdat de werkwijze een „futiliteit“ zou zijn.

Als tweede voorbeeld van een volgens Salm niet-octrooieerbaar procédé noemt hij een werkwijze ter bereiding van sterk klevende harspleister met gebruikmaking van mastik en benzol of een ander geschikt, vluchtig, niet prikkelend op de huid inwerkend oplosmiddel, daarin bestaande, dat de bedoelde oplossingen met geringe hoeveelheden van een vloeibaren ether van een aromatisch zuur vermengd worden, desgewenscht onder toevoeging van andere geschikte harsen, b.v. gummihars, balsemhars en derg.

Ook hier acht Salm de werkwijze („goed beschouwd trouwens wordt zelfs geen werkwijze beschreven!“ aldus Salm op blz. 368) zoo eenvoudig, dat geen octrooiverleening behoort te volgen.

Na het geven van een derde voorbeeld, concludeert Salm dan,

dat door octrooien voor dergelijke werkwijzen de gemeenschap een last aangedaan zou worden, die niet gewettigd wordt door den dienst, dien men de gemeenschap bewijst.

Ir. R. van Hasselt beantwoordde dit artikel op blz. 974—979 van hetzelfde tijdschrift en merkt op, dat de Octrooiwet 1910 geneesmiddelen niet van octrooibescherming heeft willen uitsluiten, doch volkomen op één lijn gesteld heeft met andere stoffen. Daardoor toch zal volgens Van Hasselt de lust tot uitvinden aangewakkerd worden en zodoende het aanzijn geven aan nieuwe geneesmiddelen, die anders òf niet gevonden, òf als geheim middel in den handel gebracht zouden worden.

Bij de redeneering van Salm wordt geheel over het hoofd gezien, aldus Van Hasselt, „dat het meest kenmerkende eener werkwijze het resultaat is, dat er mede bereikt wordt, in casu de verkregen stof.” Zeer juist motiveert Van Hasselt, dat de eenvoud van de werkwijze (en dit woord dan opgevat in den beperkten zin, dien Salm bezigt, n.l. de handelingen op zichzelf) nog geen aanleiding behoeft te zijn, het inventieve karakter aan een „werkwijze” (en thans gebruik ik dit woord in een bredere en juistere beteekenis) te ontzeggen.

„Beschouwen wij b.v. het geval”, aldus Van Hasselt op blz. 976, „dat de werkwijze slechts bestaat in het mengen van twee stoffen ter „verkrijging van een mengsel. Wanneer nu dit mengsel geen andere „eigenschappen heeft dan te verwachten was uit de additie der „componenten, kan zulk mengen niet als eene uitvinding beschouwd „worden. Immers, wanneer een deskundige een stof verlangt met de „additieve werking der beide bovenbedoelde componenten, weet hij, „welke stoffen hij zal te mengen hebben, om deze werking te verkrijgen. „Zoo zullen de meeste nieuwe recepten van geneesheeren geen „octrooieerbare uitvindingen zijn. Wordt daarentegen door het mengen „een niet te voorzien effect bereikt, heeft b.v. het mengsel geheel „andere eigenschappen dan men met de gewone vakkennis zou ver- „wachten, dan is de bereiding van een zoodanig mengsel wel degelijk „een octrooieerbare uitvinding, omdat dan de werkwijze voor een des- „kundige niet voor de hand gelegen heeft.”

Deze uitspraak zou m.i. nog aangevuld kunnen worden: indien iemand een eenvoudig mengsel bereidt uit stoffen, die beide bekend zijn, maar die men tot nu toe om bepaalde redenen niet heeft gemengd, dan kan ook een octrooieerbare uitvinding zijn gedaan. De bedoelde redenen kunnen b.v. geweest zijn, dat men ten onrechte een ongewenschte inwerking der samenstellende bestand-

deelen heeft gevreesd. Ontdekt nu iemand, dat deze vrees ongegrond is, en bereidt hij daarna voor het eerst dit mengsel, dan is ook een octrooieerbare uitvinding gedaan, al bezit het mengsel geen andere, dan de additieve eigenschappen. ⁴⁴⁾

Aan de hand van de door Salm verstrekte voorbeelden, bestrijdt Van Hasselt dan het betoog van den eerstgenoemde. Terecht voert hij aan, dat, zooals reeds werd aangetoond, een werkwijze o.m. gekenmerkt kan zijn, en meestal is, door het verkregen resultaat, de stof, en dat eventueele bezwaren van het octrooi onderzonden, getemperd, respectievelijk geheel opgeheven, kunnen worden door toepassing van art. 50 (exploitatie dwang), art. 34 (dwanglicentie) en art. 52 (onteigening).

In de slotconclusie merkt Van Hasselt nog op, dat het resultaat der werkwijze verrassend moet zijn. Dit is m.i. in het algemeen niet juist. Het verrassende element, zoo men dit al als eisch voor octrooieering wil stellen, kan evenzeer gelegen zijn in de keuze der grondstoffen, en zelfs in de nieuwe rangschikking of combinatie van overigens bekende onderdeelen eener werkwijze. ⁴⁵⁾

In 1921 heeft Ir. W. Moorrees een nadere studie gepubliceerd in Themis, 82 ste deel, Eerste stuk, blz. 1 e.v. Het gedeelte van blz. 19 tot blz. 30 handelt over de „niet octrooieerbare uitvinding” en meer in het bijzonder over stoffen.

Terecht merkt Moorrees op, dat stoffen ook voortbrengselen zijn en dat het geheel willekeurig is, dat onze Octrooiwet stoffen van octrooieering uitsluit. Moorrees zoekt dan een juiste definitie van het woord „stof” en wijst, evenals later Van der Schaaff er op, dat in onze taal het bedoelde woord tal van beteekenissen heeft.

Stoffen kunnen volgens Moorrees worden bereid, n.l. door chemische reactie, natuurkundige werking of langs physisch-chemischen weg, of vervaardigd, n.l. op mechanische wijze. Hier stuit men volgens mijn opvatting reeds op een moeilijkheid, omdat b.v. mengen in een mortier of kollermolen is een mechanische bewerking; zoodra er echter tevens een vloeistof aanwezig is, en oplos-

⁴⁴⁾ Anders: Drucker blz. 80 en de beslissing van den Octrooiraad van 14-5-1917 (I.E. 1917 blz. 114).

⁴⁵⁾ Zie tusschenbeschikking d.d. 17 Mrt. 1923 der Aanvraagafdeeling en beslissing van de Afdeeling van Beroep, als vermeld in „De Industrieele Eigendom” van 15 Jan. 1924 onder nummer 512/27; beide betreffende O.A. No. 21. 852 Ned.

singen, emulsies of colloïdale oplossingen worden gevormd, (denk b.v. aan den colloïdmolen volgens Plauson) heeft men een combinatie van mechanische en physische of van mechanische en colloïdchemische bewerkingen, waarmede dus aangetoond is, dat de scheiding niet zoo scherp is, als Moorrees doet voorkomen.

Ook de definitie, die Moorrees van scheikundige reacties geeft, is door de opvattingen van de laatste 10 jaren niet meer geheel juist. In het bijzonder zal de moderne chemicus en physicus de definitie voor de natuurkundige werking niet meer kunnen onderschrijven. Het spraakgebruik, aldus Moorrees, geeft geen houvast voor de beantwoording der vraag, wat een stof is, en ook de Kamerstukken vermogen hieromtrent geen licht te verspreiden.

Een voortbrengsel is volgens Moorrees geen voortbrengsel in den zin der wet, wanneer het een scheikundige reactie of natuurkundige werking uitoefent. Als nadere definitie geeft Moorrees dan:

„Wanneer derhalve een voortbrengsel niet heeft, wat men in het „Octrooirecht noemt een functie, dan is dat geen voortbrengsel in den „zin van de Octrooiwet, doch is het een stof. Daaruit volgt dan, dat „voedings-, genot- en geneesmiddelen in octrooirechtelijken zin stoffen „zijn. Daarbij is het onverschillig, of en in welken vorm zij gebonden „zijn. Kinine heeft dezelfde uitwerking, of men haar inneemt in poeder- „dan wel in bolvorm.”

Deze algemeene formuleering is m.i. bij de practische toepassing der Octrooiwet niet voldoende, zooals ik in een der voorgaande hoofdstukken nader heb uiteengezet. De beantwoording der vraag: is het voortbrengsel een „stof”, dient te geschieden voor ieder voortbrengsel afzonderlijk. Een legering, bestaande uit 98% wolfram en 2% nikkel, is ongetwijfeld een stof; toch kan octrooi verleend worden voor gloeidraden, welke gekenmerkt zijn, doordat zij bestaan uit deze legering. Kinine is een stof; doch ik kan mij voorstellen, dat octrooi verleend wordt voor kininepillen, welke een bijzonderen vorm hebben en daardoor beter door den patiënt worden opgenomen, terwijl deze vorm b.v. voor staalpillen geheel onbelangrijk is.

De slotconclusies van Moorrees mogen hier volgen:

„Stoffen in octrooirechtelijken zin zijn de ruwe en die bewerkte, „welker bestemming is het verwekken van een scheikundige of physische werking. Ze zijn gekenmerkt door de eigenschap van deelbaarheid en door hun geaardheid (samenstelling, gesteldheid).”

„Voortbrengselen in octrooirechtelijken zin zijn die bewerkte stoffen „in vasten vorm, welke bestemming is het verwekken van een werktuigelijke verrichting. Zij zijn gekenmerkt door de eigenschap van „ondeelbaarheid en door hun constructie, in engeren of ruimeren zin. „Tusschen deze beide soorten kunnen bewerkte stoffen in vasten „vorm voorkómen, omtrent welke bestemming in elk bijzonder geval „zal beslist moeten worden, of die is een scheikundige of physische „werking, dan wel een werktuigelijke verrichting. Zij zijn gekenmerkt „door de eigenschap van deelbaarheid, doch bovendien zoowel door „hun geaardheid als door hun constructie; dit laatste opgevat in engeren zin.”

Uit deze laatste volzinnen blijkt, dat ook Moorrees het geven van een algemeen geldende definitie voor onmogelijk houdt. Ter aanvulling van deze zelfcritiek, moge nog worden opgemerkt, dat de definitie van Moorrees voor stoffen ons reeds in den steek laat bij het volgende geval: iemand heeft b.v. uitgevonden een element, bestaande uit twee boven elkaar gelegen lagen vloeistoffen met verschillend soortelijk gewicht. De bestemming is hier een physische werking, n.l. het opwekken van electricischen stroom. Het element is deelbaar, zij het ook niet in alle richtingen, en is gekenmerkt door de geaardheid, samenstelling, der lagen. Toch moet dit element m.i. opgevat worden als een voortbrengsel, waarop art. 4 niet van toepassing is.

Daarmede is tevens aangetoond, dat Moorrees' definitie voor „voortbrengselen in octrooirechtelijken zin” niet voldoet. De beperking „stoffen in vasten vorm” is niet noodig, noch het verwekken van een werktuigelijke verrichting. Terecht heeft dan ook de Algemeene Vergadering in haar beslissing No. 391/27 (I. E. d.d. 15 Maart 1921, blz. 45)⁴⁶⁾ deze opvatting verworpen.

Hoewel dus de opvatting van Moorrees bij de beoordeeling van octrooi-aanvragen, mits met voorzichtigheid gehanteerd, van groot nut kan zijn, acht ik hiermede de oplossing van de moeilijkheid niet gegeven. De voorkeur verdient m.i. een wetswijziging, als besproken in hoofdstuk IV.

Een zeer belangrijke beschouwing wijdt ook Drucker aan de octrooien voor werkwijzen, (zie „Handboek voor de studie van het Nederlandsche Octrooirecht in vergelijking met het buitenlandsche recht” door Prof. Mr. W. Drucker met medewerking van Mr. J. F. Lycklama à Nijeholt, Eerste stuk, Nijhoff, 1922; blz. 68-95).

⁴⁶⁾ besproken in een der vorige hoofdstukken.

Drucker onderscheidt mengsels, elementen en verbindingen der elementen en vat de laatste twee als chemische stoffen samen. Noodzakelijk acht Drucker in de eerste plaats het uitsluiten der elementen van octrooieering. Ten aanzien van verbindingen ontkennt Drucker de juistheid van uitsluiting op grond van het feit, dat bij de bereiding van verbindingen de werkzaamheid van den mensch slechts van ondergeschikt belang zou zijn (blz. 74), een opvatting, die ook in het reeds genoemde artikel van Salm wordt verworpen.

Het uitsluiten van octrooieering der verbindingen als zoodanig, is volgens Drucker een quaestie van wetgevingspolitiek. Drucker resumeert het beginsel der Nederlandsche Wet aldus: „niet voor octrooi vatbaar is elk product, dat om zijn functie te vervullen niet gebonden is aan een vorm.”

Deze formulering, welke overeenkomt met die, welke in de reeds besproken Afdeulingsbeslissing tot uiting komt en in hoogste instantie werd vernietigd, ⁴⁷⁾ kan m.i. ook niet als voldoende worden beschouwd. Immers, onder vorm verstaat men de groepeerling der stof in drie dimensies. Nu is juist bij de kleedingstof in de door Drucker geciteerde en reeds in het vorige hoofdstuk besproken beslissing ⁴⁷⁾ niet de vorm, doch de opeenvolging van lagen in slechts één der drie dimensies, beslissend voor de functie, die de kleedingstof heeft te vervullen.

Bij de beoordeeling of een voortbrengsel is een stof en valt onder art. 4, of wel een voorwerp, heeft men, zooals ik reeds in hoofdstuk IV heb uiteen gezet, meer te letten op de uitvindingsgedachte: indien de uitvinding gezien moet worden in de samenstelling, is er in het algemeen een stof uitgevonden; is de uitvinding te zien in den vorm of de rangschikking van stoffen, respectievelijk in de toepassing van een bepaalde samenstelling in een bepaalden vorm, dan is het voortbrengsel als zoodanig octrooieerbaar. Als voorbeeld heb ik gegeven een briket: indien deze b.v. bestaat uit blokken, geperst uit koolpoeder met een toevoegsel van pek en hars, dan is een werkwijze-conclusie op haar plaats. Is de briket voorzien van op eigenaardige wijze gerangschikte gaten, waardoor b.v. de verbranding wordt bevorderd, dan is een voortbrengsel-conclusie op haar plaats.

⁴⁷⁾ I.E. No. 4 van 15 Maart 1921, blz. 45.

Een isoleerend materiaal, bestaande uit opeenvolgende lagen infusoriënaarde, koolpoeder en asbest, is een voorwerp, al zijn de kenmerken der lagen ook die der stoffen. Een electriche gloei-draad, die op bepaalde wijze is gesimaliseerd, is een voorwerp. Bestaat de uitvinding in de nieuwe samenstelling, n.l. wolfram met één procent nikkel, dan is een octrooi voor een werkwijze te verleenen, al kan ook in dit geval een conclusie, gericht op het voortbrengsel, op haar plaats zijn.

Onjuist is derhalve de algemeene omschrijving van Drucker, die ik boven aanhaalde, alsmede de passage op blz. 77. D.t.p. leest men:

„een weefsel, een op kunstmatige wijze vervaardigd leer, een draad „van bijzondere samenstelling, zal ook als stof in den zin der wet moeten worden aangemerkt, al laat ook de vorm, waarin deze producten „hun functie verrichten, zich niet willekeurig in alle richtingen wijzigen.”

In het algemeen zijn weefsels, leer en draden als stoffen op te vatten, doch, zooals hierboven reeds werd betoogd, hangt het mede af van de omstandigheden, waarin de uitvinding moet worden gezien, of iets als „stof” of als „voortbrengsel” in den zin van voorwerp moet worden opgevat.

„Critische beschouwingen betreffende de wettelijke bepalingen tot bescherming van den Industrieelen Eigendom meer in het bijzonder in Nederland” Ir. M. L. van der Schaaff, Leiden, 1924, diss.

In dit belangrijke werk wordt het onderwerp, dat ik tot doel van mijn studie heb gekozen, eveneens behandeld. Ik meen ook aan dit recente werk, dat verscheen toen mijn studie reeds grootendeels beëindigd was, een enkel woord te moeten wijden. Op blz. 25 en 26 zegt Van der Schaaff o.m.

„Art. 43, al. 4. . . . toch bepaalt, dat wanneer een nieuwe stof (waarvoor dus slechts één geöctrooieerde bereidingswijze bekend is) door „anderen dan de octrooihouder op de markt gebracht wordt, vermoed „wordt dat die stof volgens de geöctrooieerde werkwijze bereid is. Het „beginsel van dit praesumptio juris is ontleend aan de Deutsche Patent- „wet van 1891, Art. 35, al. 2. . . .

„Zeer terecht is in dit speciale geval, de bewijslast den gedaagde „opgelegd, omdat anders het bewijs wellicht nooit te leveren zou zijn, en „dus de waarde van het octrooi zeer gering geacht zou moeten worden.”

In de eerste plaats is het onjuist, dat de bewijslast den gedaagde is opgelegd: immers, gedaagde behoeft, zooals in de wet te lezen is, „het tegendeel” slechts **aannemelijk** te maken. Maar bovendien

vraag ik mij af: indien Van der Schaaff het bewijs voor eischer, in casu houder van een octrooi ter bereiding eener **nieuwe** stof, wellicht nooit te leveren acht, hoe staat dan de houder van een octrooi ter bereiding van een **bekende** stof er voor? In hoofdstuk IV heb ik dit punt nader besproken, zoodat ik er h.t.p. niet op behoef terug te komen.

Van der Schaaff betoogt verder op blz. 33, dat zonder octrooiwet het gevaar voor monopolie door geheimhouding in veel sterkere mate bestaat, dan indien door een octrooiwet uitsluitende rechten worden verleend, die door anderen ten onrechte als monopolie worden verworpen. Deze redeneering is in de meeste gevallen onjuist. Nieuwe machines en gebruiksvoorwerpen zullen zeer zeker binnen korten tijd, nadat de uitvinder met de exploitatie aanvangt, bekend worden, en zelfs voor uitvindingen van werkwijzen geldt de regel van Van der Schaaff niet altijd, zooals ik aan de hand van een voorbeeld in hoofdstuk IV heb bewezen. Gaat de uitvinder niet tot exploitatie over, dan bestaat inderdaad de mogelijkheid, dat de uitvinding voor de gemeenschap verloren gaat, en in zooverre ben ik het met Van der Schaaf eens, dat een goede regeling van het Octrooirecht in het belang is van de geheele maatschappij.

In hoofdstuk VIII (blz. 66-95) behandelt de schrijver „het octrooirechtelijk begrip der stof” en deze beschouwingen dienen thans aan een nadere bespreking te worden onderworpen. Van der Schaaff doet een poging, het stofbegrip nader te omschrijven in verband met den tegenstrijdigen indruk, dien verschillende uitspraken van den Octrooiraad maken. In de eerste plaats citeert schrijver de ook door mij besproken beslissing inzake O.A. No. 10784 (I.E. 1921, blz. 45), waarbij de Afdeulingsbeslissing werd vernietigd. In de tweede plaats stelt hij de beslissingen d.d. 24 Januari 1923 en 31 Januari 1923 tegenover elkaar, en concludeert hieruit, dat het stofbegrip veel onzekerheid geeft. De conclusie wordt echter door de teksten dezer beslissingen niet gewettigd.

Daarna bespreekt schrijver de wordingsgeschiedenis van art. 4, waarover ik in een der voorgaande hoofdstukken reeds uitvoerig heb gesproken. Ook de meening van Drucker wordt aangehaald. Als voortbrengselen, niet stoffen, noemt Van der Schaaff dan: een weefsel met changeant-effect, schuim-caoutchouc, gemagnetiseerd ijzer in staafvorm, gedeeltelijk geharde stalen voorwerpen.

„Het verschil tusschen stof en voortbrengsel ligt hierin, dat bij de „eerste steeds vier kenmerken gelijktijdig optreden, n.l. afwezigheid „van kunstmatigen vorm, afwezigheid van innerlijke kunstmatige structuur, afwezigheid van kunstmatig verwekte anisotropie, aanwezigheid „van homogeniteit (gaande tot de grens die de technische hulpmiddelen „geven); terwijl het voortbrengsel in één of meer dier punten afwijkt.”

In de eerste plaats acht ik deze definitie minder gelukkig door het groote aantal negatieve kenmerken. Bovendien worden zoo een aantal „stoffen” onder voorwerpen (Van der Schaaff zegt minder juist „voortbrengselen”) gerangschikt, die daaronder naar haar aard niet behooren. Tenslotte — en dit is het ernstigste bezwaar tegen de definitie van Van der Schaaff — wordt uit het oog verloren, dat hetzelfde product dan als „voortbrengsel” in den zin van voorwerp en dan weer als „stof” zal zijn te beschouwen. Indien een nieuw soort „caoutchouc-mousse” met betere eigenschappen wordt uitgevonden door aan het uitgangproduct, b.v. een stof A toe te voegen, doch waarbij een zelfde cel-structuur wordt verkregen, bestaat de uitvinding in de samenstelling en niet in de structuur, die reeds bekend was. In dit geval is een werkwijze-conclusie op haar plaats, terwijl toch één of meer der negatieve kenmerken ontbreken.

Ook de herhaalde inlassching van het woord „kunstmatig”, welke Van der Schaaff noodig acht als tegenstelling met een eventueel door de natuur verwekten vorm of structuur, bewijst de zwakte der definitie. Immers, er kunnen „stoffen” worden bereid, die door een voorafgaande behandeling een „kunstmatige structuur” bezitten, terwijl toch de uitvinding gelegen is in de samenstelling, waardoor het product der werkwijze is een stof.

Tot welke consequenties de definitie van Van der Schaaff aanleiding zou geven, volgt ook uit zijn voorbeelden.

„Zoo zal ook de diamant-octaëder, gelijk de natuur die levert”, aldus Van der Schaaff, „als stof beschouwd moeten worden,

„doch de tot briljant verslepen diamant als voortbrengsel. De in de „natuur gevonden magneetijzersteen blijft volgens de definitie een stof, „een kunstmagneet wordt een voortbrengsel.”

Volgens mijn opvatting is zoowel de in de natuur voorkomende diamant-octaëder als de magneet-ijzersteen in sommige gevallen als (niet-octrooieerbaar) voorwerp te beschouwen, terwijl de magneet, al naar gelang het nieuwe en inventieve in den vorm, dan

wel in de samenstelling is gelegen, beschouwd kan worden als „voortbrengsel” (voorwerp) of als „stof”.

Hoofdzaak voor octrooiverleening is echter de beantwoording der vraag: „Is de samenstelling de uitvinding?”, waarna de vraag onder de oogen moet worden gezien, of deze samenstelling alleen een uitvinding is, mits gebonden aan een bepaalden nader in de aanvraag beschreven vorm.

Als voorbeeld neem ik weer de octrooi-aanvraag No. 17739 Ned. De uitvinding bestaat hier in de samenstelling der stof, die als gloeidraad moet worden gebezigd. Deze gloeidraad kan rond of plat, gestrekt of gepsiraliseerd zijn. De vorm is derhalve niet in de eerste plaats kenmerkend, doch de samenstelling, gekoppeld aan een vrij willekeurigen vorm.

Dat de definitie van Van der Schaaff in de practijk niet afdoende zal blijken, volgt uit het volgende voorbeeld: Stel iemand vindt een nieuwe stof, welke slechts in kristalvorm is te verkrijgen, b.v. met de thans ten dienste staande middelen niet gesmolten kan worden, doch evenals diamant in een bepaalde kristalstructuur te breken is. Deze stof ontstaat b.v. door inwerking van a deelen eener stof A en b deelen eener stof B. De stof heeft dan een „kunstmatigen uiterlijken vorm” en voldoet niet aan de definitie van stof, die Van der Schaaff geeft. Indien nu deze stof onderwerp eener octrooiaanvraag uitmaakt, behoort m.i. toch een werkwijze-conclusie te worden verleend.

Volgens de definitie van Van der Schaaff zouden b.v. briketten, bouillonblokjes, bisquits en dergelijke altijd als „voortbrengsels” moeten worden opgevat. Volgens mijn opvatting, die uit de vorige hoofdstukken nader gebleken is, kunnen deze artikelen zoowel „voorwerp” als „stof” zijn. Naar omstandigheden zal de Octrooi-raad dan ook een octrooi voor een voorwerp of voor een werkwijze hebben te verleen.

Briketten, die toch ook door een bepaalden vorm zijn gekenmerkt, zijn stoffen, indien de samenstelling het onderwerp der uitvinding is, en de vorm overigens bijzaak, ook al zou het product als los poeder minder bruikbaar wezen. Daarentegen zijn de briketten als „voorwerpen” te octrooieeren, indien de uitvinding in den bijzonderen vorm moet worden gezien, of indien de samenstelling slechts van waarde is voor het gebriketteerde product.

Bouillonblokjes, die een bijzondere samenstelling hebben en zoowel in tablet- als blokvorm kunnen worden toegepast, zijn stoffen. Is een speciale vorm, b.v. die van een dubbelen kegel, het onderwerp der uitvinding, dan is een „voortbrengsel”-conclusie op haar plaats. Hetzelfde geldt, indien wel is waar de samenstelling het hoofdkenmerk der uitvinding is, doch deze samenstelling alleen van waarde is, respectievelijk bedoeld is voor de in een bepaalden vorm gebrachte stof.

Zooals uit het bovenstaande blijkt, kan ik de door Van der Schaaff gegeven definitie niet aanvaarden, zelfs indien men zijn definitie uitsluitend voor art. 4 der Octrooiwet zou willen toepassen. Zij is m.i. te veel in strijd met de gangbare definities, en voert, zooals ik reeds opmerkte, tot onhoudbare consequenties. Dit blijkt ook duidelijk uit hetgeen Van der Schaaff op blz. 78 vermeldt:

„Te dien opzichte („n.l. chemische stoffen en mengsels daarvan”) „zie ik analogie tusschen de structuur voor een mechanisch geheel en „de mengverhouding (samenstelling) voor een mengsel. Evenzeer als „m.i. een effectvolle bijzondere structuur moet kunnen leiden tot een „octrooieerbaar product, evenzeer zou ook een mengsel met bijzonder „(combinatie-) effect vatbaar moeten zijn voor octrooi. In Duitschland „is dit ook het geval. De Nederlandsche Octrooiraad beschouwt echter „alle mengsels als stoffen, hetgeen m.i. onjuist is, en weigert octrooi „voor hen.”

Hier blijkt wel duidelijk uit, dat de definitie van Van der Schaaff niet houdbaar is. De schrijver geeft zelf toe, dat hij slechts „analogie” ziet tusschen de samenstelling van een mengsel en de structuur van een mechanisch geheel. Maar analogie is nog geen overeenstemming, zoodat hiermede de onjuistheid der definitie reeds is bewezen. Maar, afgezien hiervan, kan Van der Schaaff volhouden, dat bij een mengsel de kunstmatige uiterlijke vorm aanwezig is? En de innerlijke kunstmatige structuur?

Trouwens, wat zijn mengsels? Zijn dat alleen vaste stoffen, of vallen ook weeke mengsels en vloeistoffen onder dit begrip? Indien een mengsel octrooieerbaar is, waarom dan ook niet onzuivere chemische stoffen, die dan ook mengsels zijn? Volgens Van der Schaaff zou een mengsel van b.v. 40 % alcohol en 60 % water octrooieerbaar kunnen zijn; doch zuivere alcohol niet. Is nu een mengsel van 99 % alcohol en 1 % water wel octrooieerbaar?

Practisch is het niet octrooieerbaar zijn van mengsels geen na-

deel voor den uitvinder; want, zooals reeds eerder werd opgemerkt, komt een goed geredigeerd octrooi voor de bereiding van een mengsel overeen met een octrooi voor het mengsel zelf, doch laat toe, dat een niet in het octrooi beschreven werkwijze ter bereiding van hetzelfde mengsel nog onderwerp van een nieuwe uitvinding kan uitmaken. In het algemeen echter is de samenstelling van het mengsel hoofdzaak voor de beoordeeling der uitvinding, zoodat men meestal een zeer breede werkwijze-conclusie verkrijgt, die practisch overeenkomt met hetgeen Van der Schaaff wil bereiken.

Ik merk echter nog op, dat het begrip „mengsel” niet geheel vaststaat. Er zijn sommige mengsels, die zeer dicht tot „stoffen” in den zin van chemische verbindingen naderen, b.v. bepaalde eutectische mengsels, waarbij enkele reeds als verbindingen worden opgevat. In Duitschland verleent men wel octrooi voor mengsels, omdat daar alleen uitgesloten zijn de stoffen, welke langs chemischen weg zijn bereid. Ook daar te lande zal men dus nu en dan den knoop moeten doorhakken, de uitdrukking „langs chemischen weg” nader definieeren en deze definities van tijd tot tijd moeten herzien. Deze moeilijkheden heeft men h.t.l. min of meer voorzien en art. 4 in afwijking van de Deutsche wetsbepaling geredigeerd.

Ten onrechte verwijt Van der Schaaff den Octrooiraad het weigeren van stofoctrooien, als niet steunende op de wet. De wordingsgeschiedenis der wet is op dit punt vrij duidelijk, al was het antwoord van Minister Talma op de betreffende vraag van Dr. Bos dit niet.

Van der Schaaff wijst verder op het z.i. onlogische element, dat opgesloten zou liggen in het octrooieeren van een **werkwijze** ter bereiding van buskruit, en acht het wenschelijk, dat in een dergelijk geval octrooi zou worden verleend voor het buskruit zelve, n.l. het mengsel van x deelen salpeter, y deelen zwavel en z deelen koolstof. Hij zegt dan (blz. 79):

„De beteekenis van de uitvinding ligt toch niet in de handeling van „het mengen, de werkwijze, doch in de eigenaardige samenstelling van „het eindproduct, een mengsel met combinatie-effect.”

Hier verwacht Van der Schaaff de „uitvinding” met de „formuleering van het uitsluitende recht”. De uitvinding bestaat inderdaad in de gedachte, een stof te verkrijgen met de explosieve eigenschappen. Bij het bepalen van de afbakening der rechten moet

men echter o.a. met praktische overwegingen rekening houden. Nogmaals: waar is de kunstmatige uiterlijke vorm, de innerlijke kunstmatige structuur, die volgens de definitie van Van der Schaaff alleen bij stoffen afwezig moet zijn? En ten slotte: is de bescherming door het door Van der Schaaff voorgestane stofoctrooi, want daarop komt het feitelijk neer, zooveel effectiever?

Ik geloof niet, dat Van der Schaaff bij het kiezen van zijn voorbeeld (buskruit) gelukkig is geweest. Dit is nu juist een typisch geval van een mengsel, dat zoo breed mogelijk is te beschermen, in overeenstemming met art. 4. Het vinden van een nieuwe werkwijze is juist in dit, en dergelijke gevallen, uitgesloten. Zoo het gelukken zou een anderen weg te vinden voor de bereiding van het buskruit, behalve het mengen, dan zou inderdaad een uitvinding zijn gedaan, die in de hoogste mate verrassend zou zijn te noemen. Waaruit dus onmiddellijk volgt, dat deze uitvinding octrooieerbaar is en dat het een buitengewoon groote onbillijkheid zou zijn, indien deze uitvinder geen bescherming meer zou kunnen genieten.

Het zou mij te ver voeren, in te gaan op alle argumenten, die Van der Schaaff voor het octrooieeren van stoffen, en van mengsels in het bijzonder, aanvoert. De Memorie van Toelichting en ook het door Van der Schaaff uit Stuber⁴⁸⁾ geciteerde (doch niet veroordeelde) voorbeeld, bewijzen de juistheid der thans geldende regeling, wat dit punt betreft.

Van der Schaaff komt dan met een vrij gecompliceerde licentie-regeling, welke het noodzakelijk maakt, acht verschillende gevallen te onderscheiden, naarmate de uitgangsmaterialen, de handelingen en het eindproduct nieuw zijn of bekend. Ook Van der Schaaff deinst blijkbaar voor de consequenties van zijn stelsel terug, hetgeen o.m. uit het vermelde op blz. 92 regel 23-30 en blz. 93 regel 23-26 kan blijken.

De redeneering van Van der Schaaff is, kort samengevat, onjuist:

1e. omdat hij als werkwijze alleen beschouwt de handelingen op zich zelf;

2e. omdat hij „uitvinding” verwart met de afbakening van het te verleenen uitsluitende recht.

Hoewel ook nog andere uitspraken van Van der Schaaff m.i. een bespreking alleszins waard zijn, ga ik daar niet verder op in,

⁴⁸⁾ Die Patentierbarkeit chemischer Erfindungen, 1907.

omdat zij vallen buiten het onderwerp dezer studie. Ik volsta met er op te wijzen, dat vooral de hoofdstrekking van zijn studie geheel juist is. Zeer zeker ware het te wenschen, indien bij latere wetsherzieningen het geheele gebied van den industrielen en intellectueelen eigendom gezamenlijk werd geregeld, zoodat Auteurswet en Octrooiwet, Merkenwet en de nog te verwachten Wet op Gebruiksmodellen elkaar aanvullen, en niet, zooals thans met de eerste twee wetten het geval is, gedeeltelijk eenzelfde terrein bestrijken.

HOOFDSTUK VI.

Samenvatting en gevolgtrekking.

---

1. Uit de bestudeering van de vóór de 19e eeuw verleende octrooien blijkt, dat men reeds vóór het tot stand komen eener Octrooiwet bij het verleenen van octrooien voor werkwijzen en stoffen, het uitsluitende recht bedoelde uit te strekken tot de stoffen, die volgens de geoctrooieerde werkwijze zijn bereid.

2. De Wet van 1817 sluit door haar nauwe bewoordingen het octrooieeren van werkwijzen feitelijk ⁴⁹⁾ uit. Door het Koninklijk Besluit No. 39 van 26 September 1850 werd het Reglement voor Oost- en West-Indië echter dusdanig gewijzigd, dat werkwijzen zeer zeker voor octrooieering in aanmerking kwamen.

3. Eenige opvattingen uit de 19e eeuw worden aangehaald en nader besproken, terwijl een litteratuur-overzicht wordt verstrekt.

4. Aan de hand van de Kamerstukken wordt de wordings-geschiedenis van artt. 4 en 43, 4e lid nagegaan, de thans geldende regeling becristiseerd en onvoldoende geoordeeld. Wijzigingen in deze artikelen worden wenschelijk geacht en toegelicht. De mogelijkheid wordt aanwezig geacht, door deze wijzigingen de ongunstige positie van houders van octrooien voor „werkwijzen” te verbeteren.

Eenige beslissingen van den Octrooiraad worden besproken, en het nut eener definitie van het woord „stof” beschouwd, in verband met de voorgestelde wijzigingen.

---

⁴⁹⁾ Dat men toch octrooien voor werkwijzen heeft verleend, blijkt o.m. uit het Octrooi van Aartsinck & Comp. en Blanckenay te Delft, betreffende „een nieuwe manier om loog te bereiden, ten gebruike der zeepziederijen”, op 17 Juni 1817 verleend voor tien jaren. Andere dergelijke octrooien vindt men vermeld in het register van de jaren 1817 e.v., hetwelk in de bibliotheek van den Octrooiraad wordt bewaard.

5. De nieuwere litteratuur, voorzoover deze betrekking heeft op het onderwerp dezer studie, wordt besproken, alsmede een litteratuuroverzicht gegeven.

De strekking van mijn studie kan als volgt worden samengevat:

6. Zooals reeds uit de Kamerstukken en de oude litteratuur is gebleken, staan de houders van octrooien voor werkwijzen ten achter bij die van octrooien voor „voortbrengsels” in den zin van voorwerpen. Sommigen achten deze achterstelling gerechtvaardigd (zie o.m. „Kamerstukken” en E. S. Busmann); anderen verdedigen het octrooieeren van werkwijzen. De achterstelling, als boven bedoeld, schijnt, volgens sommigen, niet te voorkomen, blijkens de „Kamerstukken” en tot op zekere hoogte Moorrees; anderen, waaronder schrijver dezes en Van der Schaaff, achten dit onbillijk en geven middelen tot verbetering. Waar Van der Schaaff daartoe in hoofdzaak door een eigenaardige definitie van het woord „stof” wenscht te komen (zie ook de definities van Moorrees), acht schrijver dezes (en ook De Waal, voorzoover betreft de uit stoffen verkregen voorwerpen) een wetswijziging noodig.

7. Het doel van deze studie is, de toepassing van de Octrooiwet voor de chemische industrie te bevorderen, en tot nadere studie van het vraagstuk aan te sporen. Stilzwijgend wordt hierbij aangenomen, dat een goede bescherming van den uitvinder tenslotte aan het algemeen belang ten goede komt. (Zie „Kamerstukken”, Van der Schaaff en Van Hasselt.)

8. De litteraturopgave moge het belangstellenden vergemakkelijken, deze studie ook in andere richtingen uit te breiden. Volledigheid is betracht, doch waarschijnlijk niet bereikt, waar in tijdschriften en dagbladen nog wel artikelen zullen zijn verschenen, die aan mijn aandacht zijn ontsnapt.

9. Na het schrijven van het bovenstaande werd de vraag nog besproken, of door de studie van Van der Schaaff en de onderhavige niet gebleken was, dat een practische en bruikbare regeling van het octrooirecht bij de Wet uiterst moeilijk, misschien zelfs onmogelijk was. Ik meen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden, en geef in weerwil van de inderdaad bestaande moeilijk-

heden eener wettelijke regeling, daaraan toch de voorkeur boven een gemakkelijk te wijzigen regeling door Algemeenen Maatregel van Bestuur.

10. Bij een juiste formuleering van art. 4 en 43, 4e lid, waarvoor ik een ontwerp heb gegeven, zullen ook in de toekomst weinig wijzigingen noodig blijken. Dat de thans geldende bepalingen niet juist zijn te achten, in weerwil van de zorgvuldige voorbereiding der Octrooiwet, is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat gedurende de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer de uitdrukking „langs chemischen weg” in art. 4 werd geschrapt, zonder dat men een duidelijk beeld had van de consequenties. Bovendien mist men in de Nederlandsche wet een bepaling van de strekking der Duitsche Wet, § 4, waarvan de tweede zin luidt:

„Ist das Patent für ein Verfahren erteilt, so erstreckt sich die Wirkung „auch auf die durch das Verfahren unmittelbar hergestellten Erzeugnisse.”

Art. 4 van de Nederlandsche Wet kent iets dergelijks voor „stoffen”, maar het Duitsche woord „Erzeugnisse” heeft een veel bredere strekking, zoodat b.v. een Duitsch octrooi voor een werkwijze ter vervaardiging van een voorwerp, zich zeker ook uitstrekt tot die voorwerpen zelve, al zijn zij niet „bereid” in den engen zin van het woord. Een uitspraak, als van de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht (zie hoofdstuk IV, afd. 4) is in Duitschland dan ook niet te verwachten.

AANHANGSEL BIJ HOOFDSTUK III.

OUDE LITTERATUUR (TOT 1909).

- De la Bassecour Caan.** „Handleiding tot de kennis van het Administratief Regt in Nederland”, 1e gedeelte, 2e druk, blz. 216 e.v.
- E. Star Busmann.** „Octrooien van Uitvinding”, Groningen 1867, diss.
- J. Fresemann Viëtor.** „Eene bijdrage tot het leerstuk van den intellectueelen eigendom”, 1868, diss.
- W. G. Schimmel.** „Uitvindingen en Octrooien”, Amstredam 1886.
- W. J. v. Overbeek de Meyer.** „Eenige opmerkingen over Octrooien en Octrooiwetten”, Utrecht 1891, diss.
- C. D. Salomonson.** „Nederland's houding ten opzichte van het internationale recht op de octrooien van uitvindingen”, Amsterdam, 1898, diss.
„Wetgevingen en andere officieele stukken betreffende de octrooyen enz.”, 2e druk 1867, 's-Gravenhage, Gebrs. Belinfante.
- A. J. B. Stoffels.** „De Wetgeving op de octrooyen”, Leiden en Amsterdam, 1851.
- J. van Delden.** Dissertatio de privilegiis etc.
- Rotterd. Crt.** van 24 November 1855, No. 325.
Adres a.d. Koning van de „Vereeniging ter bevordering van Fabrieks- en Handwerksnijverheid in Nederland”, 8 Aug. 1855.
- J. Heemskerck.** Voordrachten bij de Afdeeling Amsterdam van Felix Meritis over „den eigendom van voortbrengselen van den geest en in het bijzonder over octrooyen van uitvinding”, 1856.
- „**De Volksvlijt**”. (Tijdschr.) 1854, blz. 357, 362, 543; 1855, blz. 15, 43; 1859, blz. 95; 1861, blz. 274; 1864, blz. 344.
- De Boer en Six.** Handboek voor plaatselijke Besturen, Dl. I, blz. 259.

Tijdschrift voor Staathuishoudkunde, Dl. I, 3e druk, Dl. XI, blz. 347.

W. Sassen. „Iets over de octrooyen van uitvinding, van verbetering en van invoer enz.” Themis 1856, blz. 140 e.v.

X. Beschouwingen over het wenschelijke der daarstelling eener algemeen werkende wet ter verzekering van het regt op uitvindingen en verbeteringen. Deventer, 1861.

A. F. de Savornin Lohman. Themis 1862, blz. 213-278.

D. Léon. „Regtspraak van den Hoogen Raad der Nederlanden”. Dl. I, blz. 157-158.

„Tijdschrift ter bevordering van Nijverheid”, 2e reeks, Dl. II, St. 5 en 6, blz. 286 en Dl. XVII, p. 282-293, 1854.

Regtsgeleerde Advijzen, IIIe verzameling, blz. 178-181.

Bijblad tot den „Economist”, Jaargang 1861, 2e aflevering.

„Economist”, 14e jaargang, Jan. 1865, 1890, blz. 389.

„De Nederl. Industrieel”. Jaargang 1863, No. 42 en 43.

Idem. Jaargang 1864, No. 45.

A. Huet (lezing). 37ste Alg. Verg. der „Vereeniging tot bevordering van Fabrieks- en Handwerksnijverheid in Nederland”, 's-Gravenhage 6 en 7 Aug. 1888, zie verslag dier vergadering, blz. 85 e.v.

Handelingen Staten Generaal. 1892-'93, blz. 169; 1868-1869, blz. 1457-1481.

Proeve van een Ontwerp-wet . . . . enz. Amsterdam 1889 (uitg. Metzler en Basting).

F. G. Waller. Jaarverslag 1894-'95, blz. 47 v. d. „Nederl. Ver v. Werktuig- en Scheepsbouwkundigen”.

J. Th. Mouton. „Jaarverslag Sept. 1889, blz. 81 e.v. der Vereeniging tot bevordering van Fabrieks- en Handwerksnijverheid”, Utrecht.

Idem. „Vragen des Tijds”, April 1890.

E. Star Busmann. „Is wederinvoering eener wet op octrooien van uitvinding in Nederland wenschelijk?” Rechtsgel. Mag. 1893, blz. 284.

L. G. Castens. Bescherming van uitvindingen van syndicaatswege. Proeve eener regeling. Bijblad van het Archief v. d. Java-suikerindustrie, 26 October 1908.

DE INGENIEUR (1905 TOT EINDE 1909).

- A. Elberts Doyer.** VIIIste Congres van de Internationale Vereeniging tot Bescherming van den Industrieelen Eigendom te Luik, 1905, blz. 688.
- A. Elberts Doyer.** „Octrooiwet”, 1905, blz. 755.
- A. Elberts Doyer.** „Xde Congres van de Internationale Vereeniging tot Bescherming van den Industrieelen Eigendom te Dusseldorf”, 1907, blz. 710.
- A. Elberts Doyer.** „Nieuwe Engelsche Octrooiwet”, 1908, blz. 114.
- H. J. Kooy.** „Octrooirecht”, 1908, blz. 511.
- A. E. Doyer.** „Ontwerp van wet op de octrooien op de jaarvergadering der „Maatschappij van Nijverheid””, 1909, blz. 556.

TIJDSCHRIFT DER MAATSCHAPPIJ VOOR NIJVERHEID.

- „Octrooiwet” (brief v. h. Bestuur a. d. Departementen), 1909, blz. 1.
- X.** „Octrooiwetgeving”, 1909, blz. 161.
- G. Barger.** „Octrooiwetgeving”, 1909, blz. 230.
- Mr. C. D. Salomonson.** „Octrooiwet” (lezing), 1909, blz. 273.
- G. H. E. Bergsma.** „Octrooiwet”, 1909, blz. 323.
„Octrooiwetgeving” (verslag vergadering), 1909, blz. 402, 421.
- G. H. E. Bergsma.** „Octrooiwet” (verslag vergadering), 1909, 445.

AANHANGSEL BIJ HOOFDSTUK V.

LITTERATUUROVERZICHT (NA 1909).

Boeken en Brochures.

1910. **C. D. Salomonson.** Handleiding bij het gebruik van de Nederlandsche Octrooiwet (met supplement).
1910. **C. A. Vaillant.** De Octrooiwet.

1911. **C. L. van Balen.** De Octrooiwet, verklaard en toegelicht aan de hand van de debatten der Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal. Met „Practische Wegwijzer”.
1912. **W. Moorrees.** Het Octrooirecht. 3 dln.
1912. **F. J. M. Bartels.** Het Octrooi, handleiding voor den uitvinder.
1913. **J. C. Th. Resius.** Uitvinding, uitvinder en octrooi volgens de Octrooiwet 1910, diss.
1916. **A. B. C. Triebels.** Rechtskarakter van het Octrooi en ontwikkeling van het Octrooirecht, diss.
1919. **W. P. Smit.** Nijverheid, Technisch onderwijs en Octrooiraad, Inaugurale Rede, Delft.
1922. **W. Wessel.** Iets over uitvindingen en octrooien in verband met de Nederlandsche Octrooiwet.
1922. **S. van Hoogstraten.** Techniek, uitvinding en octrooi.
1922. **W. H. Drucker en J. F. Lycklama à Nijholt.** Handboek voor de studie van het Nederlandsche Octrooirecht.
1924. **M. L. v. d. Schaaff.** Critische beschouwingen betreffende de wettelijke bepalingen van den Industrieelen Eigendom, meer in het bijzonder in Nederland, diss.

Tijdschriften en Dagbladen.

Het eenige tijdschrift in Nederland, gewijd aan octrooien en merken is het „Octrooi- en Merkenblad” te 's-Gravenhage.

WEEKBLAD VOOR HET RECHT.

- No. 9367 (1912). **J. Woltman.** „Tractaat of Wet”.
- No. 9847 (1915). Uitspraak Gerechtshof; Amsterdam, inzake strafactie tegen X.
- No. 10087 (1917). Uitspraak Arr. Rechtbank, 's-Gravenhage, inzake „Billiton” contra Rueb.
- No. 10218 (1918). Uitspraak Kantongerecht 's-Gravenhage, inzake Gramser contra Nell.
- No. 10412 (1919). Uitspraak Gerechtshof 's-Gravenhage, inzake „Billiton” contra „Ned. Smelterij”.
- No. 10761 (1921). Uitspraak Arr. Rechtbank 's-Gravenhage inzake Ferman en v. Ketel contra „Declora”.
- No. 10885 (1922). Uitspraak Arr. Rechtbank Utrecht, inzake Gebrs. v. Schaik contra Dubbeldam.

- No. 10918 (1922). Uitspraak Gerechtshof, 's-Gravenhage, inzake Coster & Reussen contra Nootenboom.
 No. 11073 (1922). Uitspraak Hooge Raad 's-Gravenhage, inzake Coster & Reussen contra Nootenboom.
 No. 11124 (1923). Uitspraak Arr. Rechtbank, Utrecht, inzake Den Boer contra Schouten en Schouten.

THEMIS.

- J. F. Breukelman.** „De tractaten over den Industrielen Eigendom”, 1913, blz. 101 e.v.
G. J. van Brakel. „Beschouwingen over het Nederl. Octrooirecht”, 1920, blz. 259 en 381; 1922, blz. 125-244.
W. Morrees. „Octrooien” 1921, blz. 1 e.v.
F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke. „De Nederl. Wetgeving in verband met de Internationale bescherming van den Industrielen Eigendom”, 1923, blz. 335.

RECHTSGELEERD MAGAZIJN.

- E. Fokker.** „Onteigening van Octrooien” 1911, blz. 449.
Delta. „Het begrip nieuweheid in de Octrooiwet”, 1914, blz. 503.
W. H. D(rucker). „Opmerking aangaande de voorgestelde wijziging van de Octrooiwet”, 1919, blz. 474.
D. „Merkwaardige uitvindingen”, 1920, blz. 395.
G. J. van Brakel. „Een vraag van octrooirechtelijk procesrecht.” 1920, blz. 479.
J. B. Breukelman. „Beveiliging en herstel van door den wereldoorlog in de knel geraakte industrieele eigendomsrechten”, 1921, blz. 225.
D. „Wijziging van de Octrooiwet; positie van den Octrooiraad”, 1921, blz. 288.
K. H. Corporaal. „Eenige opmerkingen over toepasselijkheid van art. 6 der Octrooiwet”, 1921, blz. 297.
Idem. „De herziening van de Octrooiwet”, 1921, blz. 328.
B. H. D. Hermersdorff. „Wetenschappelijke Eigendom”, 1923, blz. 411.

WEEKBLAD VOOR PRIVAATRECHT, NOTARISAMBT
EN REGISTRATIE.

E. M. Meyers. „Een nieuwe roerende zaak door wetsbepaling”,
2193, 2194 en 2197.

W. S. R. „Art. 38 der Octrooiwet”, No. 2762 (1922).

OECONOM. EN STATISTISCHE BERICHTEN.

K. H. Corporaal. „Wanneer treedt Nederland toe?”, 1920, No. 243.

Idem. „Het arrangement van Bern”, 1920, No. 254.

W. H. Drucker. „Wijziging van het Octrooirecht”, 1921, blz. 187.

VRAGEN VAN DEN DAG.

D. Ingerman. „Een uitvinding op het gebied van bewaring tegen
bederf”, 1921, blz. 713.

TIJDSPIEGEL.

H. C. van Oordt. „Vijf jaren werking der Nederlandsche Octrooi-
wet”, 1918.

HAAGSCHE POST.

M. L. van der Schaaff. „De waarde van Octrooien”, 25 Oct. 1920.

VRAAG EN AANBOD.

H. Blaupot ten Cate. „Een en ander over het nemen van octrooien
(patenten) op vindingen”.
(„Verzameling van Techn. Onderwerpen”, Bundel III, blz.
13).

W. Wessel. „Octrooien”, 25 October 1923.

HANDELSBLAD.

G. J. van Brakel. „Het ontwerp tot wijziging van de Octrooiwet”,
3 Maart 1923.

W. Wessel. „Van uitvinding tot Octrooi”, 29 December 1923.

HET VADERLAND.

W. Wessel. „Iets over de beteekenis van Octrooien”, 19 en 24 Juni 1920.

TELEGRAAF.

„De Octrooiraad en vlug werken”, 20 Juni 1914.

A. J. C. de Waal. „De Octrooiraad en vlug werken”, 30 Juli 1914.

J. van Loon. „Wijzigingen der Octrooiwet 1910”, 15 Januari 1921.

NIEUWE COURANT.

J. M. Steffelaar. „Heeft een Nederlandsch Octrooi waarde?” 4, 6, 7, 13 en 25 Mei 1921.

NIEUWE ROTTERDAMSCH E COURANT.

„Adres van de Ver. van Nederl. Octrooigemachtigden aan de Ministers van Landbouw, Nijverheid en Handel, Justitie en Koloniën en aan de T.K.”, 28 Juni 1914.

L. „Hoe de Octrooiraad werkt”, 10 Februari 1922.

H. J. Kooy. „Hoe de Octrooiraad werkt”, 13 Februari 1922.

J. Knoop Pathuis. „Hoe de Octrooiraad werkt”, 17 Februari 1922.

J. J. de la Fontaine Schluiter. „Bescherming van uitvindingen”, 7 April 1923 (ingezonden stuk).

M. L. van der Schaaff. „De wettelijke bescherming van den industrieelen eigendom in binnen- en buitenland”, 12 December 1923 (verslag eener lezing).

DE BEURS.

W. Wessel. „Hoe verkrijgt men een octrooi?”, 22 Januari 1919, 13 en 20 Augustus 1919.

Idem. „Wijziging van de Octrooiwet 1910”, 19 en 26 Febr. 1919.

NEDERLANDSCH FABRIKAAT.

L. Levisson. „Verhooging der Octrooirechten en het Nederlandsch Fabricaat”, 5 October 1921.

F. J. M. Bartels. „Verhooging der Octrooirechten en het Nederlandsch Fabricaat”, 5 November 1921.

HET SCHIP.

W. Wessel. „De Nederlandsche Octrooiwetgeving”, 7 en 21 November, 5 en 19 December 1919 (Lezing).

SPOORWEGTECHNIEK.

X. (W. Wessel). „Octrooien”, Januari en Februari 1922.

PHARMACEUTISCH WEEKBLAD.

Salm. „De Octrooiwet en het Pharmaceutisch Bedrijf”, 1916, blz. 362.

R. van Hasselt. „De Octrooiwet en het Pharmaceutisch Bedrijf”, 1916, blz. 974.

CHEMISCH WEEKBLAD.

E. C. en G. C. A. van Dorp. „De Octrooiwet; een beschouwing”, 1912, blz. 632.

A. J. C. de Waal. „Art 4 van de Octrooiwet 1910”, 1913, No. 43.

M. L. van der Schaaff. „De Commissie voor Octrooibelangen”, 1920, blz. 689.

R. van Hasselt. „Octrooiraad en Publiek”, 1920, blz. 170.

F. Donker Duyvis. „Commissie voor Octrooibelangen”, 1921, blz. 361.

J. Alingh Prins. „De Octrooiwet in de practijk en haar belang voor de industrie”, (voordracht), 1921, blz. 459.

R. van Hasselt. „Het publieke octrooi, een nieuw denkbeeld”, 1922, blz. 34.

M. Hannik en F. A. Möller. Ingezonden. Werknemer, 1922, blz. 155.

W. Wessel. Ingezonden. Octrooirechtelijke positie werknemer, 1922, blz. 155.
„Het Internationale Octrooi”, 1922, blz. 386.

M. L. van der Schaaff. „Mededeelingen over de bescherming van den industrielen eigendom”, 1922, blz. 561.

J. J. de la Fontaine Schluiter. „Octrooien op werkwijzen, die op een constructief beginsel gebaseerd zijn”, 1922, blz. 345.

- W. Wessel.** „Iets over het recht van voorrang bij Octrooiaanvragen”, 1922, blz. 543.
- Idem.** „Appreciatie van uitvindingen in verband met octrooiverleening”, 1923, blz. 185.
- A. J. C. de Waal.** „Eenige grepen uit de toepassing der Octrooiwet, op de Chemische Nijverheid”, (Lezing), 1924, blz. 206.
- F. Donker Duyvis.** „De wetenschappelijke eigendom en de financiële belooning van wetenschappelijken arbeid”, 1924, blz. 206.
Verslag van de Commissie voor Octrooibelangen, 1924, blz. 185.

POLYTECHNISCH WEEKBLAD.

- W. Wessel.** „Een strijdvraag bij de vetharding”, 1918, blz. 263.
- W. Moorrees.** „Schetsen op octrooirechtelijk gebied”, 1919, blz. 7, 20, 41, 74, 99, 154, 199, 216, 278, 300, 317, 375, 408, 426, 490, 538, 590, 640, 659, 670, 694, 712, 725, 763, 782, 824, 875.
- J. M. Steffelaar.** „De gewijzigde Octrooiwet”, 1921, blz. 167, 189.
- Idem.** „Inbreuk op een octrooi”, 1921, blz. 476.
- J. J. B. J. Bouvy.** „Worden door het opnemen van een verkort uittreksel eener openbaar gemaakte octrooiaanvraag in een tijdschrift de rechten van de uitvinders geschaad?”, 1922, blz. 401.

DE INGENIEUR (VAN BEGIN 1910).

- G. H. E. Bergsma.** „Octrooiwetgeving” (voordracht), 1910, blz. 224, 285.
- Idem.** „Octrooiwet”, 1910, blz. 420, 528, 966.
- A. E. Doyer.** „Octrooi of Patent?”, 1910, blz. 812.
- G. H. E. Bergsma.** „Misstanden in verband met de uitvoering van octrooiwetten”, 1911, blz. 346, 673.
- G. Doorman.** „Misstanden in verband met de uitvoering van octrooiwetten”, 1911, blz. 551, 776.
- A. E. Jurriaanse.** „De Octrooiwet en het recht van voorgebruik”, 1911, blz. 726, 1004.
- H. Blaupot ten Cate.** „De octrooiwet en het recht van voorgebruik”, 1911, blz. 970.

- W. Moorrees.** „Nederlanders als octrooiaanvragers”, 1912, blz. 31.
- F. W. J. G. Snijder van Wissenkerke.** „Mededeelingen in verband met het in werking treden van de Octrooiwet” (voordracht), 1912, blz. 149.
- R. A. van Sandick.** „Het Octrooigemachtigden-Reglement”, 1912, blz. 409.
- Installatie van den Octrooiraad, 1912, blz. 499.
- F. L. Dee.** „Octrooigemachtigden-Reglement”, 1912, blz. 501.
- A. Nicol-Speyer.** „Octrooigemachtigden-Reglement”, 1912, blz. 503.
- Motie in de Ned. Chem. Vereeniging betreffende het Octrooigemachtigden-Reglement, 1912, blz. 639.
- R. A. van Sandick.** „Nederlanders als octrooiaanvragers”, 1913, blz. 734.
- A. E. Jurriaanse.** „Gebreken in onze Octrooiwet”, 1913, blz. 1097.
- W. Moorrees.** „Gebreken in onze Octrooiwet”, 1914, blz. 32.
- R. A. van Sandick.** „Britsche Octrooien en buitenlandsche Octrooihouders”, 1914, blz. 679.
- A. E. Jurriaanse.** „Wijziging van het Octrooigemachtigden-Reglement”, 1915, blz. 887.
- A. E. Jurriaanse.** „Noodwet ter aanvulling van de Octrooiwet”, 1916, blz. 648.
- A. E. Jurriaanse.** „Toepassing van de Octrooiwet en de behoeften van de industrie”, 1918, blz. 78.
- G. Doorman.** „Toepassing van de Octrooiwet en de behoeften van de Industrie”, 1918, blz. 113.
- A. Vosmaer.** „Octrooien”, 1918, blz. 174.
- A. J. C. de Waal.** „Toepassing van de octrooiwet en de behoeften van de Industrie”, 1918, blz. 320.
- W. Wessel.** „Een tegenspraak bij de uitvoering der Octrooiwet”, 1918, blz. 828.
- A. Elberts Doyer.** „Een tegenspraak bij de uitvoering der Octrooiwet”, 1918, blz. 872.
- W. Moorrees.** „Unieprioriteit van het octrooi”, 1918, blz. 922.

- W. Wessel.** „Wijziging der Octrooiwet 1910”, 1919, blz. 98.
- W. Wessel.** „Octrooibezorgers”, 1919, blz. 206.
- G. Doorman.** „Octrooibezorgers”, 1919, blz. 251.
- A. E. Jurriaanse.** „Octrooibezorgers”, 1919, blz. 301.
- G. Doorman.** „Uit de geschiedenis der octrooien voor uitvindingen”, 1919, blz. 738.
- R. A. van Sandick.** „Scheidsgerechten voor bescherming van den industrieele eigendom”, 1920, blz. 74.
- A. E. Jurriaanse.** „Scheidsgerechtigden voor bescherming van den industrieele eigendom”, 1920, blz. 198.
- A. E. Jurriaanse.** „Voorgestelde wijzigingen in de Octrooiwet”, 1920, blz. 752.
- G. Doorman.** „Ontwerp tot wijziging van de octrooiwet en het recht van voorrang”, 1920, blz. 806.
- A. C. Gebhard.** „Voorgestelde wijziging van art. 21 der Octrooiwet”, 1920, blz. 934.
- J. J. B. J. Bouvy.** „Worden door het opnemen van een verkort uittreksel eener openbaar gemaakte octrooiaanvraag in een tijdschrift de rechten van de uitvinders geschaad?” 1922, blz. 412, 916.
- M. L. van der Schaaff.** „Worden door het opnemen van een verkort uittreksel eener openbaar gemaakte octrooiaanvraag in een tijdschrift de rechten van de uitvinders geschaad?” 1922, blz. 472.
- G. Doorman.** „Is het gewenscht octrooiaanvragen reeds bij de openbaarmaking gedrukt verkrijgbaar te stellen?” 1922, blz. 531.
- A. E. Doyer.** „De toepassing van art. 8 der Octrooiwet een gevaar voor uitvinders”, 1922, blz. 907.
- R. A. van Sandick.** „Het octrooi voor de inventie van het duiken verleend aan Leeghwater in 1605”, 1922, blz. 941.
- M. L. van der Schaaff.** „Worden door het opnemen van een. . . etc.”, 1923, blz. 37.
- G. Doorman.** „De eer van de uitvinding”, 1923, blz. 881.
- G. Doorman.** „Collisie tusschen Octrooiaanvragen”, 1923, blz. 918.

- W. Wessel.** „Een aanvulling der Octrooiwet gewensch't”, 1924, blz. 43, 255.
- H. Smalhout.** „Een aanvulling der Octrooiwet gewensch't”, 1924, blz. 123.
- W. Wessel.** „Impliceert afwijzing van een oppositie, verleening van het octrooi?” 1924, blz. 137.
- E. Hijmans.** „De eer van de uitvinding”, 1924, blz. 156.
- N. J. A. Voorhoeve.** „Collisie tusschen Octrooiaanvragen”, 1924, blz. 180.
- G. Doorman.** „Collisie tusschen Octrooiaanvragen”, 1924, blz. 181.
- N. J. A. Voorhoeve.** „Een bepaling der Britsche Octrooiwet in strijd met art. 4 der Intern. Conventie”, 1924, blz. 253.
- S. J. Rutgers.** „Octrooien voor uitvindingen”, 1924, blz. 393.
-

STELLINGEN.

I.

De regeling van het Nederlandsche Octrooirecht ten aanzien van uitvindingen, die betrekking hebben op „stoffen” en „werkwijzen”, is niet voldoende.

II.

De aanvraag-afdeelingen zijn niet competent na het intrekken, resp. afwijzen eener oppositie, of van verzoekschriften, de aanvraag opnieuw zelfstandig te beoordeelen.

III.

Art. 34, 2^e lid der Octrooiwet 1910 (Stbl. 313) als gewijzigd bij de Wet van 15 Januari 1921 (Stbl. 15), spreekt ten onrechte van „later geoctrooieerde uitvinding”; juister ware te spreken van de uitvinding, waarvoor de octrooi-aanvraag later werd ingediend, resp. waarvan de prioriteitsdatum jonger is.

IV.

Het is onnoodig voor de verklaring van de groote gevoeligheid van het phtalylperoxyde een asymmetrische structuurformule aan te nemen.

V.

De benamingen „loodperoxyde” voor PbO_2 en „mangaanperoxyde” voor MnO_2 , zooals deze in vele leerboeken (zie b.v. Ostwald „Grundlinien der anorganischen Chemie” 1912 blz. 702, resp. 609) voorkomen, zijn niet juist.

VI.

Ozon is een scherper reactiemiddel op een dubbele binding dan kaliumpermanganaat of broomwater.

VII.

De opvatting van Gelissen (Rec. 224, 1922), dat de reactie van Golodetz (Chem. Ztg. 32, 1908, blz. 245) geen specifieke reactie op benzoylperoxyde is, moet als juist worden beschouwd.

VIII.

Ten onrechte heeft J. Herzog (Apotheker Zeitung 43, 1912, 415) beweerd, dat veramon geen verbinding is.

IX.

Ten onrechte zegt Behrens („Anleitung zur Mikrochemischen Analyse" 1899 blz. 77), dat het ontstaan van zwarte spheroiden en onregelmatige klompen bij de reactie met ammoniummercurisulfocynaat op koper bij aanwezigheid van zink, toe te schrijven is aan een groote hoeveelheid zink.

X.

Door de nieuwe procédés ter behandeling van acetylcellulose met alkalische stoffen (zie b.v. de Britsche Octrooischriften 169741, 176034 en 175486) zal de acetataanzijde-industrie naast de viscosezijde-industrie een groote vlucht kunnen nemen.

XI.

Bij het insmelten der toevoerdraden van elektrische gloeilampen zal men, in tegenstelling met hetgeen in het Nederlandsche Octrooischrift No. 1654 is vermeld, er voor hebben te zorgen, dat geen oxydatieproducten van den toevoerdraad, (resp. van den mantel bij z.g. samengestelde draden) kunnen optreden.

XII.

Het optreden van emanaties van CH_4 aan de oppervlakte, dat gewoonlijk als een indicatie wordt beschouwd voor de aanwezigheid van aardolie en daarbij behorende gasvormige verbindingen, (zie b.v. E. H. Cunningham Craig „Oil finding" 1920 blz. 159 onder c) kan ook een andere oorzaak van ontstaan hebben zelfs indien het zeker is, dat men niet te maken heeft met moerasgas uit oppervlakte-lagen van alluvialen aard.

XIII.

Het door Behrens (zie Behrens-Kley „Org. Mikrochem. Analyse" 1922 blz. 317) schijnbaar octaëdrisch genoemde reactieproduct van calciumpropionaat en bariumacetaat is niet Ba-propionaat, doch Ca-Ba-propionaat.